

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ
ΠΑΤΡΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

ΒΕΡΡΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΚΟΛΟΚΥΘΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΠΑΤΡΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2010

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

ΒΕΡΡΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΚΟΛΟΚΥΘΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα
Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας του
Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι) Πάτρας

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες	
Περίληψη πτυχιακής	
ΜΕΡΟΣ Α	11
Εισαγωγή	12
Αναγκαιότητα	13
Ορισμοί εννοιών	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:Βιβλιογραφική ανασκόπηση	17
1.1 Ιστορική Αναδρομή	17
1.2 Κυριότερες χώρες προέλευσης προσφύγων	19
1.2.1Σομαλία	19
1.2.2Σουδάν	21
1.2.3Αφγανιστάν	14
1.3 Αίτια που καθιστούν κάποιον πρόσφυγα	26
1.4 Η Ελλάδα ως χώρα διέλευσης και σταθμός των προσφύγων σε άλλες χώρες	28
1.4.1Τρόποι εισόδου στην Ελλάδα	28
1.4.1.1 Οι παράνομες ακτές του Αιγαίου	28
1.4.1.2 Τα σύνορα του Έβρου	28
1.4.2 Τρόποι εξόδου από την Ελλάδα	29
1.4.2.1. Το λιμάνι της Πάτρας	29

1.5 Ψυχοκοινωνικά προβλήματα προσφύγων.....	29
1.5.1 Προβλήματα στη γλώσσα επικοινωνίας.....	29
1.5.2 Προβλήματα στην εργασία.....	30
1.5.3 Οικονομικά προβλήματα.....	31
1.5.4 Προβλήματα στέγασης.....	31
1.5.5 Ψυχολογικά προβλήματα.....	32
1.5.6 Προβλήματα Υγείας.....	33
1.5.7 Ρατσισμός και προκατάληψη.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Υπηρεσίες και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στήριξης προσφύγων.....	35
2.1 Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες.....	35
2.2 Η Έγπατη Αρμοστές των Ενωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες.....	36
2.3 Το Ίδρυμα της Κοινωνικής Εργασίας.....	37
2.4 Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης.....	38
2.5 Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός.....	41
2.6 Η Κίνηση Υπεράσπισης Προσφύγων και Μεταναστών/στριών.....	42
2.7 Το Περιφερειακό Ίδρυμα Μετανάστευσης.....	43
2.8 Πολίτες Πάτρας εν Δράση.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Κοινωνική Εργασία με Πρόσφυγες.....	45
3.1 Ορισμός της Κοινωνικής Εργασίας.....	45
3.2 Κοινωνική Εργασία με ομάδες προσφύγων.....	46

3.3 Κοινωνική Εργασία με κοινότητες προσφύγων.....	47
3.4 Στόχοι της Κοινωνικής Εργασίας με πρόσφυγες.....	48
3.5 Ρόλοι Κοινωνικού Λειτουργού.....	49
3.5.1 Ρόλοι Κοινωνικού Λειτουργού σε μικροεπίπεδο.....	49
3.5.2 Ρόλοι Κοινωνικού Λειτουργού σε μακροεπίπεδο.....	50
3.6 Συμβουλευτική με τους Πρόσφυγες.....	51
3.6.1 Βασικές αρχές της συμβουλευτικής.....	52
3.6.2 Δεξιότητες για την Συμβουλευτική.....	52
3.6.3 Προσόντα για την αποτελεσματικότητα της Συμβουλευτικής.....	54
3.6.4 Λάθη που πρέπει να αποφεύγονται.....	55
3.7 Κοινωνική Εργασία μέσω Διερμηνέα.....	55
3.7.1 Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Διερμηνείς.....	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:Ελληνική και Ευρωπαϊκή Νομοθεσία.....	58
4.1 Ελληνική Νομοθεσία.....	58
4.1.1 Διαδικασία Αναγνώρισης Αλλοδαπού ως Πρόσφυγα.....	58
4.1.2 Αρχή της Μη Επαναπροώθησης.....	63
4.1.3 Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια. Ν.3386/2005.....	66
4.1.3.1 Η είσοδος των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα.....	66
4.1.3.2 Η κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα.....	66
4.1.3.3 Δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα.....	66

4.1.3.4 Υποχρεώσεις των υπηκόων τρίτων χωρών.....	68
4.1.3.5 Η απέλαση των υπηκόων τρίτων χωρών.....	69
4.1.3.6 Οι ανεπιθύμητοι αλλοδαποί.....	71
4.1.4 Ασυνόδευτοι Ανήλικοι.....	71
4.2 Ευρωπαϊκή Νομοθεσία.....	73
4.2.1 Η σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων.....	73
4.2.2 Συνθήκη του Σένγκεν.....	74
4.2.3 Συμβούλιο του Τάμπερε.....	76
4.2.4 Κανονισμός Δουβλίνο II.....	81
ΜΕΡΟΣ Β΄	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Μεθοδολογία Έρευνας	85
5.1 Η επιλογή του ερευνητικού προβλήματος.....	85
5.2 Γιατί χρησιμοποιούμε ποιοτική έρευνα στην εργασία μας.....	85
5.3 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα ποιοτικής έρευνας.....	86
5.3.1 Πλεονεκτήματα.....	86
5.3.2 Μειονεκτήματα.....	87
5.4 Ο σκοπός και ο στόχος της έρευνας.....	87
5.5 Ερευνητικές υποθέσεις/ Ερευνητικά ερωτήματα.....	87
5.6 Πληθυσμός.....	87
5.7 Δειγματοληψία.....	90
5.8 Επιλογή Εργαλείου Έρευνας.....	91
5.8.1 Συνέντευξη.....	91

5.8.2 Ποιοτικά δεδομένα υπό μορφή κειμένου.....	93
5.8.3 Παρατήρηση/ Συμμετοχική Παρατήρηση.....	94
5.9 Τόπος και χρόνος τέλεσης της έρευνας.....	96
5.10 Κριτήρια Εισαγωγής και Αποκλεισμού δεδομένων.....	97
5.11 Θέματα δεοντολογίας και ηθικής στην ποιοτική έρευνα.....	98
5.12 Περιορισμοί Έρευνας.....	100
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Ποιοτική ανάλυση δεδομένων.....	102
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Παρουσίαση αποτελεσμάτων έρευνας/ Συζήτηση.....	112
7.1 Παρουσίαση αποτελεσμάτων Έρευνας.....	112
7.2 Συζήτηση.....	115
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Συμπεράσματα/ Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.....	117
8.1 Συμπεράσματα.....	117
8.2 Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.....	119
Βιβλιογραφία.....	120
Παράρτημα	

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τις οικογένειές μας για την πολύτιμη βοήθειά τους καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μας, για την ηθική αλλά και οικονομική τους υποστήριξη χάριν στις οποίες θα είμαστε σε λίγο επαγγελματίες Κοινωνικοί Λειτουργοί.

Ακόμα, ένα μεγάλο ευχαριστώ στους πρόσφυγες, χωρίς την βοήθεια των οποίων δεν θα μπορούσε να υλοποιηθεί η έρευνα μας. Τους ευχαριστούμε που δέχτηκαν να συνεργαστούν μαζί μας και μας έδωσαν συνεντεύξεις. Ακόμα, να ευχαριστήσουμε την Κίνηση Υπεράσπισης Προσφύγων και Μεταναστών/στριων και το Περιφερειακό Ίδρυμα Μετανάστευσης για την παραχώρηση των χώρων τους, όπου έγινε η διεξαγωγή των περισσότερων συνεντεύξεων.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον επόπτη καθηγητή μας κ. Κολοκυθά Γεώργιο για την βοήθεια και καθοδήγησή του αλλά και για τον πολύτιμο χρόνο που μας διέθεσε για την ολοκλήρωση της πτυχιακής μας εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία μελετά το προσφυγικό ζήτημα στην Πάτρα, τόσο βιβλιογραφικά όσο και με έρευνα η οποία έχει σκοπό να διερευνήσει τις στάσεις και απόψεις των διαμενόντων στην Πάτρα προσφύγων, για τις συνθήκες διαβίωσής τους στην πόλη. Στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια ιστορική αναδρομή του προσφυγικού φαινομένου στην Πάτρα. Επιπλέον, παραθέτονται στοιχεία αναφορικά με τις συνθήκες που επικρατούν στις χώρες προέλευσης καθώς και ποια είναι τα αίτια που καθιστούν κάποιον πρόσφυγα. Εν συνεχεία, γίνεται λόγος για τους τρόπους εισόδου και εξόδου από την Ελλάδα, αλλά και ποια τα ψυχοκοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν όταν εγκαθίστανται σε μια ξένη χώρα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται εκτενής παρουσίαση των κυριότερων υπηρεσιών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων υποστήριξης των προσφύγων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στην πόλη της Πάτρας και ποιος είναι ο ρόλος τους. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής των νομικών καθεστώτων που ισχύουν για τους πρόσφυγες, τόσο σε ελληνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Η πτυχιακή εργασία ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της συζήτησης των συμπερασμάτων που προέκυψαν από την έρευνα, αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων στην πόλη της Πάτρας και με την παράθεση προτάσεων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στο προσφυγικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η πόλη της Πάτρας τα τελευταία χρόνια.

ABSTRACT

This project approaches the issue of refugees who are living temporarily in Patra. We both study books and convey a survey about this situation. The main reason of the project is to examine refugee opinion 's as far as it concerned the living conditions here.

In the first chapter we refer to the past of refugees. Additionally, we include information about the countries of refugees and the main reasons of becoming refugees and the main reasons of becoming refugees. What is more, we are talking about the way they came in and out of country and about the wide range of problems they deal with.

In chapter two, we are trying to display the most important services that having to do with the protection of refugees. In chapter three, we are dealing with Social Work in which way helps refugee people. We also focus on the vital role of social service refugees both in Greece and in Europe too.

Our project comes to the conclusion by talking in general about the results of the survey. Last but not least, we make some suggestions in order to find a solution in this problem.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πάνω από 20 εκατομμύρια πρόσφυγες βρίσκονται μακριά από τις εστίες τους. Ο πόλεμος, η ανεξέλεγκτη βία, η πολιτική και οικονομική αστάθεια δημιουργούν τις εκρηκτικές εκείνες συνθήκες που οδηγούν τους ανθρώπους στην προσφυγιά. Εγκαταλείπουν τη χώρα τους, τους δικούς τους ανθρώπους, έχοντας την ελπίδα ότι θα μπορέσουν κάποια στιγμή να ζήσουν χωρίς να κρύβονται και χωρίς να φοβούνται.

Η Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια, έχει μετατραπεί από μία χώρα αποστολής σε μία χώρα υποδοχής μεταναστών και προσφύγων, κυρίως από τις χώρες της Αφρικής και της Ασίας. Για τους πρόσφυγες η Ελλάδα και ειδικότερα το λιμάνι της Πάτρας αποτελεί το μέσο για την μετάβασή τους σε κάποια άλλη Ευρωπαϊκή χώρα. Ωστόσο, κατά την παραμονή τους στην πόλη της Πάτρας αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες ως προς τον τρόπο επιβίωσής τους και αντιμετωπίζουν ψυχοκοινωνικά προβλήματα όπως προβλήματα στέγασης, οικονομικά, υγείας, εργασίας και ψυχολογικά.

Αρωγοί στην προσπάθεια για την επιβίωσή τους είναι Υπηρεσίες και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που δραστηριοποιούνται για την βέλτιστη εξυπηρέτηση των προσφύγων. Οι Υπηρεσίες και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στελεχώνονται κυρίως από Κοινωνικούς Λειτουργούς, όπου είναι αρκετά εξειδικευμένοι και εφαρμόζουν Κοινωνική Εργασία με άτομα, ομάδες και κοινότητες προσφύγων.

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η απομάκρυνση από τα πατρία εδάφη, λόγω φόβου δίωξης, συνεπάγεται αναγκαστική φυγή και μετακίνηση προς ξένες πατρίδες. Αυτό αποτελεί φαινόμενο με διαχρονικότητα και καθολικότητα. Ωστόσο, η γεωμετρική αύξηση του προσφυγικού ρεύματος, που διακρίνεται από το μέγεθος και την συχνότητα της εκτόπισης, λαμβάνει ολοένα και μεγαλύτερο μέγεθος σε παγκόσμια κλίμακα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η έξαρση του φαινομένου ποικίλει από κράτος σε κράτος και επομένως δεν παρατηρείται σε όλα τα κράτη η ίδια συσσώρευση εκπατρισμένων. Κράτη που αντιμετωπίζουν έντονα το φαινόμενο του ξεριζωμού είναι συνήθως εκείνα που γειτνιάζουνε την εστία του ξεριζωμού, και που συνήθως αποτελούν πρόσφορο καταφύγιο για τους «διωκόμενους». Υπάρχουν όμως και τα κράτη τα οποία αποτελούν ενδιάμεσο σταθμό για να βρεθούν οι εκπατρισμένοι στην δική τους γη της επαγγελίας. (Πάγκαλος, Παπαδοπούλου, 2006)

Ως ένα τέτοιο κράτος χαρακτηρίζεται και η Ελλάδα, η οποία αποτελεί πόλο έλξης για τους πρόσφυγες. Η Ελλάδα έχει βιώσει πολύ έντονα το φαινόμενο της μετανάστευσης και της προσφυγιάς στο παρελθόν και συνεχίζει ακόμα και σήμερα. Συγκεκριμένα στην αρχαία Ελλάδα από τον όγδοο αιώνα π.Χ, είχε θεσμοθετηθεί εθιμικά σε όλες σχεδόν τις ελληνικές πόλεις η έννοια του «ικέτη», που είναι σχεδόν παραπλήσια με την σύγχρονη έννοια του πρόσφυγα. Ανάλογη έννοια αποδιδόταν σε κάθε εξόριστο ή εξοστρακισμένο Αθηναίο πολίτη. (Ιακώβου Ι. , 1995).

Μπαίνοντας στον εικοστό αιώνα παρατηρούμε ότι το πρόβλημα των προσφύγων είχε απασχολήσει αρχικά την χώρα μας μετά τους βαλκανικούς πολέμους (1912-1913), τον Παγκόσμιο (1914-1918) και τον ελληνοτουρκικό πόλεμο (1921-1922). Τότε, περισσότεροι από ένα εκατομμύριο Έλληνες αναγκάστηκαν να φύγουν από τα εδάφη της τότε Οθωμανικής αυτοκρατορίας και να ζητήσουν άσυλο στο ελληνικό έδαφος. Συγκεκριμένα μετά την ελληνική ήττα του Μικρασιατικού πολέμου, ένα περίπου εκατομμύριο Έλληνες πρόσφυγες που ζούσαν στην Μ. Ασία διώχτηκαν και βρήκαν καταφύγιο στην Ελλάδα. Ένα ακόμα τραγικό αποτέλεσμα των ιστορικών γεγονότων, είναι η γενοκτονία

353.000 Μικρασιατών Ποντίων. Πολλοί από αυτούς κατέφυγαν στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκαν κυρίως στον κεντρικό κορμό της χώρας και στη Μακεδονία.

Από όλα τα παραπάνω απορρέει το συμπέρασμα ότι το προσφυγικό φαινόμενο, δεν μπορεί να νοηθεί αποκομμένο από τον βίαιο ξεριζωμό, τον αποχωρισμό από τα αγαπημένα πρόσωπα, την απομάκρυνση από τα πάτρια εδάφη και τέλος το άγχος και τα ψυχικά τραύματα για την επιβίωσή τους στην νέα πατρίδα. Ο πρόσφυγας που αναγκάζεται να εγκαταλείψει την πατρογονική του εστία, έρχεται αντιμέτωπος με σωρεία νέων προβλημάτων μέχρις ότου ενταχθεί στην νέα χώρα.

Η Ελλάδα καλείται να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της απώλειας, της αποδιοργάνωσης και του πολιτισμικού σοκ του πρόσφυγα. Καλείται να βοηθήσει, να συμπαρασταθεί, να αποκαταστήσει και τέλος να αφομοιώσει τους πρόσφυγες στο υπάρχον κράτος. Δυστυχώς, η πραγματικότητα διαψεύδει το ιδεατό καθήκον της χώρας, καθώς το ποσοστό ασύλου στην χώρα μας είναι ένα από τα χαμηλότερα παγκοσμίως. Συνεπώς, το υψηλό επίπεδο της ανθρώπινης ανασφάλειας και αβεβαιότητας των προσφύγων οφείλεται, τις περισσότερες φορές, στην ανικανότητα ή απροθυμία του κράτους να τους προστατεύσει και να τους αναγνωρίσει τα δικαιώματά τους. (Πάγκαλος, Παπαδοπούλου, 2006)

ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ

- 1) **ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ**: «Σύμφωνα με τη σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των Προσφύγων, Πρόσφυγας είναι κάθε άτομο που βρίσκεται εκτός χώρας καταγωγής του ή τόπου κατοικίας του και έχει δικαιολογημένο φόβο δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων και εξαιτίας αυτού του φόβου δίωξης αδυνατεί ή δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία της χώρας ή την επιστροφή σε αυτή. Εκτός από το καθεστώς του πρόσφυγα στη βάση της σύμβασης, τα κράτη έχουν αναπτύξει και μια άλλη μορφή προστασίας για ανθρωπιστικούς λόγους. Αυτοί οι πρόσφυγες

απολαμβάνουν τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, το οποίο μπορεί να ανανεωθεί, αλλά δεν απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα των προσφύγων της σύμβασης». (www.unhcr.org, 2/01/2010)

- 2) ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ: «Μετανάστης είναι οποιοσδήποτε ζει προσωρινά ή μόνιμα σε μία χώρα όπου δεν γεννήθηκε και έχει αποκτήσει μερικούς σημαντικούς κοινωνικούς δεσμούς σε αυτή τη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή Των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεωρεί ως μετανάστες:

α) πρόσωπα που είναι έξω από την επικράτεια του κράτους του οποίου είναι υπήκοοι ή πολίτες, δεν υπόκεινται στη νομική προστασία του κράτους και βρίσκονται στην επικράτεια ενός άλλου κράτους,

β) πρόσωπα που δεν απολαμβάνουν τη γενική νομική αναγνώριση των δικαιωμάτων του κράτους υποδοχής και την οποία απολαμβάνει ένα πολιτογραφημένο άτομο παρόμοιας θέσης

γ) πρόσωπα που δεν απολαμβάνουν τη γενική νομική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των διπλωματικών συμφωνιών, θεωρήσεων ή άλλων συμφωνιών». (www.unhcr.org, 2/01/2010)

- 3) ΑΛΛΟΔΑΠΟΣ: Ως αλλοδαπός ορίζεται «το πρόσωπο που έχει την ιθαγένεια ξένου κράτους ή δεν έχει ιθαγένεια (ανιθαγενής). Το ποιος είναι ημεδαπός και ποιος αλλοδαπός καθορίζεται από το εσωτερικό δίκαιο κάθε πολιτείας, υπό την προϋπόθεση ότι λαμβάνονται υπόψη ορισμένα κριτήρια που καθορίζονται από το διεθνές δίκαιο». (Ρούκουνας, 1995)

- 4) ΑΙΤΩΝ ΑΣΥΛΟ: «Ο αιτών άσυλο είναι το πρόσωπο εκείνο που ζητά προστασία σε ένα κράτος διαφορετικό από το κράτος καταγωγής του, χωρίς όμως ακόμα να έχει καθοριστεί το καθεστώς παραμονής του στο κράτος υποδοχής». (Γαβριηλίδου, 2008, σελ. 165)

- 5) ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ: «Σύμφωνα με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, ρατσισμός είναι “η κάθε διάκριση, εξαίρεση ή προτίμηση βασιζόμενη στη φυλή, το χρώμα, την καταγωγή ή την εθνική ή εθνοτική προέλευση, με σκοπό ή αποτέλεσμα την εκμηδένιση ή διακύβευση της αναγνώρισης, απόλαυσης ή άσκησης υπό όρους ισότητας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών στο πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, μορφωτικό ή οποιοδήποτε άλλο τομέα του πεδίου της ανθρώπινης ζωής” ». (Γαβρηλίδου Μ. , Λαμπροπούλου Π. και Αγγελάκος Κ, 2008, σελ. 168)
- 6) ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ: «Είναι γενικευμένες και συχνά υπεραπλουστευμένες εικόνες, απόψεις, στάσεις για μία ομάδα ανθρώπων, οι οποίες είναι βαθιά ριζωμένες στο πολιτισμικό παρελθόν και παρόν του κάθε ατόμου και μπορούν να εντοπιστούν εξετάζοντας την κοινωνική ταυτότητα του καθενός». (Λαμπρίδης, 2004, σελ. 72)
- 7) ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗ: «Είναι το να κατέχεις υποτιμητικές, κοινωνικές στάσεις ή γνωστικές απόψεις, η έκφραση αρνητικών αισθημάτων ή η εκδήλωση εχθρικής ή ρατσιστικής συμπεριφοράς προς τα μέλη μίας ομάδας, επειδή συμβαίνει να έχουν την ιδιότητα του μέλους της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας». (Λαμπρίδης, 2004, σελ. 72)
- 8) ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ-ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ: «Με το χαρακτηρισμό πολυπολιτισμικότητα εκφράζεται η απλή συνύπαρξη των πολιτισμών, ενώ με τον όρο διαπολιτισμικότητα εκφράζεται μια διαλεκτική σχέση, μια δυναμική διαδικασία αλληλεπίδρασης και αμοιβαίας αναγνώρισης και συνεργασίας ανάμεσα σε άτομα διαφόρων εθνικών-μεταναστευτικών ομάδων». (Μπαμπινιώτης, 2004, σελ. 150)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Οι κοινωνίες σήμερα, αλλάζουν στο εσωτερικό τους σαν απόρροια των σύγχρονων οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων. Από μονοπολιτισμικές, ομοιογενείς μετατρέπονται σε πολυπολιτισμικές, πλουραλιστικές και ανομοιογενείς. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αύξηση της μετανάστευσης και της παγκοσμιοποίησης. Η παγκοσμιοποίηση, το άνοιγμα των συνόρων πολλών κρατών και η ελευθερία μετακίνησης ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κατάρρευση της ιδεολογίας του έθνους-κράτους σε συνδυασμό με πολλές κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις παγκοσμίως οδήγησαν σε μια σειρά από αλλαγές μέσα στη δομή των χωρών αλλά και στις σχέσεις τους με τα άλλα κράτη. Έτσι οι σύγχρονες κοινωνίες έγιναν πιο ανοιχτές στο «ξένο», το «άλλο», το διαφορετικό ή κι αν ακόμα δεν έγιναν τουλάχιστον δεν μπόρεσαν να το αποφύγουν ή να αποτρέψουν την έντονη και αυξανόμενη μεταναστευτική ροή προς αυτές. (Βεργέτη Μ. , 1993)

Κατά τη δεκαετία του '60 η Ελλάδα απώλεσε ένα μεγάλο μέρος του εργατικού της δυναμικού το οποίο αποδήμησε σε χώρες του εξωτερικού για ανεύρεση εργασίας. Συνέπεια αυτού του φαινομένου, ήταν να δημιουργηθεί στενότητα στην ελληνική αγορά εργασίας.

Για την αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης ο σύνδεσμος Ελλήνων βιομηχάνων προέβη σε μία ανακοίνωση σύμφωνα με την οποία αναφερόταν ότι «στην αγορά εργασίας δεν υπάρχουν σύνορα». Έτσι άνοιξε ο δρόμος για την απασχόληση αρχικά 10.000 αλλοδαπών εργατών. Τελικά ο αριθμός των αλλοδαπών που ήρθαν στην Ελλάδα ήταν μερικές χιλιάδες, οι οποίοι υπόκεινται σε ένα καθεστώς εκμετάλλευσης λόγω νομικής κατοχύρωσής τους αλλά και λόγω του στρατιωτικού νόμου που ίσχυε. Ο πολιτικός εκδημοκρατισμός της Ελλάδας σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση οδήγησε στην απέλαση πολλών από αυτών.

(Βεργέτη Μ. , 1993)

Η εισροή μεταναστών στη χώρα μας αρχίζει περίπου στα μέσα της δεκαετίας του 1980, ενώ επιτείνεται ποσοτικά και μεταλλάσσεται ποιοτικά μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1990. Μέχρι εκείνη την εποχή η Ελλάδα αποτελούσε χώρα εξαγωγής μεταναστών και η παραδοσιακή ελληνική μεταναστευτική πολιτική εξαντλούνταν στη διατήρηση των σχέσεων μεταξύ μητρόπολης και διασποράς με προοπτική πάντοτε την παλιννόστηση. (Βεργέτη Μ. , 1993).

Η γεωμετρική αύξηση του μεταναστευτικού ρεύματος προς την Ελλάδα είναι συνέπεια αρχικά της οικονομικής εξαθλίωσης των αφροασιατικών χωρών και κατόπιν των ακραίων πολιτικών ανακατατάξεων στα Βαλκάνια, στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και της εγγύς Ανατολής. (Βεργέτη Μ. , 1993)

Το πρώτο αυθεντικό νομοθετικό βήμα μεταναστευτικής πολιτικής αποτέλεσε ο Ν. 1975/1991. Στην πορεία συμπληρώθηκε από σωρεία προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων, προκειμένου να αντιμετωπίσει πειστικά προβλήματα που αναφύονταν συνεχώς κατά την εφαρμογή του. Γρήγορα ωστόσο, ανέκυψε η ανάγκη για αναμόρφωση του εθνικού μεταναστευτικού πλαισίου.

Στην Ελλάδα, οι πρώτες κρίσιμες θεσμικές δομές στην αντιμετώπιση της μετανάστευσης προήλθαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, συχνά από την πίεση δραματικών γεγονότων, πολιτειακών ή πολεμικών κρίσεων που δεν περιορίζονταν πάντα στις γειτονικές περιοχές ορισμένων κρατών μελών. Για την ορθολογικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου αλλά και την προσέγγιση του κοινοτικού κεκτημένου, η λύση της μηδενικής επιλογής (απόλυτος περιορισμός της μετανάστευσης) την οποία εξέφραζε ο Ν. 1975/1991, άρχισε και στη χώρα μας να δίνει τη θέση της σε μέτρα ελεγχόμενης υποδοχής έως και ένταξης των μεταναστών. (Βεργέτη Μ. , 1993)

Αποφασιστικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή ήταν η νομιμοποίηση αλλοδαπών με βάση τα π. δ. 358/1997 και 359/1997. Πρόκειται για την πρώτη επίσημη προσπάθεια της ελληνικής πολιτείας να αποτιμήσει το αλλοδαπό εργατικό δυναμικό της και να προσδώσει μονιμότερο χαρακτήρα στην παρουσία

πολλών χιλιάδων αλλοδαπών σε αυτήν.

Ο Ν. 2910/2001 σχετικά με την είσοδο και την παραμονή αλλοδαπών στην Ελλάδα είναι ο επόμενος σημαντικός σταθμός νομοθετικής πολιτικής. Το νέο αυτό νομοθετικό πλαίσιο συμπληρώνεται και τροποποιείται σε αρκετά καίρια σημεία από το έκτο μέρος του Ν. 3013/2002 για την αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας. Κύρια χαρακτηριστικά της νέας θεσμικής προσέγγισης της μετανάστευσης είναι η νομοθετική μεταρρύθμιση των όρων και της διαδικασίας μετάκλησης αλλοδαπών εργαζομένων στη χώρα μας αφενός και η θεσμική κατοχύρωση των δικαιωμάτων των μεταναστών και των οικογενειών τους αφετέρου. Σε γενικές γραμμές, ο νέος νόμος επιχειρεί να θέσει τις βάσεις της «ένταξης» των αλλοδαπών στην ελληνική κοινωνία, χωρίς όμως να εξαντλεί όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις. Παράλληλα εισάγει νέες μεθόδους ελεγχόμενης μετανάστευσης, όχι όμως και διαδικασίες επαναπατρισμού των μεταναστών. (Βεργέτη Μ. , 1993)

1.2 ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

1.2.1 Σομαλία

Αποτελεί μια από τις χώρες με τους περισσότερους πρόσφυγες παγκοσμίως, με τον αριθμό των εκτοπισμένων να αυξάνει συνεχώς. Η Σομαλία σπαράσσεται από το χάος και την αναρχία. Τα τόσα χρόνια βίας έχουν επηρεάσει την ζωή των 9 εκατομμυρίων κατοίκων από τους οποίους τα δύο εκατομμύρια έχουν εκτοπιστεί ή δολοφονηθεί, από το 1990 που ξέσπασε ο εμφύλιος. Επίσης υπολογίζεται ότι περίπου 5 εκατομμύρια κάτοικοι δεν έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Η κατάρρευση του συστήματος υγείας καθώς και άλλων κρατικών υπηρεσιών έχει χτυπήσει ιδιαίτερα τις γυναίκες και τα παιδιά. 1 στις 16 γυναίκες πεθαίνουν κατά τη διάρκεια της γέννας, 1 στα 5 παιδιά πεθαίνει πριν συμπληρώσει τα 5 έτη και 1 στα 7 παιδιά πεθαίνει πριν συμπληρώσει τα 7 έτη.

Φυσικές καταστροφές, όπως οι πλημμύρες στις κοιλάδες Τζούμπα και της Σοπέλ, χειροτερεύουν την κατάσταση δημιουργώντας υψηλά ποσοστά υποσιτισμού και προβλέψιμων ασθενειών. Φλέγον ζήτημα στη Σομαλία αποτελεί

φυσικά το πρόβλημα της ασφάλειας. Δεν υπάρχει ένα κράτος, αλλά μικρές «κυβερνήσεις» και αρχηγοί συμμοριών που φυσικά «πουλάνε» προστασία. (www.msf.gr, 17/05/2010).

Από τις 8 Μαΐου 2009 υπολογίζεται ότι 200.000 άνθρωποι έχουν εκτοπιστεί λόγω της έξαρσης της βίας. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ εξέφρασε την έντονη ανησυχία της για την κλιμάκωση της βίας, η οποία επιδεινώνει ακόμα περισσότερο την ήδη κρίσιμη ανθρωπιστική κατάσταση. Οι πολίτες εγκλωβίζονται στις συγκρούσεις και όλοι αδιαφορούν για την ασφάλεια των πολιτών, παραβιάζοντας ξεκάθαρα τις διεθνείς αρχές ανθρωπιστικού δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η πλειοψηφία των εκτοπισμένων είναι γυναίκες και παιδιά που εγκαταλείπουν τα σπίτια τους με ελάχιστα υπάρχοντα και έχοντας να αντιμετωπίσουν εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες. Παράλληλα υπάρχουν αναφορές για βιασμούς και σεξουαλική εκμετάλλευση κατά την πορεία τους προς τα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων. δεκάδες χιλιάδες κάτοικοι της πρωτεύουσας αναζητούν άσυλο στο εσωτερικό της χώρας, σε πρόχειρους καταυλισμούς στη Νοτιοδυτική Σομαλία. (Ύπατη Αρμοστεία, 2009).

Μόνο η οικονομία της πειρατείας ανθεί. Είναι το απότοκο της πλήρους ασυδοσίας που επικρατεί από το 1991. Στην αρχή η πειρατεία ξεκίνησε ως απάντηση στην παράνομη αλιεία, για να καταστήσει σταδιακά τη θαλάσσια οδό από τον Κόλπο του Άντεν, στο στενό διάυλο στην Ερυθρά Θάλασσα ως τα σύνορα της Κένυας στον Ινδικό Ωκεανό την πιο επικίνδυνη περιοχή στον Κόσμο για τη ναυσιπλοΐα. Μόνο το 2008 περισσότερες από 120 πειρατικές επιθέσεις εναντίον εμπορικών σκαφών πραγματοποιήθηκαν στον Κόλπο του Άντεν, σε μια εποχή που οι πειρατικές επιθέσεις έχουν μειωθεί κατά πολύ στη ΝΑ Ασία. Οι ειδικοί υπολογίζουν ότι οι Σομαλοί πειρατές έχουν αποκομίσει λεία πλέον των 100 εκατομμυρίων δολαρίων. Δύναμη κρούσης από 15 Νατοϊκά πολεμικά σκάφη περιπολούν στην περιοχή και μαζί μια ελληνική φρεγάτα (www.makthes.gr, 17/05/2010).

Αξίζει να αναφερθεί ότι από το 1993 μπαίνει και η Αμερική στη Σομαλία με την περίφημη «μάχη του Μογκαντίσου» (πρωτεύουσα της Σομαλίας). Μια κακοσχεδιασμένη επιχείρηση στο κέντρο της σομαλικής πρωτεύουσας οδήγησε

στην κατάρριψη δύο ελικοπτέρων « Black Hawk» και στο θάνατο 18 αμερικανών στρατιωτικών και εκατοντάδων Σομαλών και οι ένοπλες δυνάμεις των Η.Π.Α έστειλαν κομάντος στο άναρχο πλέον έδαφος της Αφρικής, ίσως και όλου του κόσμου. Μεσολάβησαν «στοχευόμενες δολοφονίες» καταζητούμενων ισλαμιστών με πυραύλους « Tomahawk» και μη επανδρωμένα αεροσκάφη, με σημαντικότερη αυτήν του στρατηγού Μοχάμεντ Αιντίν το 1996 και πιο πρόσφατη αυτή του πολέμαρχου Αντέν Χασί Αιρό τον Μάιο του 2009 (www.msf.gr, 17/05/2010).

1.2.2 Σουδάν

Το Σουδάν αποτελεί τη μεγαλύτερη χώρα του Αραβικού κόσμου και τη δέκατη σε έκταση στον κόσμο. Είναι μια από τις πιο ποικιλόμορφες χώρες της Αφρικής, ωστόσο θεωρείται αυτή τη στιγμή η πιο ασταθής περιοχή στον πλανήτη. Η κρίση στο Νταρφούρ αλλά και οι εμφύλιοι πόλεμοι που βασανίζουν από το 1955 τον ντόπιο πληθυσμό έχουν αφήσει πίσω τους εκατοντάδες χιλιάδες νεκρούς και εκατομμύρια τραυματίες και εκτοπισμένους από τις εστίες τους πρόσφυγες. Τα ελάχιστα διαλείμματα ειρήνης, τα οποία «διαταράσσουν» τη συνήθη καθημερινότητα των ενόπλων συγκρούσεων και η παρουσία του ΟΗΕ στο Σουδάν ελάχιστα έχουν βελτιώσει την κατάσταση.

Ο πρώτος εμφύλιος ξεσπά ένα χρόνο πριν την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της χώρας, το 1955, μεταξύ του Βορρά και του Νότου. Η αραβοκεντρική-μουσουλμανοκεντρική κυβέρνηση του Χρτούμ δεν τήρησε τις υποσχέσεις της προς τους Νότιους για τη δημιουργία ομοσπονδιακού συστήματος διακυβέρνησης και ως αποτέλεσμα είχε τη δημιουργία αντάρτικων αυτονομιστικών ομάδων.

Η εκχειρία κράτησε μόλις δυο χρόνια και το 1983 ξεσπά ο δεύτερος εμφύλιος που διήρκησε ως το 2005. Η εγκόλπωση του σκληρού θρησκευτικού νόμου της Σαρία στο ποινικό δίκαιο και η απόπειρα ομοσπονδοποίησης του Σουδάν αποτέλεσαν τις βασικές αιτίες της έκρηξης του νέου πολέμου.

Λόγω του μακροχρόνιου λοιπόν πολέμου, η υποδομή του Σουδάν έχει καταστραφεί, ενώ με την επιστροφή εκατομμυρίων εκτοπισμένων νοτίων υπάρχει

επιτακτική ανάγκη για ανακατασκευή. Η ξηρασία, η ερήμωση και ο υπερπληθυσμός είναι μεταξύ των αιτιών των συγκρούσεων. Οι κυβερνητικές δυνάμεις και η συνδεδεμένη πολιτοφυλακή είχαν διαπράξει τα διαδεδομένα και συνεχή πολεμικά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, συμπεριλαμβανομένης της δολοφονίας, των βασανιστηρίων, του μαζικού βιασμού, των συνοπτικών εκτελέσεων και της αυθαίρετης κράτησης (www.pathfinder.gr 17/05/2010).

Οι ακριβείς αριθμοί των νεκρών είναι δύσκολο να υπολογιστούν, καθώς η σουδανέζικη κυβέρνηση τοποθετεί τα τρομερά εμπόδια μπροστά από τους δημοσιογράφους που προσπαθούν να καλύψουν τη σύγκρουση. Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας αναφέρει ότι μέσα σε δεκαοχτώ μήνες είχαν πεθάνει 50.000 άνθρωποι εξαιτίας λοιμών και μέσα σε ένα μήνα ο αριθμός ανέβηκε στους 70.000. ωστόσο η έρευνα αυτή επικρίθηκε διότι εξέτασαν μόνο τις μικρές περιόδους και δεν συμπεριέλαβαν τους βίαιους θανάτους.

Ο εμφύλιος πόλεμος μεταξύ βορείων-νοτίων λέγεται ότι κόστισε τη ζωή σε 1.5 εκατομμύριο ανθρώπους. Στο Νταρφούρ, τα Ηνωμένα Έθνη κάνουν λόγο για πάνω από 2 εκατομμύρια εκτοπισμένων ανθρώπων και πάνω από 200.000 νεκρούς ενώ περίπου 2 εκατομμύρια άνθρωποι χρειάζονται αμέσως τρόφιμα (www.el.wikipedia.org, 22/06/2010).

Ο εμφύλιος έληξε με την υπογραφή της Nairobi Comprehensive Peace Agreement στις 9 Ιανουαρίου του 2005. Σύμφωνα με τη συνθήκη αυτή το Νότιο Σουδάν θα παραμείνει αυτόνομο για 6 χρόνια και εν συνεχεία (το 2011) θα πραγματοποιηθεί δημοψήφισμα για την ανεξαρτητοποίησή του γεννώντας πιθανά ένα νέα Αφρικανικό κράτος.

Η συνθήκη αυτή όμως άφησε μια σοβαρή εκκρεμότητα. Το εάν η πλούσια σε παραγωγή πετρελαίου περιοχή του Abyei γεωγραφική γέφυρα Βορρά- Νότου θα προσαρτηθεί στο Β. Σουδάν ή οι κάτοικοί της θα έχουν το δικαίωμα να συμμετάσχουν στο δημοψήφισμα του 2011 επιλέγοντας την προσαρμογή τους στο Ν. Σουδάν (www.pathfinder.gr 17/05/2010).

1.2.3 Αφγανιστάν

Το Αφγανιστάν, επίσημα Ισλαμική Δημοκρατία του Αφγανιστάν, είναι μια χώρα στη νότια κεντρική Ασία. Από τον 14^ο αιώνα αρχίζει να οργανώνεται σαν κράτος και έπειτα από πολλούς πολέμους κατάφεραν να επιβληθούν στις άλλες εθνότητες. Ο πρώτος πόλεμος ξεκίνησε το 19^ο αιώνα με τους Βρετανούς, ο δεύτερος έγινε το 1878-1880 όπου οι Βρετανοί πέτυχαν να θέσουν το Αφγανιστάν κάτω από τον έλεγχο του Άγγλου αντιβασιλέα των Ινδιών. Στον τρίτο άγγλο-αφγανικό πόλεμο του 1919 οι Αφγανοί κατάφεραν τελικά να νικήσουν τους Άγγλους και να τους υποχρεώσουν να αναγνωρίσουν την ανεξαρτησία τους.

Ακολουθεί ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, αποτέλεσμα του οποίου ήταν η σύγκρουση με τις σοβιετικές δυνάμεις. Οι πολεμικές συρράξεις ανάγκασαν χιλιάδες ανθρώπους να εγκαταλείψουν τις εστίες τους και ο αριθμός των θυμάτων ανυπολόγιστος. Οι σοβιετικοί αποχωρούν το 1989 και ακολουθεί μια ακόμα περίοδος αστάθειας κατά την οποία αναδεικνύεται το ισλαμικό φονταμενταλιστικό κίνημα των Ταλιμπάν. Οι Ταλιμπάν καταλαμβάνουν την Καμπούλ το 1996 και επιβάλλουν ένα αυστηρό ισλαμικό καθεστώς.

Μετά τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου οι ΗΠΑ, η Βρετανία και οι συμμαχικές δυνάμεις αναλαμβάνουν στρατιωτική δράση και ανατρέπουν το καθεστώς των Ταλιμπάν. Από το 2004 όμως το κίνημα των Ταλιμπάν ανασυγκροτείται και επιτίθεται στις ξένες στρατιωτικές δυνάμεις αλλά και στην κυβέρνηση της χώρας.

Μετά από δεκαετίες πολιτικής αστάθειας και πολεμικών επιχειρήσεων η ανθρωπιστική κρίση έχει λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις. Εκατομμύρια Αφγανοί πρόσφυγες έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει συστήσει ειδική επιχείρηση για να αντιμετωπιστεί η κρίση. (www.el-Wikipedia.org, 22/06/2010)

Οι δεκαετίες του πολέμου και των συγκρούσεων είχαν ένα φοβερό αποτέλεσμα στο Αφγανιστάν και το λαό του. Η χώρα είναι διάσπαρτη με 10 εκατομμύρια νάρκες, κάνοντας την κανονική ζωή και το ταξίδι σχεδόν αδύνατο σε πολλές περιοχές. Δυο δωδεκάδες Αφγανοί πέφτουν σε νάρκες κάθε μέρα. Περίπου 3 με 4 εκατομμύρια Αφγανοί ήταν πρόσφυγες ακόμα και πριν από την

11η Σεπτεμβρίου. Το ένα στα τέσσερα παιδιά πεθαίνουν πριν από την ηλικία των 5 ετών. Ο μέσος όρος ζωής είναι τα 43 χρόνια. Μόνο το 12% του πληθυσμού έχει πρόσβαση σε καθαρό πόσιμο νερό. Λιγότερο από το 30% των ανδρών και το 15% των γυναικών μπορούν να διαβάσουν ή να γράφουν. Το κατά κεφαλήν ετήσιο εισόδημα είναι 800 δολάρια, ή κατά μέσο όρο λίγο παραπάνω από 2 δολάρια τη μέρα.

Οι επιθέσεις από τις Αμερικανικές και τις Βρετανικές δυνάμεις έχουν χειροτερέψει αυτή την ήδη φριχτή κατάσταση. Οι τιμές των τροφίμων στις Αφγανικές πόλεις έχουν αυξηθεί 30% με 50% λόγω ελλειμμάτων που προκλήθηκαν από τις πολιτικές διαμάχες και την ξηρασία. Η χώρα έχει περάσει μια τετράχρονη ξηρασία και είναι σε μια τόσο φοβερή κατάσταση που μερικοί άνθρωποι αναγκάζονται να τρέφονται με χορτάρι και ακρίδες. Οι λίμνες έχουν εξατμιστεί, αφήνοντας ραγισμένες κοιλάδες λάσπης. Κοκαλιάρικα ζώα, τα λίγα που γλίτωσαν από τη σφαγή, προχωρούν σκουντουφλώντας ψάχνοντας για εύθραυστα βλαστάρια χορταριού.

Υπολογίζεται ότι 7 εκατομμύρια άνθρωποι διατρέχουν τον κίνδυνο της λιμοκτονίας, καθώς οι οργανώσεις βοήθειας αδυνατούν να τους φέρουν αρκετά τρόφιμα. Οι επίσημοι των Ενωμένων Εθνών υπολογίζουν ότι 1,5 εκατομμύρια έχουν αφήσει τα σπίτια τους για γλιτώσουν από τους βομβαρδισμούς, κινδυνεύοντας από θάνατο και λιμοκτονία μέσα στον σκληρό Αφγανικό χειμώνα

Ένα εκατομμύριο πολίτες έχουν φύγει από τα σπίτια τους και έχουν φτάσει στα σύνορα του Πακιστάν. Ο ΟΗΕ υπολογίζει ότι υπάρχουν εφτά εκατομμύρια Αφγανοί που χρειάζονται άμεση βοήθεια. Καθώς τελειώνουν τα εφόδια, αναφέρει το BBC ότι μια από τις μεγαλύτερες ανθρωπιστικές καταστροφές της σύγχρονης εποχής έχει αρχίσει να εκτυλίσσεται.

Οι απώλειες αμάχων στο Αφγανιστάν εκτινάχθηκαν κατά 31% κατά το πρώτο εξάμηνο του 2010, κυρίως από τους Ταλιμπάν και την αύξηση της χρήσης των αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών. Οι επιθέσεις από τους Ταλιμπάν και άλλες αντικυβερνητικές δυνάμεις αντιπροσωπεύουν ποσοστό 72% των θανάτων των αμάχων.

Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2010, οι εκτελέσεις και δολοφονίες αμάχων από τους Ταλιμπάν και άλλες ομάδες ανταρτών αυξήθηκαν πάνω από 95% σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι. Τα θύματα συνήθως κατηγορούνται για υποστήριξη της κυβέρνησης (www.ilissia.wordpress.com 06/09/2010).

Χαρακτηριστικά της αγριότητας των Ταλιμπάν αποτελεί το γεγονός ότι οι γέροντες απειλούνται και αν δε συνεργαστούν με τους Ταλιμπάν δολοφονούνται. Τότε οι Ταλιμπάν λένε στο χωριό πως αυτός ο ηλικιωμένος ήταν Αμερικάνος κατάσκοπος και γι' αυτό τον σκότωσαν. Ακόμα τουλάχιστον 1.000 παιδιά σκοτώθηκαν ή τραυματίστηκαν στον πόλεμο στο Αφγανιστάν τον προηγούμενο χρόνο, μεταξύ των οποίων 131 σκοτώθηκαν σε αεροπορικές επιδρομές και βομβαρδισμούς των διεθνών δυνάμεων, αναφέρει έκθεση των Ηνωμένων Εθνών για τα παιδιά σε ένοπλες συγκρούσεις.

Η Εθνική Αφγανική Αστυνομία αναφέρεται για πρώτη φορά στον κατάλογο με τους χειρότερους παραβάτες των δικαιωμάτων των παιδιών. Σε αυτόν περιλαμβάνονται επίσης η ανταρτική Σύμβαση των Πατριωτών για Δικαιοσύνη και Ειρήνη στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία και η ένοπλη παράταξη Χιζμπούλ Ισλάμ στη Σομαλία.

Η ετήσια έκθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ προειδοποιεί τη διεθνή κοινότητα για την κακή κατάσταση των παιδιών στις ένοπλες συγκρούσεις και ζητεί την κυβερνητική βοήθεια για τη βελτίωση της κατάστασής τους.

Οι ένοπλες οργανώσεις ασκούν και σεξουαλική βία εναντίον των παιδιών ενώ στρατολογούν παιδιά και σε χώρες όπου έχουν αναπτυχθεί ειρηνευτικά στρατεύματα. «Το πεδίο της μάχης δεν είναι τόπος για παιδιά», δήλωσε η Ραντίκα Κομαρασουάμι, η ειδική απεσταλμένη του ΟΗΕ για τα παιδιά σε ένοπλες συγκρούσεις. «Ζούμε ακόμη σε έναν κόσμο με αυτούς που χρησιμοποιούν τα παιδιά ως κατάσκοπους, στρατιώτες και ανθρώπινες ασπίδες», τόνισε.

Η ετήσια έκθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ προειδοποιεί τη διεθνή κοινότητα για την κακή κατάσταση των παιδιών στις ένοπλες συγκρούσεις και ζητεί την κυβερνητική βοήθεια για τη βελτίωση της κατάστασής τους (www.kathimerini.gr 17/05/2010).

1.3 ΑΙΤΙΑ ΠΟΥ ΚΑΘΙΣΤΟΥΝ ΚΑΠΟΙΟΝ ΠΡΟΣΦΥΓΑ

Το φαινόμενο της μαζικής μετακίνησης πληθυσμών, ειδικά προς τις αναπτυγμένες χώρες έχει πάρει εκρηκτικές διαστάσεις. Τα κίνητρα που προκαλούν αυτές τις μετακινήσεις είναι πολύπλοκα. Οι βασικοί παράγοντες είναι οικονομικοί και πολιτικοί. Οι πόλεμοι, η φτώχεια και τα δικτατορικά καθεστώτα αυξάνουν τους αριθμούς μετακινούμενων πληθυσμών σε αναζήτηση καλύτερης τύχης. Σύμφωνα με στοιχεία της UNESCO, 60 εκατομμύρια άνθρωποι μετακινούνται σε διάφορα σημεία του πλανήτη οδηγούμενοι από περιβαλλοντικές καταστροφές, πολέμους, εμφύλιες διαμάχες, φτώχεια, πείνα, φόβο δίωξης για λόγους φυγής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα (Έμκε-Πουλοπούλου Η. , 2007).

Οι πρόσφυγες που έρχονται στην Ελλάδα επιδιώκουν είτε την μόνιμη εγκατάσταση ή την μεταφορά τους σε κάποια «γη της επαγγελίας». Οι ελληνικές αρχές αντιλαμβάνονται την παρουσία τους μόνο όταν ζητούν άσυλο, ενέργεια που δεν κάνουν πάντα ή το κάνουν μετά από ένα μεγάλο διάστημα παραμονής». Το κύριο ρεύμα της μετανάστευσης το δέχονται η Ιταλία, η Ισπανία και η Ελλάδα.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα φιλόξενη, κατά παράδοση, και βρίσκεται σε καίρια θέση μεταξύ Ασίας και Ευρώπης, στο σταυροδρόμι τριών Ηπείρων (Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής) και διαθέτει μια τεράστια και εύκολα προσπελάσιμη παραμεθόρια περιοχή από τη θάλασσα και τον ποταμό Έβρο.

Βασική αιτία που αναγκάζει έναν άνθρωπο λοιπόν, να εγκαταλείψει τον τόπο του, είναι φόβος δίωξης που του ασκεί το κράτος και οι εκπρόσωποί του, η απειλή της σωματικής του ακεραιότητας και ελευθερίας. Υπάρχει ο φόβος για τη λήψη οικονομικών μέτρων σε βάρος των ανθρώπων, για πολλαπλές συλλήψεις και ανακρίσεις για φυλάκιση, εκτόπιση μέσα στη ίδια χώρα διαμονής και έκδοση σε χώρα που κινδυνεύει η ζωή του (Έμκε-Πουλοπούλου Η. , 2007)

Η διάταξη του άρθρου 1 της Σύμβασης της Γενεύης, ορίζει ότι η απειλή κατά της ζωής ή της ελευθερίας του πρόσφυγα βασίζεται στις παρακάτω αιτίες:

1. Στις φυλετικές διακρίσεις. Προκαλούν διώξεις κατά ομάδων ή ατόμων που ανήκουν σε μια ορισμένη φυλή.
2. Σε θρησκευτικούς λόγους. Αυτό το φαινόμενο εμφανίζεται και με τη μορφή απαγόρευσης συμμετοχής σε θρησκευτική κοινότητα, απαγόρευση λατρείας και θρησκευτικής κατήχησης.
3. Στην εθνικότητα. Βασικό στοιχείο κάθε εθνικότητας είναι η ιθαγένεια, αναγνωρισμένο ανθρώπινο δικαίωμα. Υπάρχει σύνδεση ανάμεσα στο προσφυγικό πρόβλημα και στην έλλειψη ιθαγένειας και εντοπίζεται στην απειλή εκτόπισης και απέλασης την οποία αντιμετωπίζουν τα άτομα που δεν αναγνωρίζονται ως πολίτες των χωρών στην οποία ανήκουν.
4. Στην κοινωνική τάξη. Όταν μια ομάδα με κοινά χαρακτηριστικά (ίδιο τρόπο ζωής, γλώσσα, ιδανικά, στόχους κ.λ.π), διώκεται, τότε όλα τα μέλη βιώνουν το φόβο δίωξης.
5. Στις πολιτικές πεποιθήσεις. Είναι πολλές οι περιπτώσεις ανθρώπων που διώκονται για τις πολιτικές απόψεις τους ακόμα και όταν έχουν διαφύγει αναζητώντας άσυλο σε ξένη χώρα.
6. Στις ένοπλες συγκρούσεις. Όλα αυτά αναγκάζουν τους ανθρώπους να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους, γιατί φοβούνται ότι θα χάσουν τη ζωή τους, θα βιαστούν, θα φυλακιστούν, θα πεινάσουν, θα αιχμαλωτιστούν. Οι σημερινές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων οδηγούν σε αυριανές μετακινήσεις προσφύγων.

(www.synigoros.gr, 30/06/2010)

1.4 Η ΕΛΛΑΔΑ ΩΣ ΧΩΡΑ ΔΙΕΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

Αρκετοί μετανάστες και πρόσφυγες χρησιμοποιούν την Ελλάδα ως χώρα διέλευσης. Τη θεωρούν ως ένα προσωρινό σταθμό στην προσπάθεια αναζήτησης χώρας για εγκατάσταση και απασχόληση, ελπίζοντας ότι θα καταφέρουν να μεταναστεύσουν στις υπερπόντιες χώρες ή σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, η αποτυχία να φτάσουν στη χώρα που επιθυμούν τους αναγκάζει να παραμείνουν στην Ελλάδα. Για πολλούς πρόσφυγες η Ελλάδα αποτελεί «θάλαμο αναμονής» και η περίοδος αυτή μπορεί να διαρκέσει 3 ή και περισσότερα χρόνια ακόμα. Ένας από τους λόγους όπου η χώρα δεν αποτελεί επιθυμητό προορισμό για εγκατάσταση είναι η έλλειψη ή ακόμα και ανεπάρκεια επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας. Ενώ αντίθετα στη Γερμανία, τη Σουηδία αλλά και άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης χορηγούνται σε πρόσφυγες επιδόματα, κατοικία εργασία κ.α. (Έμκε-Πουλοπούλου Η. , 2007).

1.4.1 Τρόποι εισόδου στην Ελλάδα

1.4.1.1 Οι παράνομες ακτές του Αιγαίου

Με χίλια δολάρια ή ευρώ (ανάλογα τον έμπορο) το κεφάλι, κάθε χρόνο από την Τουρκία προς την Ελλάδα προσπαθούν να περάσουν χιλιάδες λαθρομετανάστες. Οι τουρκικές αρχές γνωρίζουν αρκετά από αυτά τα παράνομα κυκλώματα που μεταφέρουν λαθρομετανάστες. Παρότι όμως η Τουρκία γνωρίζει τους εμπόρους προσφύγων και μεταναστών, κάνει ελάχιστα πράγματα για να σταματήσει την απάνθρωπη αυτή κατάσταση. (www.thessaloniki.org, 03/12/2009)

1.4.1.2 Σύνορα Έβρου

Ανέκαθεν το ποτάμι του Έβρου και η Θράκη αποτελούσαν πύλη εισόδου προσφύγων στην χώρα, είτε πολιτικών είτε οικονομικών. Στη θάλασσα του Αιγαίου λοιπόν και στα σύνορα του Έβρου συντελείται δύο και δύο δεκαετίες ένα έγκλημα με δεδομένο το θύμα, αλλά όχι και το θύτη. (www.thessaloniki.indymedia.org, 3/12/2009)

1.4.2 Τρόποι εξόδου από την Ελλάδα

1.4.2.1 Το λιμάνι της Πάτρας

Το λιμάνι της Πάτρας αποτελεί τον βασικό κόμβο σύνδεσης με την Ιταλία μέσω ακτοπλοϊκής γραμμής και συνεπώς αποτελεί την κυριότερη πύλη εξόδου από την Ανατολή προς τη Δύση. Οι λαθρομετανάστες προερχόμενοι από το Αφγανιστάν ή τη Σομαλία επιλέγουν ως συντομότερο και ασφαλέστερο δρόμο για τις χώρες της Ευρώπης τα δύο λιμάνια της δυτικής Ελλάδας, την Ηγουμενίτσας και την Πάτρα,. Το λιμάνι της Πάτρας λόγω των περισσότερων γραμμών προς Ιταλία αλλά και της ελλιπούς φύλαξης αποτελεί τον πόλο έλξης του μεγαλύτερου μέρους των λαθρομεταναστών. Κύριος στόχος αυτών είναι να φτάσουν στη Γερμανία, την Ολλανδία ή τη Σουηδία. Τις ομάδες αυτές των λαθρομεταναστών ενισχύουν οι «έμποροι κεφαλών», οι οποίοι κατόπιν μεγάλου χρηματικού αντιτίμου, αναλαμβάνουν να τους περάσουν από τα σύνορα και να τους οδηγήσουν στις χώρες της Δύσης. Η διαδικασία με την οποία περνάνε στην κεντρική Ευρώπη είναι η εξής: αφού περάσουν τα ελληνικά σύνορα, προς Πάτρα και με τη βοήθεια μεσαζόντων ή και μόνοι τους κρύβονται σε φορτηγά που πρόκειται να αποβιβαστούν σε ένα από τα πλοία της γραμμής με κατεύθυνση την Ιταλία. Πολλές φορές τα φορτηγά περιέχουν ειδικές κρύπτες έτσι ώστε να μη γίνουν αντιληπτοί από τις αρχές. (www.el.wikipedia, 06/09/10)

1.5 ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

1.5.1 Προβλήματα στη γλώσσα επικοινωνίας

Το πρόβλημα της γλώσσας είναι το πρώτο πρόβλημα με το οποίο έρχονται αντιμέτωποι οι πρόσφυγες με την είσοδό τους στη νέα χώρα. Μιλούν τη μητρική τους γλώσσα, την οποία δε γνωρίζουν οι ντόπιοι και καθιστά το έργο της προσαρμογής τους εξαρχής δύσκολο. Ένας μικρός αριθμός προσφύγων γνωρίζει Αγγλικά ή Γαλλικά, το πρόβλημα όμως είναι ότι δε μιλούν την τοπική γλώσσα και όλα γίνονται περίπλοκα (η εύρεση εργασίας, στέγης, οι διαπροσωπικές σχέσεις). Απόρροια αυτών είναι η ενίσχυση της απομόνωσης και η επιβράδυνση της ενσωμάτωσής τους στην κοινωνία.

Η εκμάθηση και η χρήση της νέας γλώσσας αποτελεί απαραίτητη και πρωταρχική προϋπόθεση για την προσαρμογή των προσφύγων. Ωστόσο πρέπει να αναφερθεί ότι για τους πρόσφυγες το να μάθουν τη νέα γλώσσα, δεν αποτελεί μόνο γνωστική διεργασία αλλά συμβολίζει τον αποχωρισμό από την πατρίδα και μπορεί να έχει καταλυτική επίδραση στην εκδήλωση συναισθημάτων απώλειας της πολιτισμικής ταυτότητας του ατόμου, δημιουργεί συναισθήματα φόβου, μελαγχολίας, νοσταλγίας, χαμηλής αυτοεκτίμησης (Γιωτσίδη, 2000).

1.5.2 Προβλήματα στην εργασία

Η εργασία αποτελεί βασικό παράγοντα για τη σωματική και ψυχική υγεία του ατόμου και γενικότερα για την επιβίωσή του. Η ελληνική κυβέρνηση όμως, δεν παρέχει άδειες εργασίας, παρά μόνο στους αναγνωρισμένους από τις ελληνικές αρχές πρόσφυγες, με μεσολάβηση του εργοδότη. Η έλλειψη επομένως αδειών εργασίας δυσκολεύει την προσπάθεια των προσφύγων να δουλέψουν αλλά ακόμα και να βρουν δεν έχουν τη δυνατότητα να την κρατήσουν για αρκετό καιρό. Επιπλέον, δε τους παρέχεται ασφαλιστική κάλυψη. Γεγονός όμως είναι πως ακόμα και αν έχουν άδεια εργασίας, οι εργοδότες δε τους ασφαλίζουν, διότι η ασφάλιση είναι υποχρεωτική μόνο αν η εργασία είναι μόνιμη.

Οι ελληνικές αρχές επιβάλλουν αυστηρές ποινές σε όσους εργάζονται χωρίς άδεια οδηγώντας τους έτσι στην παραοικονομία. Για να κερδίσουν τα προς το ζην πέφτουν θύματα της μαύρης αγοράς εργασίας. Δουλεύουν στις πιο υποβαθμισμένες εργασίες και με τα λιγότερα χρήματα. Το πρόβλημα της ανεργίας των προσφύγων εντείνεται ακόμα περισσότερο με την μη αναγνώριση των πτυχίων τους στις χώρες υποδοχής αλλά και με την έλλειψη εξειδίκευσης στις νέες τεχνολογίες (Γιωτσίδη, 2000).

1.5.3 Οικονομικά προβλήματα

Η αναγκαστική φυγή από τη χώρα τους, αναπόφευκτα τους οδηγεί σε οικονομική εξαθλίωση. Έχουν εγκαταλείψει την περιουσία τους και πουλήσει τα υπάρχοντά τους σε δουλεμπόρους για να εξασφαλίσουν «ναύλα» για όλη την οικογένεια. Με την είσοδό τους στη χώρα υποδοχής έχουν να αντιμετωπίσουν την

ανεργία, την άγνοια της γλώσσας, την έλλειψη εκπαίδευσης, τη συχνότητα αλλαγής εργασιακού περιβάλλοντος και τις χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, που αφορούν στον προσφυγικό πληθυσμό και που συμβάλλουν στα χαμηλά εισοδήματα και στην αστάθεια των εισοδημάτων αυτών.

1.5.4 Προβλήματα στέγασης

Πολλοί πρόσφυγες μένουν στα φθηνότερα και χειρότερα καταλύματα, σε υπόγεια χωρίς θέρμανση και χωρίς να πληρούνται οι στοιχειώδεις κανόνες υγιεινής. Σύνηθες είναι μένουν σε ένα δωμάτιο 4 ως 8 άτομα για να μοιράζονται το ενοίκιο. Εμπόδιο στην εύρεση κατοικίας αποτελεί η ρατσιστική αντιμετώπιση των προσφύγων από τους ιδιοκτήτες που προτιμούν να νοικιάζουν το σπίτι σε εύπορους ξένους. Η αδυναμία του κράτους να παρέχει τις βασικές ανάγκες όπως της στέγασης, οδηγεί πάρα πολλούς πρόσφυγες στο δρόμο. Ζουν σε πάρκα, σε πλατείες, σε παγκάκια, θέτοντας άμεσα τη ζωή τους σε κίνδυνο. Ακόμα μένουν σε καταυλισμούς ή στα κέντρα υποδοχής προσφύγων.

Για τη διαμονή, σίτιση και προστασία των προσφύγων λειτουργούν από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με πλήρη χρηματοδότηση από τον κρατικό προϋπολογισμό και λειτουργία από Μ.Κ.Ο και τον Ερυθρό Σταυρό τα ακόλουθα Κέντρα Υποδοχής Προσφύγων:

1. Κέντρο προσφύγων Λαυρίου. Χωρητικότητα 300 ατόμων.
2. Κέντρο Σπερχειάδας Φθιώτιδας. Χωρητικότητα 100 ατόμων.
3. Κέντρο Κοκκινοπηλούς Λάρισας. Χωρητικότητα 100 άτομα.
4. Κέντρο ασυνόδευτων παιδιών 15-16 ετών, στα Ανώγεια της Κρήτης. Χωρητικότητα 20 ατόμων. Χρηματοδοτείται και από το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας. (www.antigone.gr, 15/03/10)

1.5.5 Ψυχολογικά προβλήματα

Όλοι οι πρόσφυγες στη χώρα ασύλου και αργότερα στη χώρα παραμονής βιώνουν μια μακρά διαδικασία πένθους, απώλειας για την οικογένειά τους, την περιουσία τους, την πατρίδα τους και βιώνουν περίοδο κρίσης (Γιαννακού, 1992). Ωστόσο είναι λάθος να υποστηριχτεί ότι είναι ψυχιατρικά ασθενείς. Τα προβλήματά τους πηγάζουν από τους διωγμούς που υπέστησαν και είναι φυσιολογικό να είναι ψυχολογικά διαλυμένοι. Η αναγκαστική μετακίνηση δε τους δίνει το περιθώριο να το συνειδητοποιήσουν και μέσα στο χάος φεύγουν χωρίς να αποχαιρετήσουν όπως θα ήθελαν την πατρίδα και την οικογένειά τους. Μια τέτοια απότομη αλλαγή προκαλεί στο άτομο σοκ, σε μεταγενέστερο όμως στάδιο. Εκδηλώνεται με έντονο στρες, άγχος, κατάθλιψη, απώλεια μνήμης και συγκέντρωσης. Επιπλέον οι αντικειμενικές δυσκολίες που έχουν να αντιμετωπίσουν στη χώρα υποδοχής προκαλούν συναισθήματα θυμού, φόβου, έχθρας, νοσταλγίας, σύγχυσης, ανασφάλειας, ακόμα και σχιζοφρένεια, ψυχώσεις, αλκοολισμός.

Οι πρόσφυγες που έχουν εγκαταλείψει την πατρίδα τους σε καιρό πολέμου κατακλύζονται από αισθήματα ενοχής. Πιο ειδικά, ονομάζεται «το σύνδρομο του επιβίωσαντα». Οι πρόσφυγες είναι χωρισμένοι στα δύο, από τη μια αισθάνονται ελεύθεροι και ασφαλείς και από την άλλη θεωρούν ένοχο αυτό το συναισθήμα και τον εαυτό τους για όσους έχουν αφήσει πίσω (Γιωτσίδη, 2000).

Μια ακόμα ιδιαίτερης σημασίας παράμετρος, είναι ότι η αντιμετώπιση των προσφύγων στη χώρα υποδοχής μπορεί να θεωρηθεί από τους ίδιους ταπεινωτική και απαξιωτική. Αυτή η πεποίθηση πολύ πιθανό να οδηγήσει σε μεγαλύτερη περιθωριοποίηση τον προσφυγικό πληθυσμό. Έχουν ανάγκη να ελέγχουν οι ίδιοι τη ζωή τους. Η εξάρτηση τους προκαλεί θυμό, απογοήτευση, δυσφορία, χτίζοντας έτσι ένα στέρεο υπόβαθρο για κάθε είδος αντικοινωνικής συμπεριφοράς .

1.5.6 Προβλήματα υγείας

Ο τρόπος ζωής τους είναι αναμενόμενο να δημιουργεί οξύτατα και απειλητικά προβλήματα. Συνήθως έρχονται αντιμέτωποι με καρδιαγγειακά, αναπνευστικά, ορθοπεδικά, γαστρεντερολογικά, δερματολογικά, οδοντιατρικά, οτορρινολαρυγγολογικά, γυναικολογικά, λοιμώδη και μεταδοτικά, ουρογεννητικά.

Πιο συγκεκριμένα: πνευματική και νοητική καθυστέρηση, δυσπλασίες, απεριποίητα τραύματα με επώδυνες συνέπειες, καθυστερημένη ανάπτυξη και ελλιπές βάρος, προβλήματα του μυοσκελετικού συστήματος, κυκλοφοριακές διαταραχές, διαβήτης, φυματίωση, επιπλοκές κατά τη διάρκεια της κύησης και του τοκετού (Γιαννακού, 1992).

Στα προβλήματα υγείας μια ειδική κατηγορία αποτελεί το AIDS. Οι διακρίσεις, ο κοινωνικός αποκλεισμός, ο αποχωρισμός από μόνιμους σεξουαλικούς συντρόφους, η έλλειψη υποστήριξης και φιλίας, η ανάγκη να κρύβουν την ταυτότητα τους, τα προβλήματα σχετικά με την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγείας, οδηγούν σε αυξημένο κίνδυνο μόλυνσης από AIDS. Η φτώχεια και το κρίσιμο περιβάλλον προκαλούν τους ανθρώπους να εμπλακούν σε επικίνδυνα σεξουαλική συμπεριφορά. Οι γυναίκες υπόκεινται σε υπερβολική σεξουαλική παρενόχληση κατά τη διάρκεια της μετανάστευσης. Μια άλλη πτυχή του ζητήματος είναι ότι οι γυναίκες δεν έχουν άλλη επιλογή από το να χρησιμοποιούν τη σεξουαλικότητα τους για προστασία, τρόφιμα και χρήματα. Όλα αυτά λοιπόν οδηγούν σε έξαρση το φαινόμενο μετάδοσης του AIDS (www.multeci.gr, 21/3/10).

1.5.7 Ρατσισμός και προκατάληψη

Οι αντιδράσεις απέναντι στους μετακινούμενους πληθυσμούς παίρνουν τα χαρακτηριστικά του ρατσισμού, της προκατάληψης, του εθνοκεντρισμού ή ξενοφοβίας. Ο ρατσισμός οδηγεί στην απομόνωση και το περιθώριο ανθρώπους με διαφορετική καταγωγή, πολιτισμό, εμφάνιση καθώς θεωρούνται κατώτεροι (Rollhauser, 1992). Κάθε κοινωνική ομάδα έχει την τάση να απορρίπτει ή να αντιμετωπίζει με δυσπιστία οτιδήποτε ξένο ή διαφορετικό. Οι προκαταλήψεις εμφανίζονται κυρίως σε άτομα με έλλειψη αυτοπεποίθησης και αδύνατο εγώ.

Οι μετακινούμενοι πληθυσμοί διαφέρουν από τους γηγενείς σε γλώσσα, θρησκεία, νοοτροπίες, αξίες, πολιτισμό. Με την είσοδό τους λοιπόν στη νέα χώρα υφίστανται πολιτισμικό σοκ. Το πολιτισμικό σοκ προκαλείται όταν το άτομο έρχεται αντιμέτωπο με διαφορετικές ιδέες, αξίες και συμπεριφορές που είναι αναγκασμένο να συμβιβαστεί μαζί τους. Συνέπειες αυτού είναι η σύγχυση, η αίσθηση απώλειας της ταυτότητας και αδυναμία (Γιωτσιδή, 2000).

Υπάρχουν τέσσερις τύποι προσαρμογής:

- 1. Αφομοίωση.** Οι πρόσφυγες οδηγούνται στην απόρριψη της εθνικής τους ταυτότητας και προσκολλώνται αποκλειστικά στο νέο πολιτισμό.
- 2. Εναρμόνιση.** Η ομάδα ή το άτομο διατηρώντας την εθνική του ταυτότητα, γίνεται αναπόσπαστο μέρος της κοινωνίας και συνεργάζεται ε την ευρύτερη κοινότητα.
- 3. Διαχωρισμός.** Οι αρνητικές σχέσεις με την κοινωνία σε συνδυασμό με τη διατήρηση της εθνική ταυτότητας.
- 4. Περιθωριοποίηση.** Το άτομο ή ομάδα χάνει την πολιτιστική και ψυχολογική επαφή τόσο με τη δική του ομάδα, όσο και με την ευρύτερη κοινότητα. Μη μπορώντας λοιπόν να ικανοποιήσει δυο διαφορετικούς πολιτισμούς την ίδια στιγμή, περιθωριοποιείται (Γιαννακού, 2000).

Από τα κύρια προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι πρόσφυγες στη προσπάθειά τους να ενταχθούν στην Ελληνική κοινωνία, είναι και:

- Κακομεταχείριση
- Απάνθρωπες συνθήκες κράτησης, που δεν είναι σύμφωνες με τα διεθνή πρότυπα.
- Δυσκολία πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου, λόγω ελλιπής ή ακόμα και ανεπαρκής γνώσης των δικαιωμάτων τους.
- Ελλείψεις στη διαδικασία εξέτασης αιτήσεων ασύλου(απόρριψη αιτήσεων χωρίς να εξετάζεται η ουσία).
- Εξαιρετικά μικρός αριθμός αποδοχής αιτήσεων ασύλου.
- Επαναπροωθήσεις από την Ελλάδα στη χώρα προέλευσης (www.amnesty.gr, 4/4/10).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

2.1 Το Ελληνικό συμβούλιο για τους πρόσφυγες

Το Ελληνικό συμβούλιο για τους πρόσφυγες (Ε.Σ.Π) είναι Ελληνική, μη κυβερνητική οργάνωση, που ιδρύθηκε το 1989 για να στηρίζει τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα και να βοηθήσει στην επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν ερχόμενοι στην χώρα μας.

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες υποδέχεται τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες και τους βοηθάει να θέσουν τις βάσεις για ένα νέο ξεκίνημα στην Ελλάδα. Τα πέντε απαραίτητα βήματα για τη στήριξη του πρόσφυγα είναι τα εξής:

- 1) Αντιμετώπιση των πρώτων αναγκών των νεοαφιχθέντων αιτούντων άσυλο (ρουχισμός, τροφή και στέγη).
- 2) Πραγματοποίηση αποστολών από τους νομικούς του ΕΣΠ σε σημεία εισόδου προσφύγων, οι οποίοι με τη βοήθεια διερμηνέων και ορισμένες φορές με τη συνεργασία μελών της Υπάτης Αρμοστείας, βοηθούν τις ελληνικές Αρχές κατά την καταγραφή των αιτημάτων ασύλου και ενημερώνουν τους αιτούντες άσυλο σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.
- 3) Παροχή νομικής συμβουλευτικής και συνδρομής σε αιτούντες άσυλο, συμμετοχή με εκπροσώπους του στη Δευτεροβάθμια Επιτροπή Γνωμοδότησης και προσφυγή στο Συμβούλιο Επικρατείας όταν κρίνεται αναγκαίο.

- 4) Κοινωνική στήριξη και συνδρομή προς τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες, με τις υπηρεσίες που διαθέτει για υποδοχή, ψυχοκοινωνική συμβουλευτική και αρωγή, επαγγελματικό προσανατολισμό και ένταξη στην αγορά εργασίας.
- 5) Στήριξη των προσφύγων στην προσπάθειά τους να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία. Ειδικευμένο προσωπικό και εθελοντές στηρίζουν, προσανατολίζουν και εκπαιδεύουν τους πρόσφυγες με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναπτύξουν τις ικανότητές τους να βρουν εργασία και να κατορθώσουν να αυτοσυντηρηθούν το ταχύτερο δυνατόν. (Πουλοπούλου, 1990).

2.2 Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες

Η Ύπατη αρμοστεία του ΟΗΕ ιδρύθηκε το 1950 στην Γενεύη, όπου και εξακολουθεί να εδρεύει. Η βασική αποστολή της είναι η προστασία των προσφύγων, καθώς και η αναζήτηση λύσεων στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Εντούτοις, τα τελευταία πενήντα χρόνια, έχουν επέλθει σημαντικές αλλαγές στον τρόπο που δραστηριοποιείται και καθώς και στις μορφές δράσεις της. (Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, 2000)

Αρχικά το ενδιαφέρον της οργάνωσης στράφηκε στους απάτριδες πρόσφυγες του Β' παγκόσμιου πολέμου. Σταδιακά όμως, ο αριθμός των προσφύγων που έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους, αυξήθηκε κατακόρυφα με αποτέλεσμα να αυξηθεί η κλίμακα των επιχειρήσεων της Ύπατης Αρμοστείας. Ο προϋπολογισμός και το προσωπικό της αυξήθηκαν για να καλύψουν τις ανάγκες των προσφύγων. Κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας, η οργάνωση επικεντρώθηκε στην μετεγκατάσταση των προσφύγων. Με την πάροδο του χρόνου όμως, οι δραστηριότητές της αυξήθηκαν σε μεγάλο βαθμό, καθώς άρχισε να παρέχει υλική βοήθεια στους πρόσφυγες και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες όπως ιατρικές παροχές και εκπαιδευτικές διαδικασίες. Σχεδιάζοντας προγράμματα για ειδικές προσφυγικές ομάδες όπως αυτές των γυναικών και των παιδιών, των ηλικιωμένων, ατόμων με αναπηρία ή των πασχόντων από

ψυχολογικά τραύματα, η Ύπατη Αρμοστεία δρούσε με ευαισθησία και αλληλεγγύη προς τους πρόσφυγες. (Θεοδωρόπουλος, 1996)

Επιπρόσθετα, η Ύπατη Αρμοστεία βοηθά μέσα από το έργο της όχι μόνο πρόσφυγες, αλλά και εκτοπισμένους στο εσωτερικό της χώρας τους, επαναπατρισθέντες, αιτούντες άσυλο, ανιθαγενής και θύματα πολέμου. Μάλιστα για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των προσφύγων και εκτοπισμένων, η Ύπατη Αρμοστεία συνεργάζεται με διεθνείς φορείς, πολυεθνικές και στρατιωτικές δυνάμεις, περιφερειακές οργανώσεις, αλλά συνεργάζεται ακόμα και με τοπικές οργανώσεις. (Ρουμούνας Ε. , 1995)

2.3 Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας

Το ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας είναι κοινωφελής οργανισμός ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Λειτουργεί από το 1967, παρέχοντας πρωτότυπων προγραμμάτων στην Κοινωνική Πρόνοια, στην Κοινωνική Ανάπτυξη και στην Αποκατάσταση Ατόμων με Αναπηρία. Το 1983 σχεδιάστηκε και λειτούργησε από το ΙΚΕ μια Κοινωνική Υπηρεσία για τους πρόσφυγες και τις οικογένειές τους ύστερα από πρόταση της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε για τους πρόσφυγες - Τοπικό Τμήμα Ελλάδας. Η Κοινωνική Υπηρεσία προσφύγων λειτουργεί σύμφωνα με τις Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε από την οποία και χορηγείται. Το πρόγραμμα προσφέρει προσωπική βοήθεια και κοινωνικές παροχές σε πρόσφυγες όσο ζουν στην Ελλάδα, περιμένοντας να εγκριθεί η μετανάστευση σε τρίτη χώρα. Συγκεκριμένα παρέχει:

1. Συμβουλευτική και κοινωνική εργασία με άτομα και οικογένειες
2. Βοήθεια στην εξεύρεση στέγης και στην καθημερινή διαβίωση
3. Δυνατότητες για εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, εξεύρεση εργασίας και αποκατάστασης
4. Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
5. Προάσπιση των κοινωνικών και ατομικών δικαιωμάτων των προσφύγων

6. Συμμετοχή των εξυπηρετούμενων στην επίλυση των προβλημάτων
7. Καλλιέργεια θετικού κλίματος και εξομάλυνση των σχέσεων στη κοινότητα
8. Διατομική και διυπηρεσιακή συνεργασία (Claudious, 2007).

2.4 Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης

Ο ΔΟΜ είναι ένας Διεθνής Οργανισμός που απαριθμεί 116 Κράτη- Μέλη και 21 Κράτη-Παρατηρητές και εδρεύει στη Γενεύη της Ελβετίας. Συνεργάζεται με τις Κυβερνήσεις των Κρατών και άλλους Διεθνείς Οργανισμούς εξασφαλίζοντας την ομαλή μετανάστευση προσφύγων, εκτοπισμένων ανθρώπων αλλά και γενικότερα μεταναστών που χρήζουν διεθνών μεταναστευτικών υπηρεσιών. Ιδρύθηκε το 1951 και ως σήμερα έχει προσφέρει βοήθεια και στήριξη σε πάνω από 12 εκατομμύρια ανθρώπους από όλο τον κόσμο.

Ο ΔΟΜ βοηθά τις κυβερνήσεις κρατών αλλά και μεμονωμένα άτομα στη λύση των μεταναστευτικών προβλημάτων μέσω:

- Ανθρωπιστικής Μετανάστευσης και Επαναπατρισμών

Τα προγράμματα αυτά παρέχουν βοήθεια σε πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και μετανάστες που εγκαθίστανται σε τρίτες χώρες ή επαναπατρίζονται εθελοντικά, σε άτομα που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις πατρίδες τους καθώς και σε άτομα που επανενώνονται με τις οικογένειές τους.

Ο ΔΟΜ υποστηρίζει αυτά τα άτομα με τις ακόλουθες υπηρεσίες: οργάνωση των μετακινήσεων και μέριμνα για την έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων, πραγματοποίηση αναγκαίων ιατρικών εξετάσεων, παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών επανένταξης.

- Υπηρεσιών Τεχνικής Συνεργασίας σε θέματα Μετανάστευσης

Τα προγράμματα τεχνικής συνεργασίας του ΔΟΜ επιχειρούν να καλύψουν συγκεκριμένες ανάγκες των κυβερνήσεων για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των μεταναστευτικών προκλήσεων, σε ένα μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον. Οι υπηρεσίες τεχνικής συνεργασίας είναι συμπληρωματικές των εθνικών και διεθνών προσπαθειών για την αποτελεσματική διαχείριση της μετανάστευσης. Επικεντρώνονται σε τέσσερις τομείς:

1. Ενίσχυση των διαχειριστικών ικανοτήτων των κυβερνήσεων στους τομείς της μεταναστευτικής πολιτικής, νομοθεσίας και διοίκησης
2. Διαχείριση της μετανάστευσης ύστερα από μια κρίση
3. Ανταλλαγή εμπειρογνομώνων σε μεταναστευτικά ζητήματα
4. Επιστροφή και επανένταξη αποδήμων επιστημόνων στις πατρίδες τους, για προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης των χωρών αυτών.

- Υπηρεσιών Μετανάστευσης για εργασία

Η μετανάστευση με στόχο της εργασία βρίσκεται, κατά τον 21ο αιώνα, στην κορυφή της ατζέντας για θέματα πολιτικής πολλών κρατών-προέλευσης, διέλευσης, προορισμού. Οι περισσότεροι από τους 150 εκατομμύρια μετανάστες παγκοσμίως αναζητούν ευκαιρίες για να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση σε άλλες χώρες. Στόχος του ΔΟΜ είναι η προαγωγή της μετανάστευσης για εργασία, στα πλαίσια της καταπολέμησης της παράνομης μετανάστευσης, η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στις χώρες προέλευσης, διέλευσης και προορισμού και παράλληλα η διαφύλαξη των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των μεταναστών. Τα προγράμματα του ΔΟΜ καταρτίζονται σε συνεργασία με τις κυβερνήσεις και άλλους εμπλεκόμενους φορείς, με στόχο να διευκολύνουν τη μετανάστευση με την ανάπτυξη.

Στην Ελλάδα ο ΔΟΜ έχει υλοποιήσει προγράμματα παροχής συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών σε μετανάστες, πρόσφυγες, παλινοστούντες, μέσα από συνεδρίες ψυχοκοινωνικής στήριξης και πολιτισμικού προσανατολισμού.

- Υπηρεσιών Μεταναστευτικής Υγείας

Άλλη σημαντική δραστηριότητα του ΔΟΜ αποτελεί η φροντίδα για ενημέρωση και προστασία της υγείας των μεταναστών που πραγματοποιείται συνεργασία με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, μέσα από:

- Εκπαίδευση κυβερνητικών στελεχών που έρχονται σε επαφή με τους μετανάστες σχετικά με επιδημίες και άλλα μεταδιδόμενα νοσήματα
- Εκπόνηση και έκδοση μελετών και επιστημονικών ερευνών που αφορούν στην υγεία των μεταναστών.

- Υπηρεσιών ευρείας ενημέρωσης

Η παροχή ενημέρωσης θεωρείται πλέον απαραίτητη για τη σωστή λήψη μεταναστευτικών αποφάσεων. Συνήθως, οι υποψήφιοι μετανάστες έχουν λανθασμένες αντιλήψεις και ανεπαρκή ενημέρωση σχετικά με το τι πράγματι ισχύει στη χώρα όπου επιθυμούν να μεταναστεύσουν. Οι περισσότεροι αγνοούν τις πρακτικές, νομικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες της μετακίνησής τους. Αυτό καθιστά ακόμη επιτακτικότερη την ανάγκη για πρόσβαση σε έγκυρη πληροφόρηση. Οι εκστρατείες ενημέρωσης του ΔΟΜ έρχονται να καλύψουν αυτό το κενό.

Στην Ελλάδα ο ΔΟΜ έχει υλοποιήσει στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL το έργο ΚΕΜΜΕΠΑΠ-ΗΦΑΙΣΤΟΣ, που στόχο είχε να συμβάλει στην καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σε σχέση με την αγορά εργασίας,. Παράλληλα έχει διοργανώσει ενημερωτικές εκστρατείες για τη στήριξη των ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας και την καταπολέμηση της ξενοφοβίας ανάμεσα στους νέους.

2.5 Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός

Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός είναι ο μεγαλύτερος Μη Κυβερνητικός Οργανισμός στην Ελλάδα με πολυδιάστατο έργο. Ο οργανισμός βασίζεται κυρίως στην εθελοντική δράση και την άμεση ανταπόκριση των πολιτών. Ο Ε.Ε.Σ έχει ως στόχο του την αντιμετώπιση σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων που ταλανίζουν τον άνθρωπο. Ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένος είναι ο οργανισμός απέναντι στις ευπαθείς ομάδες του γενικού πληθυσμού. Δρα έχοντας ως γνώμονα την κοινωνική αλληλεγγύη και συνοχή, την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ισότητα ανεξάρτητα από κάθε είδους φυλετικές, κοινωνικές, οικονομικές και θρησκευτικές διακρίσεις και γενικότερα δρα σύμφωνα με τις διεθνείς ανθρωπιστικές αρχές.

Ο Ε.Ε.Σ έχει αναπτύξει ιδιαίτερα τον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και πρόνοιας με την υλοποίηση προγραμμάτων μέσα από έμπειρο και εξειδικευμένο προσωπικό. Παρέχουν επομένως υπηρεσίες σε άτομα και ομάδες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Κοινωνική Υπηρεσία του Ε.Ε.Σ της Πάτρας η υπηρεσία απαρτίζεται από δύο κοινωνικούς λειτουργούς, οι οποίοι προσφέρουν Κοινωνική Εργασία σε άτομα και ομάδες. Συγκεκριμένα στους πρόσφυγες παρέχουν νομική υποστήριξη κυρίως για θέματα που αφορούν το πολιτικό άσυλο, ψυχοκοινωνική υποστήριξη. Ακόμα, υλοποιούνται διαπολιτισμικά και εκπαιδευτικού τύπου προγράμματα για την κοινωνική ένταξη αιτούντων ασύλου και προσφύγων μέσω πολλαπλών δράσεων.

2.6 Κίνηση Υπεράσπισης Προσφύγων και μεταναστών/στριών

Η Κίνηση Υπεράσπισης Προσφύγων και μεταναστών/στριών είναι μία συλλογικότητα όπου έχει διαμορφώσει τον χώρο της στην Ιωάννου Βλάχου 49. Συνεδριάζει κάθε Δευτέρα στις 21:00 μμ, όπου την συνέλευση μπορούν να παρακολουθήσουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι. Υπηρεσίες που παρέχει το γραφείο της Κίνησης είναι οι εξής:

- 1) Ενημέρωση-πληροφόρηση για θέματα νομιμοποίησης, εργασίας, εκπαίδευσης και υγειονομικής περίθαλψης σε μετανάστες και πρόσφυγες.
- 2) Παραπομπή σε αρμόδιες υπηρεσίες και υπεύθυνα άτομα για την επίλυση των προβλημάτων τους
- 3) Συνοδεία-Διερμηνεία σε αρμόδιες υπηρεσίες και βοήθεια για την συμπλήρωση των απαραίτητων εγγράφων
- 4) Σύνδεση με μεταναστευτικές κοινότητες, συλλόγους φορείς, κινήσεις πολιτών και οργανώσεις που είναι αλληλέγγυοι στους μετανάστες και πρόσφυγες

Δράσεις την Κίνησης Υπεράσπισης Προσφύγων και μεταναστών/στριών:

- 1) Στέκονται αλληλέγγυοι στους πρόσφυγες με συγκεκριμένες δράσεις όπως για παράδειγμα συλλογή και διανομή ρουχισμού και τροφίμων, παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, καταγγελία περιστατικών βίας σε βάρος των προσφύγων.
- 2) Αναδεικνύουν πολιτικές ευθύνες της τοπικής αυτοδιοίκησης της κυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 3) Διαδηλώνει μαζί με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες και ασκούν πολιτική πίεση στη τοπική αυτοδιοίκηση και την κυβέρνηση για αλλαγή της πολιτικής τους.
- 4) Παρεμβαίνουν σε θεσμικό και κοινωνικό επίπεδο για την ομαλή ένταξη προσφύγων και μεταναστών στην κοινωνία μας, με την υποστήριξη του αιτήματός τους για παροχή ασύλου και νομιμοποίηση
- 5) Διεκδικούν τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την κάλυψη των βασικών ανθρωπίνων αναγκών με την δημιουργία ανοιχτών ξενώνων φιλοξενίας για τους πρόσφυγες.
- 6) Λειτουργούν σχολείο εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας για μετανάστες/στρίες και πρόσφυγες.
- 7) Συγκροτούν ομάδες εργασίας, όπως αυτή της νομικής υποστήριξης με στόχο την στήριξη και την υπεράσπιση των βασικών δικαιωμάτων.

- 8) Συνεργάζονται και συντονίζονται με άλλες οργανώσεις σε τοπικό και πανελλαδικό επίπεδο.

2.7 Περιφερειακό Ίδρυμα Μετανάστευσης

Το Περιφερειακό Ινστιτούτο Μετανάστευσης είναι μία Μη κυβερνητική Οργάνωση στην Πάτρα, που άρχισε να λειτουργεί το Σεπτέμβριο του 2004 ύστερα από αρκετό χρόνο προετοιμασίας. Βρίσκεται στην οδό Τσαμαδού 52 και πλαισιώνεται από μία ομάδα πολιτών. Προσφέρουν τις υπηρεσίες τους κάθε χρόνο σε πολλούς μετανάστες και λιγότερους πρόσφυγες από τη περιοχή της Δυτικής Ελλάδας. Ειδικότερα, προσφέρουν νομική υποστήριξη σε πρόσφυγες και μετανάστες που αδυνατούν ή δυσκολεύονται να κατανοήσουν την ελληνική γλώσσα ή που δεν γνωρίζουν την ελληνική νομοθεσία και κατά προέκταση δεν γνωρίζουν τα δικαιώματα που τους αναλογούν. Σε αυτές τις περιπτώσεις απαιτείται και η ύπαρξη διερμηνέα για την διευκόλυνση των εξυπηρετούμενων. Ακόμα, το Περιφερειακό Ίδρυμα Μετανάστευσης μεσολαβεί ανάμεσα σε διάφορες υπηρεσίες και πολλές φορές συνεργάζονται με αυτές για την βέλτιστη εξυπηρέτηση των εξυπηρετούμενων.

Το 2006 το ΠΙΜ προχώρησε στην έκδοση του περιοδικού “Μετανάστευση”, μία τρίμηνη επιθεώρηση θεωρητικού κατά βάση χαρακτήρα.

2.8 Πολίτες Πάτρας εν Δράσει

Οι Πολίτες Πάτρας εν Δράσει είναι ένας σύλλογος που εδρεύει στην Πάτρα. Δημιουργήθηκε από πολίτες της Πάτρας έχοντας ως έναυσμα τις ανάγκες των πολιτών της Πάτρας, που δεν έβρισκαν ανταπόκριση έως τότε από την πολιτική του τόπου. Τα αιτήματα αφορούσαν κυρίως την κοινωνική παρέμβαση του συλλόγου σε ζητήματα της καθημερινότητας. Οι Πολίτες Πάτρας εν Δράσει δρουν, έχοντας ως γνώμονα τον άνθρωπο αλλά και το περιβάλλον που ζει. Ασχολούνται ακόμα και με πρόσφυγες ή και μετανάστες που βρίσκονται στην Πάτρα, προσπαθώντας να καλύψουν πρωταρχικές τους ανάγκες. Ασχολείται επομένως με την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αξιών, την προστασία του περιβάλλοντος, την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για καίρια ζητήματα, την διασφάλιση της ειρήνης και της προαγωγής του

πολιτισμού σε όλες τις μορφές. Κοινή συνιστώσα όλων είναι η ενεργοποίηση των πολιτών καθώς και η κοινωνική αλλαγή της πόλης. Μέσα για την εκπλήρωση των σκοπών του σωματείου είναι η ανάπτυξη κάθε είδους ειρηνικής δραστηριότητας όπως είναι η υλοποίηση σεμιναρίων, διαλέξεων, συνεδρίων, εκδηλώσεις πολιτιστικού, καλλιτεχνικού ή κοινωνικού περιεχομένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Κοινωνική Εργασία έχει τις ρίζες της στις ανθρωπιστικές επιστήμες, στην φιλοσοφία, στην ψυχολογία, στην κοινωνική ανθρωπολογία, κοινωνική πολιτική, στο δίκαιο και στην οικονομία. Πρόκειται για μία ανθρωποκεντρική επιστήμη «που προωθεί την κοινωνική αλλαγή, την επίλυση προβλημάτων στις ανθρώπινες σχέσεις και την ενδυνάμωση (empowerment) και απελευθέρωση των ανθρώπων ώστε να ενισχύουν την ευημερία τους. Χρησιμοποιώντας θεωρίες της

ανθρώπινης συμπεριφοράς και των κοινωνικών συστημάτων, η Κοινωνική Εργασία παρεμβαίνει στα σημεία τα οποία οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν με το περιβάλλον τους». (Τελώνη Δ. , 2006)

Επομένως, η Κοινωνική Εργασία πηγάζει από τις αρχές της δημοκρατίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Υπηρετεί και προωθεί τις αξίες της μοναδικότητας του κάθε ατόμου, της αποδοχής των ατομικών διαφορών, τον σεβασμό της προσωπικότητας, το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και αυτοπραγμάτωσης. Η Κοινωνική Εργασία είναι μία επιστήμη δράσης και παρέμβασης. Κινείται σε ατομικό, ομαδικό και κοινοτικό επίπεδο. Απώτερος σκοπός της είναι να βοηθήσει το άτομο, την ομάδα ή την κοινότητα στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και να είναι ικανά να τα επιλύουν μόνοι τους. (Καλλινικάκη Θ. , 1998)

3.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΟΜΑΔΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Ελλάδα έχει μετατραπεί από χώρα εξαγωγής σε χώρα υποδοχής μεταναστών και προσφύγων. Καλείται επομένως να προσαρμοστεί στα νέα αυτά δεδομένα εφαρμόζοντας νέες πολιτικές κοινωνικής ένταξης και αποδοχής των προσφύγων, ως ισότιμα μέλη της πολιτείας. (Ζαϊμάκης Γ. , 2002)

Ομοίως, ο κλάδος της κοινωνικής εργασίας οφείλει να διευρύνει το πεδίο δράσης του και να προσαρμοστεί στα νέα πολυπολιτισμικά δεδομένα της κοινωνίας, που δημιουργούνται με την προσέλευση των προσφύγων. Η κοινωνική εργασία με ομάδες λειτουργεί στον δευτερογενή τομέα ανάπτυξης, καθώς δεν εστιάζει πλέον στην εξατομικευμένη βοήθεια του ενός ατόμου, αλλά στην ομάδα.

Βασικός άξονας της Κοινωνικής Εργασίας με ομάδες, είναι η ιδιότητα του ατόμου ως κοινωνικού όντος να αλληλεπιδρά με το κοινωνικό του περιβάλλον, να

το επηρεάζει, αλλά και να επηρεάζεται από αυτό. Ο άνθρωπος δημιουργεί και διαμορφώνει σχέσεις, ως μέλος σε ομάδες, στο πλαίσιο της κοινωνικής συνδιαλλαγής του προκειμένου να καλύψει τις βασικές ανάγκες του για αγάπη, συντροφικότητα, ασφάλεια, έκφραση και επιβεβαίωση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων του. (Καλλινικάκη Θ. , 1998)

Επομένως, η κοινωνική εργασία με πρόσφυγες καλείται να εφαρμόσει μία πολυπολιτισμική πολιτική όπου θα είναι δεκτική προς τις ετερότητες, πέρα από κάθε είδους διακρίσεις, προκαταλήψεις και στερεοτυπικές αντιλήψεις, και με γνώμονα την κοινωνική ένταξη και αποδοχή. Η Κοινωνική Εργασία με ομάδες εφαρμόζεται εντός του κοινωνικού πλαισίου και προσεγγίζει τα άτομα σε σχέση με την αλληλοεξάρτησή τους με το περιβάλλον. Επικεντρώνεται στα φαινόμενα και στα προβλήματα που επιδρούν στην ομαλή διαδικασία προσαρμογής των προσφύγων στην κοινωνία υποδοχής, με απώτερο σκοπό την πλήρη και οριστική ενσωμάτωση των προσφύγων, προς όφελος των ίδιων αλλά και της κοινωνίας που δέχεται να τους προστατέψει και να τους δεχτεί στους κόλπους της (Balgoral, 2007).

3.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Η Κοινωνική Εργασία με Κοινοότητες για τους Πρόσφυγες αποσκοπεί στην ανάπτυξη των ικανοτήτων τους, ώστε να αντιμετωπίζουν τα προβλήματά τους, να νιώθουν ασφάλεια και μόνοι τους να βοηθούν τους εαυτούς τους.

Τα κυριότερα προβλήματα που παρατηρούνται στον προσφυγικό πληθυσμό, είναι προβλήματα που οφείλονται στην έλλειψη της οικογένειας, των βασικών ειδών διαβίωσης και στην ανικανότητα ενσωμάτωσης στις υπάρχουσες τοπικές δομές, καθώς και τα κοινωνικά και συναισθηματικά προβλήματα.

Ειδικά, όταν δεν υπάρχει ανθρώπινη υποστήριξη και καθοδήγηση από την κοινωνία, πολλοί πρόσφυγες τότε, μπορεί να διαφύγουν στα ναρκωτικά ή στο αλκοόλ, ως μέσα αντιμετώπισης των προβλημάτων τους. (Καίσαρη, 1998)

Η κοινωνική εργασία με κοινότητες λοιπόν, είναι ιδιαίτερα σημαντική στην αξιολόγηση των αναγκών των προσφύγων, οι οποίοι βρίσκονται σε ένα ξένο και εχθρικό περιβάλλον. Έτσι, στόχος της κοινωνικής εργασίας με κοινότητες είναι η δημιουργία αυτόνομης κοινότητας με τη συνεργασία της φιλοξενούσας κυβέρνησης και του τοπικού πληθυσμού. (Καίσαρη, 1998)

Οι Κοινοτικές Υπηρεσίες στοχεύουν στα αποτελέσματα, στην άμεση δηλαδή λύση προβλημάτων και στην διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών σε μακροπρόθεσμη βάση.

Οι κοινοτικές υπηρεσίες, προσπαθούν να προλαμβάνουν, να μειώνουν ή να επιλύουν τα άμεσα προβλήματα των προσφύγων και να επιτυγχάνουν το κατάλληλο και συνεχές επίπεδο βιολογικής, κοινωνικής, ψυχολογικής και οικονομικής ευημερίας. (Καίσαρη, 1998)

Η διάκριση των κοινοτικών υπηρεσιών από τις άλλες υπηρεσίες παροχής βοήθειας εντοπίζεται στην βελτίωση της ατομικής ικανότητας των προσφύγων να ικανοποιούν τις ανάγκες τους και να επιλύουν τα προβλήματά τους. Οι κοινοτικές υπηρεσίες στοχεύουν:

1. Στην συμμετοχή των προσφύγων σε προγράμματα που στόχο έχουν την ικανοποίηση των αναγκών τους.
2. Στην παροχή γνώσης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων των προσφύγων.
3. Στην προσαρμογή των προσφύγων στους διαθέσιμους πόρους.
4. Στον προσανατολισμό των προσφύγων για τη επιλογή των μόνιμων λύσεων.
5. Στην παροχή πληροφόρησης που βοηθάει τους πρόσφυγες να αποφασίζουν και να δραστηριοποιούνται. (Καίσαρη, 1998)

3.4 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Επικεντρώνεται στη βελτίωση της ικανότητας των προσφύγων να αντιμετωπίσουν άμεσα τα προβλήματά τους, συνδράμοντάς τους ταυτόχρονα να βοηθούν τους εαυτούς τους και να αποκαθιστούν το αίσθημα της ασφάλειας.

1. Αξιολόγηση των αναγκών των προσφύγων που σε ένα ξένο αστικό περιβάλλον, που μπορεί να είναι αφιλόξενο ή ακόμα και εχθρικό.
2. Δημιουργία αυτόνομης κοινότητας με τη συνεργασία της φιλοξενούσας κυβέρνησης και του τοπικού πληθυσμού.
3. Δημιουργία μικρής κλίμακας δραστηριοτήτων αυτοβοήθειας.
4. Αξιοποίηση δημιουργικών δεξιοτήτων της προσφυγικής κοινότητας.
5. Εντοπισμός των ευάλωτων μελών της κοινότητας, που χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή και βοήθεια.
6. Ανεύρεση μόνιμων λύσεων.
7. Συνειδητοποίηση της σημαντικής διαφοράς που υπάρχει μεταξύ των προσδοκιών των προσφύγων και της πραγματικότητας. (Καίσαρη, 1998).

Απαραίτητο στοιχείο στη διαδικασία παροχής βοήθειας στους πρόσφυγες είναι η γνώση και η κατανόησή του προβλήματος. Βασική προϋπόθεση για τους επαγγελματίες που εργάζονται με αλλοδαπούς είναι η αυτοαντίληψη απέναντι σε όσους θεωρούνται διαφορετικοί ως προς τις αξίες της κυρίαρχης κουλτούρας καθώς και η ενσυναίσθηση. Απαιτείται επίσης:

1. Κατανόηση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων, θρησκείας παραδόσεων, εθίμων, συστημάτων αξιών και συμπεριφορών σε μικροεπίπεδο.
2. Γνώση σε όρους πολιτισμικότητας, κοινωνικής ένταξης, ενσωμάτωσης, πολιτικών που ενισχύουν την ισότιμη πρόσβαση στις ευκαιρίες για εκπαίδευση, εργασία, υγεία, κοινωνική φροντίδα.
3. Κατανόηση των συναισθημάτων που νοιώθουν οι πρόσφυγες: φόβο, κατάθλιψη, ανάγκη να είναι μέλη μιας ομάδας ή κοινότητας, αγωνία, απογοήτευση, καχυποψία, ανικανότητα, θυμό, ανάγκη εκδίκησης, αλλοτρίωση, μοναξιά, απομόνωση (Καίσαρη, 1998).

3.5 ΡΟΛΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

3.5.1 Ρόλοι Κοινωνικού Λειτουργού σε μικροεπίπεδο

- Εμπυχωτής: Πρέπει να στέκεται σταθερά δίπλα στους πρόσφυγες και να ενισχύει και ενδυναμώνει αισθήματα ασφάλειας και ελπίδας για το μέλλον τους.
- Ενημερωτικός: Οφείλει να γνωρίζει τι πρόκειται να του ζητήσουν και να έχει ενημέρωση πάνω σε αυτά ώστε να καλύπτει κενά και απορίες που τους δημιουργούν προβλήματα, σε οποιονδήποτε τομέα.
- Φορέας αλλαγής: Ο κοινωνικός λειτουργός εκπροσωπεί ένα επάγγελμα μέσω του οποίου προωθεί τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης και κοινωνικής αλλαγής. Συνεπώς, οφείλει να δημιουργεί ένα πεδίο δράσης και παρέμβασης μέσα στο οποίο κινείται και δραστηριοποιείται έχοντας πάντα ως γνώμονα το άτομο.
- Μεσολαβητής: Είναι απαραίτητο να αναπτύσσει επαφές και να μεσολαβεί ανάμεσα σε υπηρεσίες και να επικοινωνεί αποτελεσματικά με αυτές για τα ζητήματα που αφορούν τους πρόσφυγες και να καλύπτονται άμεσα οι ανάγκες τους.
- Εφευρετικός- Δημιουργικός: Χρειάζεται να έχει δημιουργικές ικανότητες και εφευρετική σκέψη, για να μπορεί ανά πάσα στιγμή να βρίσκει εναλλακτικές λύσεις σε τυχόν εμπόδια που θα παρουσιαστούν και να μην δημιουργείται αίσθημα ανασφάλειας στους πρόσφυγες.
- Συντονιστής υπηρεσιών: Πολλές φορές χρειάζεται να συντονίζει πάνω από μια υπηρεσίες για την καλύτερη οργάνωση και την εύρυθμη λειτουργία τους.
- Ειδικός στην ανίχνευση πηγών και πληροφοριών: Θεωρείται απαραίτητη η ικανότητα να ανιχνεύει και να εντοπίζει τις πιο έγκυρες πηγές και πληροφορίες στις οποίες θα στηριχτεί για να προσφέρει την πιο ασφαλή και αποτελεσματική πληροφόρηση στον πρόσφυγα.
- Σύμβουλος: Οφείλει να γνωρίζει αρχές τις συμβουλευτικής για τους πρόσφυγες ώστε να μπορεί να τους προσφέρει την απαραίτητη ψυχολογική υποστήριξη που χρειάζεται για να μην αδρανοποιούνται και οδηγούνται σε αδιέξοδο συναισθημάτων.
- Γνώστης χρήσης διαδικτύου: Είναι αναγκαίο να γνωρίζει σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό να χειρίζεται το διαδίκτυο, για να μπορεί να

επικοινωνεί άμεσα και με άλλους φορείς και υπηρεσίες εντός και εκτός συνόρων αλλά και να ενημερώνεται για τις τελευταίες εξελίξεις ή αλλαγές σε ότι αφορά τους πρόσφυγες (Καλλιννικάκη, 1998,).

3.5.2 Ρόλοι Κοινωνικού Λειτουργού σε μακροεπίπεδο

- Σύμβουλος δικτύου συνεργασίας φορέων-διαδικτύωση: Ο Κοινωνικός Λειτουργός οφείλει να προάγει τις αξίες του επαγγέλματος εμπλέκοντας και άλλες υπηρεσίες εκτός από αυτήν στην οποία δραστηριοποιείται. Συνεργάζεται λοιπόν όχι μόνο με άλλες υπηρεσίες αλλά και με άτομα άλλων ειδικοτήτων, για την καλύτερη αντιμετώπιση του περιστατικού που έχει αναλάβει.
- Συνήγορος – Μεσολαβητής για άσκηση πίεσης: Πρέπει να έχει την ικανότητα να μεσολαβεί (όπου χρειαστεί), με τέτοιο τρόπο που να ασκεί πίεση για να καταφέρει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα υπέρ των προσφύγων.
- Δημιουργός ομάδων άσκησης πίεσης: Κάτω από ορισμένες συνθήκες ο Κοινωνικός Λειτουργός δημιουργεί ομάδες μαζί με τις οποίες ασκεί πίεση προκειμένου να εκπληρωθούν οι στόχοι που έχει θέσει μαζί με την ομάδα και πάντα προς όφελός τους.
- Σύμβουλος διεπιστημονικής συνεργασίας για την επίλυση προβλημάτων και προώθηση λύσεων: Είναι απαραίτητο να παρέχει τις συμβουλές και την υποστήριξη του στους διεπιστημονικούς συνεργάτες του ώστε να εντοπίζονται οι πιο αποτελεσματικές και αντιπροσωπευτικές λύσεις των κάθε φορά παρουσιαζόμενων προβλημάτων.
- Διοργανωτής – επικοινωνιακός σύμβουλος: Πρέπει να έχει ανεπτυγμένη σε πολύ μεγάλο βαθμό τη ικανότητα να επικοινωνεί αποτελεσματικά με όσους συνεργάζεται.
- Εθνικός- διακρατικός σύνδεσμος: Είναι απαραίτητο να αποτελεί συνδεδεμένο κρίκο επικοινωνίας με υπηρεσίες και φορείς σε εθνικό-διακρατικό επίπεδο.
- Σύμβουλος για την εξασφάλιση κοινοτικών και άλλων πόρων: Πρέπει να γνωρίζει και να ενημερώνει τους πρόσφυγες για τους διαθέσιμους

κοινοτικούς πόρους και να τηρεί αρχείο των πόρων της κοινότητας, απαραίτητο στοιχείο για τον ίδιο αλλά και για τους πρόσφυγες.

- Γνώστης χρήση διαδικτύου: Οφείλει να χειρίζεται αρκετά καλά το διαδίκτυο, για την πιο έγκαιρη και άμεση ενημέρωση και επικοινωνία (Καλλινικάκη, 1998).

3.6 ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Σημαντικό μέρος του έργου της κοινωνικής εργασίας πραγματώνεται με την συνδρομή των προσφύγων μέσω της διαδικασίας της συμβουλευτικής. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να στηρίζεται σε ατομική εξέταση της κάθε περίπτωσης καθώς και σε ομαδική μέσω κοινοτικής διαδικασίας αλληλοβοήθειας των προσφύγων.

3.6.1 Βασικές αρχές της συμβουλευτικής

Χωρίς την εφαρμογή βασικών αρχών, όλες οι δεξιότητες διεξαγωγής των συνεντεύξεων θα αποτελούσαν μέσο εξαναγκασμού των άλλων σε συμμόρφωση. Επομένως η συμβουλευτική με πρόσφυγες θα πρέπει να στηρίζεται στις ακόλουθες αρχές:

§ Καθένας έχει το δικαίωμα να αντιμετωπίζεται με αξιοπρέπεια όπως και κάθε ανθρώπινο ον, ανεξάρτητα από τη φυλή, την ιθαγένεια, την εθνική καταγωγή, τις θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις.

§ Πρέπει να υποστηρίζει την πεποίθηση ότι όλοι έχουν την ικανότητα να αλλάζουν, ανεξάρτητα από το ψυχολογικό βάρος που προκαλείται από τα συναισθήματα απογοήτευσης, ανασφάλειας και απελπισίας.

§ Είναι απαραίτητο να ενισχύεται η αντίληψη ότι καθένας δικαιούται βοήθειας όταν τη χρειάζεται και καθένας δικαιούται να αυτοκαθορίζεται αλλά και να διατηρεί την ιδιότητα του ως μέλος μειονοτικής ομάδας..

§ Πρέπει να υποστηρίζεται η υπόθεση ότι όλοι έχουν την ικανότητα να βρίσκουν λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και θα πρέπει να ενισχύονται προς αυτή την κατεύθυνση (Καίσαρη, 1998)..

3.6.2 Δεξιότητες για τη Συμβουλευτική

Οι δεξιότητες του Κοινωνικού Λειτουργού που απαιτούνται για την πιο αποτελεσματική Συμβουλευτική είναι η εξής:

Ακρόαση: Αυτή η δεξιότητα είναι θεμελιώδης για τη συνέντευξη και περιλαμβάνει την παρακολούθηση της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας των προσφύγων.

Αποδοχή: Πρόκειται για την ικανότητα αποδοχής και κατανόησης του άλλου, ανεξάρτητα από την εμφάνισή του, την προσωπικότητά του, την πιθανά αρνητική συμπεριφορά του, τα συναισθήματα που εκδηλώνει και τις απόψεις που εκφράζει.

Μη κριτική αντιμετώπιση: Αφορά την ικανότητα δημιουργίας ήρεμης και άνετης ατμόσφαιρας κατά την έκφραση αρνητικών συναισθημάτων και εκδήλωση ακραίων συμπεριφορών.

Αντιμετώπιση της σιωπής: Πρόκειται για την ικανότητα δημιουργίας άνετου περιβάλλοντος ώστε να νοιώθει κανείς άνετα στις σιωπές που παρεμβάλλονται στη συνομιλία της συνέντευξης και που είναι απαραίτητες για την συγκρότηση της σκέψης και ελέγχου των συναισθημάτων των ατόμων.

Ερωτήσεις και έρευνα: Η διαδικασία αυτή περιορίζεται στην επεξεργασία όσων έχουν ήδη ειπωθεί και σκοπός είναι η αξιολόγηση και καλύτερη κατανόησή τους. Πρέπει να αποφεύγονται οι κοφτές ερωτήσεις γιατί δίνουν την αίσθηση της ανάκρισης και προκαλούν σοβαρά προβλήματα στην επικοινωνία.

Παγκοσμιοποίηση του προβλήματος: Στόχος είναι να δοθεί στον πρόσφυγα η δυνατότητα να αντιμετωπίσει τον εαυτό του ως ένα ανθρώπινο ον που αντιμετωπίζει μια κατάσταση που βιώνουν και άλλοι συνάνθρωποί του. Στόχος είναι η εξάλειψη κάθε αίσθησης άσκοπης ενοχής και απομόνωσης και η αντιμετώπιση του προβλήματος με ρεαλιστικό τρόπο.

Κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός: Είναι θεμελιώδης αρχή και κατά συνέπεια διέπει κάθε συνεδρία συμβουλευτικής. Κάθε άνθρωπος πρέπει να αντιμετωπίζεται σαν μια ξεχωριστή και ιδιαίτερη προσωπικότητα με τον δικό του ιδιαίτερο χαρακτήρα.

Χιούμορ: Αφορά στη δημιουργία άνετης ατμόσφαιρας κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και στην ικανότητα αστεϊσμού με τον πρόσφυγα ακόμα και για όσα του συμβαίνουν συνεισφέροντας στην εξισοροπημένη αντιμετώπιση της ζωής.

Εμπιστευτικότητα: Ο πρόσφυγας πρέπει να νιώθει ασφαλής και να πεισθεί ότι όλες οι πληροφορίες που δίνει και γενικά όλα όσα μοιράζεται με το επαγγελματία διαφυλάσσονται από την αρχή της εχεμύθειας. Αυτή η επαγγελματική προϋπόθεση απαιτείται επίσης και από το διερμηνέα.

Φυσική στάση κατά τη συνέντευξη: Ο εμπιστευτικός χαρακτήρας της συνέντευξης, οι θέσεις στο χώρο για διεξαγωγή της συνέντευξης και το ευχάριστο περιβάλλον είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία της κατάλληλης ατμόσφαιρας, ώστε να μπορέσει ο πρόσφυγας να ανοιχτεί και να εκφράσει όσα νιώθει πραγματικά.

Οδηγίες: Αναζητώνται οι επιλογές των προσφύγων, εφόσον είναι εφικτό, ώστε να έχουν δυνατότητα αξιολόγησης και επιλογής της πλέον κατάλληλης λύσης για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου κάθε φορά προβλήματος.

Έλεγχος αυτοπεποίθησης: Ο έλεγχος κάθε μορφής βίας και επιθετικότητας πρέπει να πραγματώνεται μόνο με τη δύναμη της προσωπικότητας και όχι με τη χρήση σωματικής βίας.

Αξιολόγηση: Θετική πρέπει να είναι η ανταπόκριση στις προσωπικές προσπάθειες που καταβάλλει ο πρόσφυγας για να αντιμετωπίσει τα προβλήματά του και πρέπει να ενισχύεται και να ενδυναμώνεται προς αυτή την κατεύθυνση (Δημοπούλου- Λαγωνίκα, 2006).

3.6.3 Προσόντα για την αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής

Τα προσόντα που απαιτούνται για την αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής είναι τα εξής παρακάτω:

- Να γνωρίζει ο επαγγελματίας κοινωνικός Λειτουργός σε ικανοποιητικό βαθμό τα στοιχεία που απαρτίζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά, τη σαφήνεια των σκέψεων, την ικανότητα ανάλυσης δεδομένων και στοιχείων που συγκεντρώνονται για τους πρόσφυγες.
- Χρειάζεται ευαισθησία, λεπτοί χειρισμοί των καταστάσεων, αντίληψη της πραγματικότητας ευελιξία και αυθορμητισμός.
- Ακόμα, είναι απαραίτητη η ικανότητα άγνοιας των διαφορών, η δεξιότητα εντοπισμού των πόρων τόσο του πρόσφυγα, όσο και του περιβάλλοντός του εν γένει, διακριτικότητα αλλά και θετική αίσθηση του χιούμορ(Δημοπούλου-Λαγωνίκα, 2007).

3.6.4 Λάθη που πρέπει να αποφεύγονται

Ένας επαγγελματίας πολύ εύκολα μπορεί να οδηγηθεί σε λάθη που κρύβουν σοβαρούς κινδύνους . Θα πρέπει λοιπόν να αποφεύγονται οι :

- Γρήγορες και λανθασμένες διαβεβαιώσεις, η έκφραση αρνητικών συναισθημάτων που δημιουργούν αποπνικτική ατμόσφαιρα για τον πρόσφυγα, η ανάληψη ευθυνών για λογαριασμό του άλλου μέλους με αποτέλεσμα να το αποδυναμώνει και να μειώνει την ικανότητα του να βοηθά τον εαυτό του και να μπορεί μόνο του το άτομο να αναλάβει πρωτοβουλία.
- Πρόβλημα αποτελεί η υπερβολική φλυαρία στην εξιστόρηση, χάνοντας έτσι τον ειρμό των σκέψεων και της συζήτησης. Σημαντικό για τον επαγγελματία είναι να μην ξεχνάει ότι πρέπει να βοηθά τον εξυπηρετούμενο να νοιώσει άνετα, χωρίς βέβαια να χάνει το μέτρο.
- Πρέπει να αποφεύγεται η έντονη συμφωνία ή αντίθετα διαφωνία σε οποιοδήποτε θέμα συζήτησης και «απαγορεύεται» ρητά η ανάπτυξη προκαταλήψεων και η κριτική στην έκφραση οποιασδήποτε ιδέας ή σκέψης του πρόσφυγα.

- Επιπροσθέτως, οι πανεύκολες ερμηνείες, οι προκατασκευασμένες έννοιες αλλά και οι αβασάνιστες γενικεύσεις μπορούν να δημιουργήσουν κλίμα ανασφάλειας και όχι υποστήριξης στον πρόσφυγα (Καλλινικάκη, 1998).

3.7 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΣΩ ΔΙΕΡΜΗΝΕΑ

Οι διερμηνείς συνήθως επιλέγονται από την προσφυγική κοινότητα, κυρίως λόγω των γλωσσικών τους ικανοτήτων. Όμως, συνεκτιμώνται και άλλοι παράγοντες όπως, η ωριμότητα, η προσωπικότητα, οι σχέσεις με τους άλλους, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, το επίπεδο ευφυΐας, η υπομονή και ο ενθουσιασμός. Ο διερμηνέας επιβάλλεται να είναι αποδεκτός από την προσφυγική κοινότητα ως πρόσωπο ουδέτερο και ικανό μετάδοσης πληροφοριών κατά τρόπο χρήσιμο και αμερόληπτο.

Κατά συνέπεια ο ρόλος του διερμηνέα είναι ζωτικής σημασίας για τη διαδικασία επίλυσης του προβλήματος. Οι διερμηνείς γεφυρώνουν το χάσμα που δημιουργείται από τις πολιτισμικές, γλωσσολογικές και φυλετικές διαφορές. Αξιοποιώντας τους διερμηνείς ως σύνδεσμο στη συμβουλευτική εισάγεται η «συμμετοχική προσέγγιση» στη διαδικασία επίλυσης προβλημάτων (Adkins, 1991).

Οι διερμηνείς ενδέχεται να αντιπροσωπεύουν παράγοντα σταθερότητας και επιβεβαίωσης στις διαπραγματεύσεις και επικοινωνίες της Υπηρεσίας με τους πρόσφυγες καθώς η υπόλοιπη κοινότητα προσδοκά ότι θα επιμεληθούν των συμφερόντων των προσφύγων και ότι θα διευκρινίσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις υπάρχουσες διαφορές. Με την εμπειρία οι διερμηνείς αρχίζουν να λειτουργούν ως συν-θεραπευτές και διευκολύνουν τη συμβουλευτική διαδικασία ερμηνεύοντας τη συμπεριφορά και προτείνοντας ακόμη πιθανούς τρόπους επίλυσης των προβλημάτων. Η αντιμετώπιση αυτή αποτελεί τον διαπολιτισμικό πλούτο της διαδικασίας συνδρομής των προσφύγων. Έτσι ο διερμηνέας συνδράμει και δε λειτουργεί μόνο ως γλωσσολογικός ενδιάμεσος. Η συμβουλευτική στους πρόσφυγες είναι επίπονο έργο. Η εργασία δια μέσου τη

βοήθεια τρίτου προσώπου αφήνει περιθώρια για την υιοθέτηση του κατάλληλου ρυθμού εργασίας. Όμως αυτό το πρότυπο ενδέχεται να διαταραχθεί από την αναχώρηση του διερμηνέα για μετεγκατάσταση. Ο υπεύθυνος συμβουλευτικής έχει αυστηρότερες απαιτήσεις από το νέο διερμηνέα. Το στοιχείο αυτό, σε συνδυασμό με την ενδεχόμενη συχνή αλλαγή του διεθνούς προσωπικού του γραφείου εμποδίζουν την ομαλή λειτουργία του (Adkins, 1991).

Από πλευράς διαχείρισης οι συχνές αλλαγές του προσωπικού έχουν αρνητικές επιπτώσεις και πρέπει να αποφεύγονται. Όμως αποτελούν μέρος του παρεχομένου στους πρόσφυγες έργου. Επιπλέον, η πρόκληση εργασίας με και για διαφορετικές ομάδες ανθρώπων, προσδίδει στο παρεχόμενο έργο δυναμική προσέγγιση. Αυτές οι αλλαγές ενδεχομένως να αντιμετωπιστούν ως «νέος αέρας» που διαπνέει την εργασία με φρεσκάδα και προλαμβάνει την ακαμψία και τη στερεότυπη προσέγγιση- αυτό που έχει ονομαστεί «κούραση της συμπόνιας» που προκαλείται από τα προβλήματα των προσφύγων (Adkins, 1991).

3.7.1 Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι διερμηνείς

Επειδή οι διερμηνείς επιλέγονται συνήθως από την προσφυγική κοινότητα, διαπιστώνεται ένα προφανές πλεονέκτημα που αφορά στην εσωτερική γνώση του γενικού υπόβαθρου, του πολιτισμού και των συνηθειών των προσώπων που συμμετέχουν στην συνέντευξη. Για τον ίδιο λόγο η θέση του διερμηνέα μπορεί να κινδυνεύει από κατάχρηση και εκμετάλλευση (Adkins, 1991).

Ανεξάρτητα από τα αν προέρχονται από την προσφυγική κοινότητα ή εκτός αυτής, οι διερμηνείς αποτελούν σημαντικό σύνδεσμο στη διαδικασία επίλυσης προβλημάτων. Για την αποτελεσματική άσκηση του έργου τους οφείλουν να αντιμετωπίσουν με τρόπο ρεαλιστικό τα εμπόδια που συνεπάγεται η θέση τους:

1. Η υποχρέωση πιστής απόδοσης των απόψεων του συμβούλου και του εξυπηρετούμενου και η ατελής ή η διαστρεβλωμένη αντίληψη του αντίστοιχου ρόλου του συμβούλου και του διερμηνέα ενδεχομένως να οδηγήσει στη μεταξύ τους διαφωνία.

2. Ο διερμηνέας ενδέχεται να παραλείπει από απροσεξία πληροφορίες ζωτικής σημασίας.
3. Η ατελής κατανόηση της θεραπευτικής διαδικασίας, όπως είναι η συμμετοχή του πρόσφυγα, ενδεχομένως να οδηγήσει σε διαφωνία για τη σημασία και την προσέγγιση της διαδικασίας βοήθειας.
4. Τα συναισθηματικά προβλήματα των διερμηνέων ενδέχεται να παρεμβάλλονται κατά την άσκηση του έργου τους και να εμποδίζουν την αποτελεσματική ροή των πληροφοριών μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών.
5. Η προσωπική ασφάλεια των διερμηνέων ενδεχομένως να κινδυνεύει καθώς μπορεί να απειλούνται από τους πρόσφυγες.
6. Οι διαφορές στις διαλέκτους μπορεί να δημιουργήσουν εκρηκτικές καταστάσεις καθώς οι ίδιες λέξεις ενδεχομένως να έχουν διαφορετική σημασία.
7. Η έλλειψη κατανόησης ενός μηνύματος έχει ως αποτέλεσμα τη διαστρέβλωση της επικοινωνίας.
8. Οι στερεότυπες απόψεις και οι προκαταλήψεις για τους πρόσφυγες άλλης ιθαγένειας εμποδίζουν την ελαστικότητα της αλληλεπίδρασης (Adkins, 1991).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

4.1 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

4.1.1 Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα

Σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα 61/1999 ισχύουν τα ακόλουθα:

- 1. Υποβολή αιτήματος ασύλου.**

- 1.1 Ο αλλοδαπός που δηλώνει είτε προφορικά είτε γραπτά ενώπιον οποιασδήποτε ελληνικής αστυνομικής αρχής στα σημεία εισόδου της χώρας και μέχρι την οριστική κρίση του αιτήματός του δεν επιτρέπεται η απομάκρυνσή του από τη χώρα.
- 1.2 Αν τι αίτημα ασύλου υποβληθεί σε μη αστυνομική αρχή, αυτή υποχρεούται να ειδοποιήσει αμέσως την αρμόδια αστυνομική αρχή και να παραπέμψει σε αυτή τον αιτούντα με τη σχετική βιβλιογραφία.
- 1.3 Το αίτημα παροχής ασύλου υποβάλλεται αυτοπροσώπως από τον αλλοδαπό, συμπεριλαμβανομένων και των προστατευόμενων μελών της οικογένειάς του που βρίσκονται μαζί του.
- 1.4 Με την αίτηση ασύλου συνυποβάλλονται και τα κατεχόμενα από αυτόν ταξιδιωτικά έγγραφα και στοιχεία που πιστοποιούν την ταυτότητα αυτού και της οικογένειάς του, τον τόπο καταγωγής και την οικογενειακή του κατάσταση.
- 1.5 Ο αιτών άσυλο δικαιούται να παραιτηθεί από οποτεδήποτε από το αίτημά του ενώπιον οποιασδήποτε αστυνομικής αρχής. Προς πιστοποίηση του γεγονότος αυτού συντάσσεται σχετική έκθεση. Στη συνέχεια το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ενημερώνει εντός πενθημέρου το αντιπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε για τους πρόσφυγες στη χώρα μας.

2. Εξέταση αιτημάτων ασύλου- Ενέργειες υπηρεσιών

- 1.6 Αρμόδιες αρχές για να εξετάσουν το αίτημα και να κινήσουν τη διαδικασία παροχής ασύλου είναι οι Υποδιευθύνσεις ή Τμήματα Αλλοδαπών, τα Τμήματα Ασφαλείας των Αστυνομικών Διευθύνσεων.
- 1.7 Τα αιτήματα εξετάζονται από τις ανωτέρω υπηρεσίες εντός τριών μηνών από την υποβολή τους.
- 1.8 Η εξέταση περιλαμβάνει συνέντευξη του αιτούντα με τη βοήθεια διερμηνέα, για την επιβεβαίωση όσων αναφέρονται στην αίτησή του, το ακριβές δρομολόγιο που ακολούθησε και τους λόγους που τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει τη χώρα υπηκοότητας ή διαμονής του.

- 1.9 Εάν πριν ή κατά τη συνέντευξη ο εξεταζόμενος αλλοδαπός ισχυρίζεται ότι έχει υποστεί βασανιστήρια, παραπέμπεται σε ειδικευόμενο για τα θύματα βασανιστηρίων, για την ανίχνευσή τους.
- 1.10 Στα πλαίσια της εξέτασης ο αιτών και τα άνω των 14 ετών μέλη της οικογένειας φωτογραφίζονται και δακτυλοσκοπούνται. Τα αποτυπώματα και οι φωτογραφίες χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τις ανάγκες των διαδικασιών ασύλου και τηρούνται στα πλαίσια των διεθνών δεσμεύσεων της χώρας μας.
- 1.11 Για τις δηλώσεις του αιτούντα κατά την προφορική του συνέντευξη από τον ενεργούντα την εξέταση έκθεση, στην οποία, εκτός από τα τυπικά στοιχεία (τόπος, ημερομηνία, ονοματεπώνυμο συμπραττόντων προσώπων κ.λ.π), καταγράφονται συνοπτικά οι απαντήσεις του επί όλων των ερωτημάτων που του τίθενται.
- 1.12 Η αρμόδια για την εξέταση του αιτήματος ασύλου Υπηρεσία εφοδιάζει τον αιτούντα ατελώς με ‘δελτίο αιτήσαντος ασύλου αλλοδαπού’ διάρκειας 6 μηνών, το οποίο ανανεώνεται για ίσο χρονικό διάστημα στις αρμόδιες υπηρεσίες του τόπου κατοικίας του, μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί του αιτήματός του.
- 1.13 Καθ’ όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, ο αιτών άσυλο υποχρεούται να παραμένει στον τόπο διαμονής που δήλωσε ή του καθορίστηκε. Σε περίπτωση αυθαίρετης απομάκρυνσής του, διακόπτεται η διαδικασία εξέτασης της αίτησής του με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, η οποία κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο ως αγνώστου διαμονής.
- 1.14 Η υπηρεσία που εξέτασε το αίτημα ασύλου υποβάλλει τη σχετική αίτηση με τα δικαιολογητικά και τη συνταχθείσα έκθεση στην προϊσταμένη της Αστυνομικής Διεύθυνσης ή Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών, οι οποίες, αφού διατυπώσουν τη γνώμη τους, επί των προτάσεων του υπαλλήλου που έλαβε τη συνέντευξη ή για τη μεταβίβαση της ευθύνης εξέτασης ασύλου σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατ’ εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης του Δουβλίνου, τα υποβάλλουν στην αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης.

- 1.15 Τα έξοδα διερμηνείας σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας εξέτασης της αίτησης ασύλου βαρύνουν τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης.
- 1.16 Ο εκπρόσωπος της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε για τους πρόσφυγες στη χώρα μας δύναται να επισκέπτεται αυτοπροσώπως ή δια νομίμως εξουσιοδοτημένου προς τον αντιπρόσωπο του αιτούντα άσυλο, κατά το χρόνο που κρατούνται για οποιονδήποτε λόγο ή βρίσκονται στη ζώνη διερχομένων αερολιμένα ή λιμένα, στην οποία η πρόσβαση αυτού είναι ελεύθερη.
- 1.17 Οι δηλώσεις του αιτούντα άσυλο και τα λοιπά στοιχεία της αιτήσεώς του αποτελούν 'ευαίσθητα δεδομένα', τα οποία προστατεύονται από το νόμο.
- 1.18 Ο αλλοδαπός που κατέχει εν ισχύ δελτίο αιτήσαντος άσυλο δύναται να επωφεληθεί των μέτρων υποδοχής.

2. Κανονική διαδικασία εξέτασης αιτήσεως

- 2.1 Ο αιτών άσυλο αναγνωρίζεται ως πρόσφυγας και του παρέχεται άσυλο με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης, ύστερα από πρόταση της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης.
- 2.2 Αν αποφασιστεί η αναγνώριση του αλλοδαπού και των μελών της οικογένειάς του ως προσφύγων, ταυτόχρονα με την επίδοση σε αυτούς της απόφασης αναγνώρισης, τους χορηγείται, κατά οριζόμενα στο άρθρο 27 της σύμβασης της Γενεύης του 1951, δελτίο ταυτότητας πρόσφυγα.
- 2.3 Σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης ασύλου, ο αιτών δικαιούται να προσφύγει ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, εντός ανατρεπτικής προθεσμίας τριάντα ημερών από την ημερομηνία επίδοσης της απόφασης.
- 2.4 Η προσφυγή κατατίθεται στην αρμόδια αστυνομική αρχή του τόπου κατοικίας ή προσωρινής διαμονής του ενδιαφερόμενου, η οποία υποχρεούται να τη διαβιβάσει το ταχύτερο δυνατό στο Υπουργείο Δημοσίας Τάξης.
- 2.5 Για την προσφυγή ο Υπουργός αποφαινεται εντός προθεσμίας ενενήντα ημερών από την ημερομηνία ασκήσεώς της, ύστερα από γνώμη εξαμελούς επιτροπής που αποτελείται από το Νομικό Σύμβουλο του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης, ή το νόμιμο αναπληρωτή ως πρόεδρο και

ως μέλη ένα Υπάλληλο του Διπλωματικού κλάδου του Υπουργείου Εξωτερικών, ένα Νομικό Σύμβουλο του ίδιου Υπουργείου και ένα ανώτερο αξιωματικό της Ελληνικής Αστυνομίας, οι οποίοι ορίζονται με τους αναπληρωτές τους από τους οικείους Υπουργούς.

2.6 Η ανωτέρω επιτροπή συνέρχεται με πρόσκληση του προέδρου, η οποία κοινοποιείται στα μέλη αυτής πέντε τουλάχιστον ημέρες πριν τη συνεδρίαση, προκειμένου να λάβουν γνώση των στοιχείων της υπόθεσης, σε κατάλληλο χώρο που διατίθεται από το Υπουργείο Δημοσίας Τάξης.

2.7 Η επιτροπή καλεί τον προσφεύγοντα, ο οποίος ενημερώνεται έγκαιρα για τον τόπο και την ημερομηνία εξετάσεως της προσφυγής του, καθώς και για το δικαίωμά του, να παραστεί αυτοπροσώπως ή μετά συνηγόρου του ενώπιόν της, για να εκθέσει προφορικά, με τη βοήθεια κατάλληλου διερμηνέα, τα επιχειρήματά του και να δώσει διευκρινήσεις ή να υποβάλλει τυχόν συμπληρωματικά στοιχεία.

2.8 Η απόφαση του Υπουργού Δημοσίας Τάξης επί της προσφυγής επιδίδεται στον ενδιαφερόμενο. Σε περίπτωση απόρριψης της προσφυγής, στο δικαστήριο αυτής αναφέρονται και η υποχρέωση του αιτούντα σε ότι αφορά τη διαμονή του στην Ελληνική επικράτεια ή την αναχώρησή του από τη χώρα εντός ορισμένης προθεσμίας ή τη δυνατότητα παραμονής του.

2.9 Σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης του Δουβλίνου 1990, η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας μεριμνά για τον εφοδιασμό του με το ταξιδιωτικό έγγραφο.

2.10 Όλες οι αποφάσεις που λαμβάνονται κοινοποιούνται στον αντιπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στη χώρα μας.

3. Ταχύρυθμη διαδικασία εξέτασης αιτήσεως.

3.1 Με την ταχύρυθμη διαδικασία εξετάζεται η αίτηση ασύλου, που υποβάλλεται από αλλοδαπό κατά την άφιξή του σε σημείο εισόδου λιμένος ή αερολιμένος.

- 3.2 Επί της αιτήσεως του ασύλου της παραπάνω παραγράφου αποφαιίνεται ύστερα από πρόταση της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας ο Προϊστάμενος του Κλάδου Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης. Εάν ο Προϊστάμενος κρίνει ότι δεν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις υπαγωγής της εξεταζόμενης αίτησης στην ταχύρυθμη διαδικασία, παραπέμπει αυτή με απόφασή του στην Υπηρεσία που υπέβαλε την πρόταση προκειμένου να εξεταστεί με την κανονική διαδικασία.
- 3.3 αν αποφασιστεί η αναγνώριση του αλλοδαπού και της οικογένιάς του ως πρόσφυγες ταυτόχρονα με την επίδοση σε αυτούς της απόφασης αναγνώρισης, τους χορηγείται, κατά οριζόμενα στο άρθρο 27 της σύμβασης της Γενεύης του 1951, δελτίο ταυτότητας πρόσφυγα.
- 3.4 Σε περίπτωση που η αίτηση απορριφθεί, ο αιτών δικαιούται να προσφύγει ενώπιον του Γραμματέα του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης, εντός ανατρεπτικής προθεσμίας δέκα ημερών από την ημερομηνία επίδοσης σε αυτόν της απόφασης.
- 3.5 Επί της προσφυγής αποφαιίνεται ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης, εντός προθεσμίας τριάντα ημερών από της ασκήσεώς της, ύστερα από γνώμη της επιτροπής.
- 3.6 Σε περίπτωση που ο αιτών άσυλο βρίσκεται σε ζώνη διερχομένων λιμένος ή αερολιμένος, οι προθεσμίες μειώνονται στο ήμισυ.

4. Επανεξέταση αιτήματος ασύλου

Αίτηση αλλοδαπού για παροχή ασύλου δεν εξετάζεται, εφόσον η προηγούμενη έχει απορριφθεί από τη διοίκηση σε τελευταίο βαθμό. Κατ' εξαίρεση ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης, κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερόμενου, δύναται να διατάξει την εξ υπαρχής εξέταση του

αιτήματος ασύλου, αν προσκομίζονται από τον αιτούντα νέα κρίσιμα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν το πρόσωπο αυτού ή των μελών της οικογένειάς του και τα οποία, εάν ήταν γνωστά πριν από την έκδοση της οριστικής απόφασης, θα αποτελούσαν βασικό κριτήριο αναγνώρισης του ως πρόσφυγα. Δεν επιτρέπεται επανεξέταση αιτημάτων ασύλου που εξετάστηκαν με την ταχύρυθμη διαδικασία και απορρίφθηκαν (www.synigoros.gr/, 03/09/21010).

4.1.2 Η αρχή της μη – επαναπροώθησης (non-refoulement). Ειδική διοικητική και ποινική αντιμετώπιση της παράνομης εισόδου του πρόσφυγα

Η αρχή της μη-επαναπροώθησης διατυπώνεται στο άρθρο 33 §1 της Σύμβασης του 1951: «Ουδεμία Συμβαλλόμενη Χώρα θα απελαύνει ή θα επαναπροωθεί με οποιονδήποτε τρόπο πρόσφυγα στα σύνορα εδαφών έθνα η ζωή ή η ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγου φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων». Πρόκειται για την ουσιαστικότερη δέσμευση που αναλαμβάνουν τα Συμβαλλόμενα Μέρη υπέρ του πρόσφυγα, η οποία συνιστά κατά γενική ομολογία τη βάση, τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς προσφυγικού δικαίου, δεδομένου ότι η ύπαρξη ατομικού αγωγίμου δικαιώματος του πρόσφυγα στο άσυλο παραμένει υπό αμφισβήτηση στη διεθνή έννομη τάξη (Morgenstern F. ,1996)

Στο άρθρο 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ορίζεται ότι « κάθε άνθρωπος που καταδιώκεται έχει δικαίωμα να ζητά και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες». Ωστόσο, το δικαίωμα του πρόσφυγα σε άσυλο- και κατά συνέπεια η αντίστοιχη υποχρέωση ενός κράτους σε χορήγησή του- δεν κατοχυρώνεται στη Σύμβαση του 1951, ούτε σε κάποιο άλλο διεθνές κείμενο δεσμευτικού χαρακτήρα, αλλά ούτε και προκύπτει από το Διεθνές Έθιμο ή αναγνωρίζεται ως γενική αρχή δικαίου, σύμφωνα πάντα με την κρατούσα άποψη. Η χορήγηση ασύλου συνδέεται άρρηκτα με την εδαφική κυριαρχία του κράτους, άπτεται δηλαδή του «σκληρού πυρήνα» του.

Τα Συμβαλλόμενα Μέρη θέλησαν να διατηρήσουν στην αποκλειστική αρμοδιότητά τους τη χορήγηση ασύλου στον πρόσφυγα, γι' αυτό και δεν

ανέλαβαν επ' αυτού διεθνή υποχρέωση. Δεν είναι λοιπόν τυχαία η απουσία του όρου «άσυλο» στο κείμενο της Σύμβασης του 1951.

Η αρχή της μη-επαναπροώθησης αποτελεί ακριβώς ένα φραγμό, έναν περιορισμό στην απόλυτη αρμοδιότητα των κρατών να χορηγούν ή όχι άσυλο (Σπαθανά Ε., 1998). Τα Συμβαλλόμενα Μέρη δεσμεύονται ως προς τη μη-επαναπροώθηση πρόσφυγα σε μέρη όπου κινδυνεύει η ζωή ή η ελευθερία του για λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση του 1951, ανεξάρτητα από το αν θα του χορηγήσουν άσυλο ή όχι. Η σπουδαιότητα του «ευεργετήματος»¹ της μη-επαναπροώθησης για τον θεσμό του ασύλου και ο σεβασμός που το περιβάλλει διεθνώς σε επίπεδο πρακτικής, αλλά και πολιτικών και νομικών δεσμεύσεων τα τελευταία πενήντα και πλέον χρόνια, το καθιστούν για πολλούς Διεθνές Έθιμο ή και διεθνή κανόνα αναγκαστικού δικαίου.

Ειδικότερα η κατοχύρωση της αρχής αυτής από τα σημαντικότερα διεθνή κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου συνέβαλε αποτελεσματικά στην προστασία προσώπων από οποιαδήποτε πράξη απομάκρυνσής τους (απέλαση /επαναπροώθηση/ έκδοση) σε έδαφος χώρας, όπου κινδυνεύουν να υποστούν παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους². Η θεσμική κατοχύρωση του διεθνούς ελέγχου από τις Διεθνείς Συμβάσεις για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου συνιστά μια επιπλέον εγγύηση για την προστασία του ατόμου στο πλαίσιο της διεθνούς κοινότητας.

Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) επί των παραβιάσεων του άρθρου 3 ΕΣΔΑ έδωσε μια νέα διάσταση στο πεδίο προστασίας της αρχής της μη-επαναπροώθησης, συνιστώντας ασφαλή και αποτελεσματική επικουρία για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η καθ' οποιονδήποτε τρόπο απομάκρυνση προσώπου, το οποίο κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια ή άλλες μορφές «σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης), εμπίπτει στο πεδίο των παραβιάσεων του άρθρου 3 ΕΣΔΑ. Η δυνατότητα αποτελεσματικής ατομικής προσφυγής ενώπιόν του και η ταχύτητά του ως προς τη λήψη μέτρων καθιστούν συχνά το ΕΔΔΑ το *ultimum refugium*

¹ Όπως καλείται στο κείμενο της Σύμβασης του 1951 η αρχή τα μη επαναπροώθησης

² Η αρχή κατοχυρώνεται στο άρθρο 3 της Σύμβασης της Ν. Υόρκης κατά των βασανιστηρίων, στο άρθρο 22 ΤΗΣ Αμερικανικής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κ.α.

προσφύγων που απειλούνται με απομάκρυνση της Σύμβασης του 1951(Σάκκουλα, Α. Ν, 2001).

4.1.3 Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια(ν. 3386/2005)

4.1.3.1 Η είσοδος των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα

Η είσοδος και η διαμονή των υπηκόων τρίτων χωρών βασίζεται σε συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι οποίες στοχεύουν στο να προφυλάξουν τη νομιμότητα, να γίνετε έλεγχος των μεταναστευτικών ρευμάτων αλλά και να γίνετε επιλεκτική υποδοχή αυτών.

Η είσοδος και η έξοδος των προσώπων στην αλλά και από την ελληνική επικράτεια επιτρέπεται μόνο από τις ελεγχόμενες μεθοριακές διαβάσεις (αρθ.4§1). Κάθε πρόσωπο που εισέρχεται στην ελληνική επικράτεια υποβάλλεται σε έλεγχο από τις κατά τόπους αρμόδιες αστυνομικές αρχές (αρθ.5 §1 και 2). Όσοι υπήκοοι εισέρχονται στην ελληνική επικράτεια θα πρέπει να κρατούν

διαβατήριο εν ισχύ ή κάποιο άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο που να είναι αναγνωρισμένο από τις διεθνείς συμβάσεις. Ειδικότερα, το διαβατήριο ή άλλο ταξιδιωτικό έγγραφο, πρέπει να φέρουν θεώρηση εισόδου(VISA), καθώς αυτό απαιτούν οι διεθνείς συμβάσεις, το κοινοτικό δίκαιο και οι εθνικές ρυθμίσεις (αρθ.6§2).

4.1.3.2. Η κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα

Ο νόμος 3386/2005 φανερώνει τη βούληση του νομοθέτη να συνδέσει την είσοδο και την διαμονή των υπηκόων τρίτων χωρών με την κοινωνική ένταξή τους, ρυθμίζοντας τις προϋποθέσεις, βάσει των οποίων θα μπορούσαν να απολαμβάνουν διευρυμένα δικαιώματα ορισμένοι αλλοδαποί. Αυτός ο νόμος από τη μια πλευρά αναγνωρίζει την ανάγκη διατήρησης της εθνικής τους ταυτότητας, του σεβασμού της ετερότητάς τους και της διεύρυνσης των δικαιωμάτων που απολαμβάνουν και από την άλλη πλευρά προτάσσει το σεβασμό των θεμελιωδών κανόνων και αξιών της ελληνικής κοινωνίας και την τήρηση της μονιμότητας σε ότι αφορά τη διαμονή τους στην Ελλάδα.

Το άρθρο 65 ορίζει ότι η κοινωνική ένταξη έχει ως απώτερο σκοπό να αναγνωριστούν τα δικαιώματα των υπηκόων, διασφαλίζοντας την ισότιμη συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή της χώρας. Υπάρχουν ολοκληρωμένα προγράμματα δράσης που προτείνει το ΥΠΕΣΔΔΑ, για την κοινωνική ένταξη και βασίζονται σύμφωνα με το άρθρο 66, στην αρχή της αναγνώρισης της διαφορετικότητας και της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας των υπηκόων των τρίτων χωρών.

Σκοπός των προγραμμάτων είναι η αποφυγή των διακρίσεων, η επιδίωξη ίσης μεταχείρισης, ιδιαίτερα στην απασχόληση, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ανάδειξη και προβολή της συμμετοχής τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι, η στήριξη της συνοχής των οικογενειών τους και η ενίσχυση της συμμετοχής τους στο σχεδιασμό, στην υλοποίηση και στην αξιολόγηση των πολιτικών της κοινωνικής ένταξης.

4.1.3.3 Δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών

- Το άρθρο 71 του ν.3386/2005 ορίζει ρητά ότι υπήκοοι τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα ασφαρίζονται στους οικείους ασφαλιστικούς οργανισμούς και έχουν τα ίδια ασφαλιστικά δικαιώματα με τους ημεδαπούς.
- Επιπλέον, οι εργαζόμενοι αλλοδαποί των οποίων οι χώρες καταγωγής έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση της ΔΟΕ(ΔΟΕ 19/1925) μπορούν να λάβουν αποζημίωση για τα εργατικά ατυχήματα, με τους ίδιους όρους που οι χώρες τους αναγνωρίζουν αποζημίωση στους εκεί έλληνες εργαζόμενους.
- Πάσης φύσεως ενημερωτικό υλικό και προφορική επικοινωνία θα πρέπει να είναι κατά το δυνατό προσιτά στους αλλοδαπούς.
- Ακόμα, γραπτή επικοινωνία θα πρέπει να γίνεται στην ελληνική γλώσσα, με παροχή σχετικής βοήθειας από τα στελέχη της διοίκησης που υποδέχονται τους αλλοδαπούς.
- Πρέπει να επιδιώκεται η επικοινωνία και η πληροφόρησή τους να γίνεται σε γλώσσα που τους είναι κατανοητή, ώστε να κατοχυρώνονται τα δικαιώματά τους.
- Επίσης, οι σωφρονιστικές αρχές οφείλουν να διευκολύνουν την επικοινωνία των κρατούμενων υπηκόων τρίτων χωρών με τις διπλωματικές και προξενικές αρχές του κράτους καταγωγής τους καθώς και με τους πληρεξούσιους δικηγόρους.
- Προβλέπεται ακόμα υποχρεωτική σχολική φοίτηση για τους αλλοδαπούς μαθητές με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους ημεδαπούς.
- Επιπλέον, υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση όλων στις δραστηριότητες της σχολικής και εκπαιδευτικής κοινότητας.

4.1.3.4 Υποχρεώσεις των υπηκόων τρίτων χωρών

Ο νόμος 3386/2005 ορίζει ότι από τη στιγμή που οι υπήκοοι απολαμβάνουν ίδια δικαιώματα με τους ημεδαπούς εύλογο είναι να έχουν και υποχρεώσεις.

- Υποχρεούται να δηλώνουν στις Αρμόδιες Αρχές κάθε μεταβολή της διεύθυνσης κατοικίας τους, κάθε μεταβολή της προσωπικής τους κατάστασης, την απώλεια ή ανανέωση ή μεταβολή του διαβατηρίου τους ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου, την απώλεια της άδειας διαμονής τους, κάθε μεταβολή στο πρόσωπο του εργοδότη και στο είδος της απασχόληση και στην καταγγελία της σύμβασης εργασίας.
- Για κάθε δικαστική ενέργεια, οι υπήκοοι τρίτων χωρών μπορούν να εκπροσωπούνται από πληρεξούσιο δικηγόρο, εκτός των περιπτώσεων υποβολής αίτησης για την έκδοση της αρχικής άδειας διαμονής και της ανανέωσής της, οπότε και απαιτείται αυτοπροσώπως εμφάνισής τους.
- Επίσης, απαγορεύεται η επίδοση οποιουδήποτε εγγράφου ή δικαιολογητικού για τη χορήγηση ή ανανέωση της άδειας παραμονής με δικαστικό επιμελητή.
- Ο αλλοδαπός οφείλει να αναχωρήσει οικειοθελώς και χωρίς άλλη ειδοποίηση μέχρι την τελευταία μέρα λήξης της ισχύος της άδειας διαμονής του, εκτός και αν έχει κινήσει τις διαδικασίες για την ανανέωσή της.
- Επιπλέον, ο υπήκοος που παραμένει στη χώρα (αντικανονικά) για διάστημα μέχρι ένα μήνα από τη λήξη της άδειας διαμονής του ή παραβιάζει για το ίδιο χρονικό διάστημα τη διάρκεια του αναγραφόμενου στη θεώρηση εισόδου χρόνου διαμονής, υποχρεούται κατά την αναχώρησή του να καταβάλλει το προβλεπόμενο από το άρθρο 73§5 προσαυξημένο πρόστιμο (εξαιρούνται από την επιβολή προστίμων οι ανήλικοι αλλοδαποί και οι ομογενείς).

4.1.3.5 Η απέλαση των υπηκόων τρίτων χωρών

Απέλαση είναι η πράξη στην οποία προβαίνουν οι αρμόδιες αρχές και κατά την οποία απομακρύνεται ο αλλοδαπός από τη χώρα για λόγους που σχετίζονται με την προστασία του δημοσίου συμφέροντος ή αναφέρονται στην διοικητική ή ποινική κατάσταση του αλλοδαπού. Η διαδικασία της απέλασης συνιστά «διαταγή εγκατάλειψης του εδάφους ορισμένου κράτους, χωρίς να σημαίνει κατ' ανάγκη εξαναγκασμό μετάβασης σε συγκεκριμένο άλλο κράτος».

Άξια αναφοράς είναι η διαφορά που υπάρχει σε σχέση με την επαναπροώθηση η οποία έγκειται στο ότι δεν αφορά αποκλειστικά στην παράνομη είσοδο, αλλά σε ένα ποινικό ή διοικητικό μέτρο που υπαγορεύεται από την προστασία της δημόσιας τάξης και ασφάλειας. (Παπαθεοδώρου Θ. Π., 2007)

Η απέλαση διακρίνεται σε διοικητική και δικαστική:

Διοικητική απέλαση

Σε διοικητική απέλαση προβαίνει η διοίκηση με απόφαση του οικείου Αστυνομικού Διευθυντή (αρθ.76§2) αφού δοθεί πρώτα στον αλλοδαπό προθεσμία τουλάχιστον σαρανταοχτώ ωρών για να υποβάλλει τις αντιρρήσεις του. Σύμφωνα με το άρθρο 76§1 οι λόγοι που οδηγούν σε διοικητική απέλαση είναι :

- § Αν έχει καταδικαστεί τελεσίδικα σε ποινή, όπως η προσβολή του πολιτεύματος, εμπορία και διακίνηση ναρκωτικών, εμπορία ανθρώπων, πλαστογραφία, απάτη κ.α.
- § Αν έχει παραβιάσει τις διατάξεις του ν.3386/2005
- § Αν κρίνεται επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια
- § Κρίνεται επικίνδυνος για τη δημόσια υγεία και αρνείται να συμμορφωθεί με μέτρα που καθορίζονται από τις ιατρικές αρχές για την προστασία της.
- § Η έκδοση απόφασης απέλασης, απαγορεύεται αν ο αλλοδαπός:- είναι ανήλικος και οι γονείς ή τα πρόσωπα που έχουν την επιμέλεια ζουν μόνιμα στην Ελλάδα,- είναι γονέας ημεδαπού ανηλίκου και έχει την επιμέλειά του, - έχει υπερβεί το 80^ο έτος της ηλικίας του, - έχει αναγνωριστεί ως πρόσφυγας ή έχει ζητήσει παροχή ασύλου, - είναι ανήλικος στον οποίο έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα, - αν πρόκειται για έγκυο γυναίκα κατά τη διάρκεια της κύησης και για έξι μήνες μετά τον τοκετό (αρθ.79§1) (Παπαθεοδώρου Θ. Π., 2007)

Δικαστική απέλαση

Σε δικαστική απέλαση προβαίνουν οι δικαστικές αρχές και αναφέρεται στην απομάκρυνση του αλλοδαπού από τη χώρα, ο οποίος έχει καταδικασθεί για διάπραξη ποινικών αδικημάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 74§1 ΠΚ, αν ο αλλοδαπός όταν τέλεσε την πράξη ήταν ανήλικος, για το ζήτημα της απέλασης λαμβάνεται υπόψη η τυχόν μη μόνιμη εγκατάσταση και παραμονή της οικογένειας ή στην περίπτωση που η οικογένεια διαμένει στην αλλοδαπή. Επιπλέον, αν ο αλλοδαπός είναι ενήλικος και βρίσκεται μόνιμα στη χώρα, μπορεί να οριστεί απόφαση απέλασης εφόσον δεν έχει επιβληθεί σε αυτόν ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών. Ακόμα, προβλέπεται ότι η απέλαση από τη χώρα εκτελείται αμέσως μετά την έκτιση της ποινής ή την απόλυση από τις φυλακές. Επίσης, το Δικαστήριο μπορεί να διατάξει την απέλαση από τη χώρα κάθε αλλοδαπού. Τέλος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 74§3 ΠΚ, υπάρχει η δυνατότητα επιστροφής στη χώρα από την οποία απελάθηκε ο αλλοδαπός, με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, εφόσον έχει παρέλθει το διάστημα των τριών χρόνων από όταν εκδόθηκε η απόφαση για απέλαση.

4.1.3.6 Οι ανεπιθύμητοι αλλοδαποί

Ο υπήκοος τρίτης χώρας που ορίζεται ως ανεπιθύμητος από το Υπουργείο Δημοσίας Τάξης, υποχρεούται να εγκαταλείψει τη χώρα μέσα σε προθεσμία που ορίζει το Υπουργείο Δημοσίας Τάξης. Στην περίπτωση που δε συμμορφώνεται με τις αποφάσεις απελαύνεται από τη χώρα. Η εγγραφή του αλλοδαπού στον κατάλογο των ανεπιθύμητων προϋποθέτει την απαγόρευσή του στη χώρα. Αν όμως εισέλθει σε αυτήν με παράνομο τρόπο και συλληφθεί, ο ν.3386/2005 προβλέπει ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών αλλά και χρηματική ποινή έως και δέκα χιλιάδες €

Ο αλλοδαπός, που δεν του επιτρέπεται η είσοδος στη χώρα καθώς ανήκει στους ανεπιθύμητους, υποχρεούται να εγκαταλείψει αμέσως τη χώρα, σε αντίθετη περίπτωση επαναπροωθείται στη χώρα προέλευσης ή σε Τρίτη χώρα, όπου

μπορεί να του επιτραπεί η είσοδος με δική του ευθύνη και δαπάνες ή αυτού που τον μετέφερε. (Παπαθεοδώρου Θ. Π., 2007)

4.1.4 Ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες

Ο ορισμός για τον ασυνόδευτο ανήλικο πρόσφυγα που ενσωματώθηκε στο ν. 3386/2005 αναφέρει ότι: «Ασυνόδευτος ανήλικος πρόσφυγας είναι ο υπήκοος τρίτης χώρας ή αντιθαγενής που δεν έχει συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας του και εισέρχεται στη χώρα χωρίς να συνοδεύεται, από το κατά το νόμο ή έθιμο, υπεύθυνο για την επιμέλειά του ενήλικο και για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η ανωτέρω κατάσταση, είτε βρέθηκε χωρίς συνοδεία μετά από την είσοδό του στη χώρα».

Όσον αφορά τους ανηλίκους εξαιρετικά αντηχητική είναι η έντονη διάσταση που έχει λάβει το ζήτημα των απελάσεων ανηλίκων αλλοδαπών. Υπάρχει μεγάλο πρόβλημα όσον αφορά τα δικαιώματα των αλλοδαπών που συλλαμβάνονται για παραβίαση του νόμου 3386/2005. Στη διάρκεια κράτησης τους προκύπτουν σημαντικά και ουσιώδη πρακτικά προβλήματα:

1. Οι κρατούμενοι είναι στην πλειονότητα από 13 έως 18 ετών που συνεπάγεται ότι δεν υπάρχει η δυνατότητα επικοινωνίας σε γλώσσα κατανοητή σε αυτούς, εφόσον οι ελληνικές αρχές δεν διαθέτουν κατάλληλο διερμηνέα.
2. Δεν υπάρχουν αστυνομικά διαθέσιμα μεταφρασμένα έντυπα ενημέρωσης.
3. Οι κακές συνθήκες κράτησης σε άκρως περιορισμένους και υπερπλήρεις χώρους δημιουργούν εντονότερα προβλήματα υγιεινής και σίτισης, κατά παράβαση του ν. 3386/2005.
4. Υπάρχει έλλειψη ιατροφαρμακευτικής φροντίδας.
5. Σε αρκετές περιπτώσεις διαπιστώθηκε ότι μετά τη σύλληψη του ασυνόδευτου ανηλίκου, δεν γινόταν ενημέρωση του εισαγγελέα ανηλίκου.
6. Η μη συστηματική αναζήτηση του γονέα ή του έχων την επιμέλεια του ανηλίκου, ενείχε τον κίνδυνο της απέλασης του ανηλίκου, ενώ οι γονείς διαμένουν στην Ελλάδα.

7. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υπάρχει νομική εκπροσώπηση του ανηλίκου.
8. Οι υπό απέλαση ανήλικοι αλλοδαποί κρατούνται σε χώρους της αστυνομίας οι οποίοι προορίζονται για ολιγοήμερη κράτηση των ενηλίκων.
9. Επίσης, η διοικητική κράτηση των ανηλίκων και ιδιαίτερα των μικρών σε ηλικία, παραβιάζει τα δικαιώματα του άρθρου 9 μη αποχωρισμός από τους γονείς, του αρθ. 16 προστασία από παρέμβαση στην ιδιωτική ζωή, του αρθ. 20 προστασία στο παιδί που στερείται προσωρινά οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον, αρθ. 24 δικαίωμα του παιδιού να απολαμβάνει το καλύτερο δυνατό επίπεδο υγείας, αρθ. 27 κατάλληλο επίπεδο ζωής, αρθ. 28 δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση, αρθ. 3 αρχή του συμφέροντος του παιδιού. (Παπαθεοδώρου Θ. Π., 2007)

4.2 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΝΟΝΟΘΕΣΙΑ

4.2.1 Η Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων

Η πρώτη διεθνής δράση για τους πρόσφυγες καθιερώθηκε από την Κοινωνία των Εθνών και οδήγησε στην υιοθέτηση ενός αριθμού διεθνών συμφωνιών. Τα διεθνή αυτά κείμενα αναφέρονται στη Σύμβαση του 1951, η οποία υπογράφηκε στην Γενεύη στις 28 Ιουλίου το 1951. Η Σύμβαση θεσπίστηκε με γνώμονα την Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Η Σύμβαση του 1951 «Αποτυπώνει τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των προσφύγων καθώς και τις υποχρεώσεις των κρατών έναντι των προσφύγων. Θέτει επίσης, τα διεθνή κριτήρια μεταχείρισης τους. Περιλαμβάνει όλες τις αρχές οι οποίες προάγουν και διασφαλίζουν τα δικαιώματα των προσφύγων στους τομείς της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, της στέγης, της ελεύθερης κυκλοφορίας, της πρόσβασης στην δικαιοσύνη, της πολιτογράφησης και κυρίως

το δικαίωμα της μη επαναπροώθησής τους σε χώρα όπου κινδυνεύουν να υποστούν δίωξη» (Υπατη Αρμοστεία[B], 2000, σελ. 26).

Αρχικά, όλα τα παραπάνω ίσχυαν μόνο για τα άτομα τα οποία ήταν πρόσφυγες λόγω γεγονότων τα οποία έλαβαν χώρα πριν την 1^η Ιανουαρίου 1951. Όμως με την πάροδο του χρόνου και την εμφάνιση νέων προσφυγικών καταστάσεων άρχισε να γίνεται αισθητή η ανάγκη να εφαρμοστούν οι διατάξεις της Σύμβασης και σε παρόμοιους πρόσφυγες. Για το σκοπό αυτό καταρτίστηκε ένα Πρωτόκολλο σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων το οποίο κατήγγειλε το χρονικό περιορισμό ο οποίος περιλαμβανόταν στον ορισμό του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951.

Άρχισε να ισχύει από τις 4 Οκτωβρίου του 1967 και είναι ένα ανεξάρτητο νομικό κείμενο αν και συναφές με τη Σύμβαση του 1951. Τα κράτη που προσχωρούν στο Πρωτόκολλο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εφαρμόζουν τα άρθρα 2-34 της Σύμβασης σε όλα τα άτομα που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη το γεωγραφικό και χρονικό περιορισμό. Η προσχώρηση κάποιου κράτους στο Πρωτόκολλο είναι επαρκής για την εφαρμογή του συνόλου σχεδόν των διατάξεων της Σύμβασης του 1951. Εντούτοις τα περισσότερα κράτη προτίμησαν να κυρώσουν και τα δύο κείμενα, Σύμβαση και Πρωτόκολλο, ενισχύοντας έτσι το κύρος των δύο κειμένων που αποτελούν το θεμέλιο λίθο του διεθνούς προσφυγικού δικαίου (Υπατη Αρμοστεία[B], 2000, σελ. 61).

Προσφυγική ιδιότητα: Κριτήρια και διαδικασίες για την αναγνώρισή της

Ο καθορισμός της προσφυγικής ιδιότητας είναι μία πράξη δηλωτική: Η αναγνώριση της ιδιότητας δεν σημαίνει ότι κάποιο άτομο είναι πρόσφυγας αλλά απλά τον \ την ανακηρύσσει ως πρόσφυγα. Με άλλα λόγια ένα άτομο δεν θεωρείται πρόσφυγας εξαιτίας της αναγνώρισεως, αλλά αναγνωρίζεται ως πρόσφυγας επειδή συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις του ορισμού.

«Ο καθορισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι μια διαδικασία που εξελίσσεται σε δύο στάδια. Καταρχήν, είναι απαραίτητη η διαπίστωση των

στοιχείων της κάθε περίπτωσης. Στη συνέχεια, οι ορισμοί της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967 πρέπει να εφαρμοστούν στα γεγονότα που κατά τα παραπάνω διαπιστώθηκαν» .

Οι διαδικασίες για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι ουσιαστικές για την διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της Σύμβασης του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967. Κανένα όμως από αυτά τα κείμενα δεν ορίζει τις διαδικασίες που πρέπει να υιοθετήσουν τα κράτη. Επιπλέον αφού τα διοικητικά και νομικά συστήματα των κρατών διαφέρουν μεταξύ τους δεν είναι δυνατόν να προταθεί ομοιόμορφη διαδικασία για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα.

4.2.2 Συνθήκη του Σένγκεν

Αποτέλεσμα της συνεργασίας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αποτέλεσε η υπογραφή της συνθήκης του Σένγκεν. Η συγκεκριμένη συνθήκη δημιουργήθηκε για την εξέταση των αιτήσεων παροχής ασύλου. Τα Συμβαλλόμενα Μέρη οφείλουν να εξασφαλίσουν την εξέταση των αιτήσεων παροχής ασύλου σε μια από τις χώρες, χωρίς να συνεπάγεται ότι επιτρέπεται στον αιτούντα άσυλο η είσοδος ή διαμονή σε αυτήν. Επιπλέον, όπου και να κάνει την αίτηση ο αιτών, ένα μόνο κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης και αυτό καθορίζεται από το άρθρο 30 της συνθήκης. Πιο συγκεκριμένα τα κριτήρια κατά τα οποία ορίζεται το υπεύθυνο κράτος μέλος για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου, είναι τα ακόλουθα:

1. Αν ένα Συμβαλλόμενο Μέρος χορηγήσει στον αιτούντα άσυλο οποιασδήποτε μορφής θεώρηση ή τίτλο διαμονής.
2. Σε περίπτωση που περισσότερα από ένα Συμβαλλόμενα Μέρη χορήγησαν θεώρηση ή τίτλο διαμονής, υπεύθυνο για την εξέταση των αιτήσεων είναι το Συμβαλλόμενο Μέρος που χορήγησε την άδεια με την πλέον μακρά λήξη.
3. Εάν ο αιτών άσυλο δεν εγκατέλειψε το έδαφος των Συμβαλλόμενων Μερών ή αν παραμένει παρότι έχει λήξει η άδεια διαμονής.

4. αν ένας αλλοδαπός, του οποίου η αίτηση ασύλου εξετάζεται ήδη από ένα εκ των Συμβαλλόμενων Μερών, καταθέσει νέα αίτηση, υπεύθυνο είναι το Συμβαλλόμενο Μέρος που ήδη εξετάζει την αίτησή του.

Αξιο αναφοράς είναι ότι ο αιτών άσυλο που βρίσκεται παράνομα στο έδαφος ενός άλλου κράτους μέλους κατά τη διάρκεια της διαδικασίας παροχής ασύλου, τότε το υπεύθυνο Συμβαλλόμενο μέρος έχει υποχρέωση να το αναλάβει εκ νέου. Αυτό δεν έχει ισχύ όταν το άλλο Συμβαλλόμενο Μέρος έχει χορηγήσει στον αιτών άσυλο τίτλο διαμονής με ισχύ μεγαλύτερη του ενός έτους. Σε αυτήν την περίπτωση η ευθύνη για την εξέταση της αίτησης μεταφέρεται στο άλλο Συμβαλλόμενο Μέρος.

Επιπλέον, το άρθρο 36 της συνθήκης ορίζει ότι το Συμβαλλόμενο Μέρος που έχει την ευθύνη εξέτασης της αίτησης παροχής ασύλου, για οικογενειακούς και πολιτιστικούς λόγους, μπορεί να ζητήσει από ένα άλλο Συμβαλλόμενο Μέρος να αναλάβει την ευθύνη εφόσον το επιθυμεί ο ενδιαφερόμενος. Στη συνέχεια το Συμβαλλόμενο Μέρος εξετάζει το κατά πόσο μπορεί να ανταποκριθεί σε αυτό το αίτημα. (Περράκης Στ. , Μάστακας Π. , 2005)

4.2.3 Συμβούλιο Τάμπερε

Τον Οκτώβριο 1999, κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να εγκαθιδρύσουν ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου, που θα βασιζόταν στην πλήρη εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων, συμπληρωμένης από το πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967, και να εξασφαλίσουν ότι κανείς δεν θα αποπέμπεται ή θα κινδυνεύει να διωχθεί και πάλι, να επιβεβαιώσουν δηλαδή εκ νέου την αρχή της μη επαναπροώθησης. Η θέσπιση ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου περιλαμβάνει, βραχυπρόθεσμα, την προσέγγιση των διατάξεων σχετικά με την αναγνώριση και το περιεχόμενο του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Γενικές διατάξεις

Καταρχάς, η παρούσα οδηγία προσδιορίζει ορισμένους όρους-κλειδιά όπως: «διεθνής προστασία», «πρόσφυγας», «επικουρική προστασία», «αίτηση ασύλου ή επικουρικής προστασίας» και «μέλη της οικογενείας».

Η οδηγία θα εφαρμόζεται για κάθε αίτηση που υποβάλλεται στα σύνορα καθώς και στην επικράτεια ενός κράτους μέλους. Επιπλέον, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να υιοθετήσουν ή να διατηρήσουν τις ευνοϊκότερες διατάξεις.

Όροι παροχής διεθνούς προστασίας

Κάθε υπήκοος τρίτης χώρας, ο οποίος βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του και αρνείται να επιστρέψει σε αυτήν επειδή φοβάται ότι θα υποστεί δίωξη λόγω της φυλής, της θρησκείας, της εθνικότητας των πολιτικών του φρονημάτων ή λόγω του ότι ανήκει σε κάποια κοινωνική ομάδα, μπορεί να υποβάλει αίτηση για καθεστώς πρόσφυγα. Οι απάτριδες μπορούν να έχουν πρόσβαση στο ίδιο καθεστώς. Οι αιτούντες που δεν πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να τους αναγνωρισθεί το καθεστώς του πρόσφυγα μπορούν να ζητήσουν επικουρική προστασία. Σύμφωνα με την οδηγία, τα κράτη μέλη επιτρέπουν το καθεστώς που παρέχεται με την επικουρική προστασία στον αιτούντα διεθνή προστασία που βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του και που δεν μπορεί να επιστρέψει σε αυτήν λόγω του βάσιμου φόβου του ότι θα υποστεί τις ακόλουθες μορφές σοβαρής και αδικαιολόγητης βλάβης:

- βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση·
- θανατική ποινή ή εκτέλεση·
- απειλή κατά της ζωής, ως αποτέλεσμα βίας που ασκείται αδιακρίτως υπό συνθήκες εσωτερικής ή διεθνούς ένοπλης σύγκρουσης. (Παπαθεοδώρου Θ. Π., 2007)

Κατά γενικό κανόνα, τα μέλη της οικογενείας του αιτούντος θα επωφελούνται της ίδιας προστασίας με εκείνον. Προκειμένου να αξιολογήσουν ορθώς το φόβο του αιτούντος, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη:

- το σύνολο των συναφών στοιχείων που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής, κατά τη στιγμή που λαμβάνεται η σχετική με την αίτηση απόφαση, συμπεριλαμβανομένων και των νόμων και κανονιστικών ρυθμίσεων της χώρας καταγωγής, καθώς και του τρόπου με τον οποίο εφαρμόζονται·
- την ύπαρξη εύλογης πιθανότητας ο αιτών να έχει διωχθεί·
- το γεγονός ότι ο αιτών έχει ήδη υποστεί διώξεις, απειλές ή σοβαρή βλάβη·
- την ατομική του κατάσταση (το προσωπικό ιστορικό του, την ηλικία του, το φύλο του)
- κάθε δραστηριότητα του αιτούντος από τη στιγμή της αναχώρησής του από τη χώρα καταγωγής του.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν τους την προέλευση της απειλής. Στην περίπτωση αυτή, η απειλή θα πρέπει να προέρχεται:

- από το κράτος·
- από κόμματα ή οργανώσεις που ελέγχουν το κράτος·
- από μη κρατικούς παράγοντες, εφόσον το κράτος αδυνατεί ή είναι απρόθυμο να παράσχει ουσιαστική προστασία.

Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, «κρατική» προστασία είναι επίσης δυνατόν να παρέχεται από πολιτικά κόμματα ή οργανώσεις συμπεριλαμβανομένων και των διεθνών οργανισμών οι οποίοι ελέγχουν μια περιφέρεια ή σημαντική έκταση της επικράτειας.

Αυτή την στιγμή έχουν εξακριβώσει ότι ο φόβος ενός ατόμου ότι θα διωχθεί ή ότι θα υποστεί άλλη σοβαρή και αδικαιολόγητη βλάβη είναι βάσιμος, τα κράτη μέλη δύνανται να εξετάζουν κατά πόσον ο φόβος αυτός περιορίζεται σαφώς σε συγκεκριμένο τμήμα του εδάφους της χώρας καταγωγής καθώς και, αν υποθεθεί ότι ισχύει αυτό, κατά πόσον είναι εύλογο να υποχρεωθεί ο αιτών να μεταβεί σε κάποιο άλλο τμήμα της εν λόγω χώρας όπου δεν θα υπήρχε βάσιμος φόβος ότι θα υποστεί δίωξη ή άλλη σοβαρή και αδικαιολόγητη βλάβη.

Ειδικοί κανόνες για τις προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα

Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, θεωρούμε ότι ο όρος «δίωξη» περιλαμβάνει ορισμένες πράξεις, κυρίως:

- την πρόκληση σοβαρής (λόγω της φύσης ή του επαναλαμβανόμενου χαρακτήρα της) και αδικαιολόγητης βλάβης, με βάση τη φυλή, τη θρησκεία, την εθνικότητα ή τα πολιτικά φρονήματα·
- τη σωματική ή ψυχική βία, συμπεριλαμβανομένης και της σεξουαλικής·
- τα νομικά, διοικητικά, αστυνομικά ή δικαστικά μέτρα που η εφαρμογή τους συνιστά διακριτική μεταχείριση·
- τις διώξεις ή κυρώσεις που είναι δυσανάλογες ή συνιστούν διακριτική μεταχείριση.

Δεν είναι απαραίτητο ο αιτών να διαθέτει τα χαρακτηριστικά που αποτελούν την αιτία της διάκρισης, αρκεί τα χαρακτηριστικά να του αποδίδονται από τον διώκοντα φορέα. Επίσης, άνευ σημασίας είναι το κατά πόσον η δίωξη ασκείται από το ίδιο το κράτος, από κόμματα ή οργανώσεις που το ελέγχουν ή από μη κρατικούς φορείς, στις περιπτώσεις όπου το κράτος δεν έχει τη δυνατότητα ή τη βούληση να χορηγήσει ουσιαστική προστασία, καθώς και το κατά πόσον ο αιτών κατάγεται από μια χώρα στην οποία πολλά άτομα, ακόμη και το σύνολο του πληθυσμού, αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο γενικευμένης καταπίεσης.

Οι πρόσφυγες είναι δυνατόν να χάσουν το καθεστώς του πρόσφυγα σε ορισμένες περιπτώσεις (απόκτηση νέας εθνικότητας, επιστροφή οικειοθελώς στη χώρα καταγωγής τους κ.λπ.). Σε κάθε περίπτωση, το κράτος μέλος είναι εκείνο που οφείλει να αποδείξει ότι ο πρόσφυγας δεν πληροί πλέον τις απαραίτητες προϋποθέσεις για διεθνή προστασία.

Το καθεστώς του πρόσφυγα, καθώς και το καθεστώς της επικουρικής προστασίας, είναι δυνατόν να απορρίπτονται για άτομα που έχουν διαπράξει:

- ένα έγκλημα πολέμου, κατά της ανθρωπότητας ή κατά της ειρήνης·
- ένα σοβαρό έγκλημα του κοινού δικαίου·
- πράξεις που αντιστρατεύονται τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών.

Σε κάθε περίπτωση, τα κράτη μέλη οφείλουν να εγγυηθούν στον αιτούντα ένα μέσο προσφυγής κατά μιας απόφασης που αποκλείει τη διεθνή προστασία.

Όροι χορήγησης της επικουρικής προστασίας

Η επικουρική προστασία θα αναγνωρίζεται για το άτομο που δεν μπορεί να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του επειδή φοβάται ότι θα αποτελέσει αντικείμενο βασανισμών, θα του επιβληθεί θανατική ποινή ή θα υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

Η επικουρική προστασία θα μπορέσει να παύσει εάν οι συνθήκες στη χώρα καταγωγής του παύσουν να επικρατούν ή εξελιχθούν ούτως ώστε να μη χρειάζεται πλέον προστασία. (Παπαθεοδώρου Θ. Π. , 2007)

Δικαιώματα που παραχωρούνται από το καθεστώς του πρόσφυγα και από το καθεστώς της επικουρικής προστασίας

Τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να εγγυηθούν ιδιαίτερη προσοχή σε ορισμένες κατηγορίες ατόμων (ανήλικους, ασυνόδευτους ανήλικους, ανάπηρους, ηλικιωμένους, γυναίκες σε ενδιαφέρουσα, γονείς μόνοι συνοδευόμενοι από ανήλικα παιδιά ή τα άτομα που έχουν υποστεί βασανισμούς, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας).

Με την παρούσα οδηγία, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εγγυηθούν σε όσους εμπίπτουν στο καθεστώς του πρόσφυγα ή στο καθεστώς επικουρικής προστασίας μια σειρά δικαιωμάτων, κυρίως:

- το δικαίωμα της μη επαναπροώθησης·
- το δικαίωμα ενημέρωσης σε μια γλώσσα την οποία κατανοούν τα άτομα που εμπίπτουν στο εν λόγω καθεστώς·
- το δικαίωμα τίτλου διαμονής τουλάχιστον τριετούς και με δυνατότητα ανανέωσης για τους πρόσφυγες και τουλάχιστον ενός έτους με δυνατότητα ανανέωσης για όσους λαμβάνουν επικουρική προστασία·
- το δικαίωμα κυκλοφορίας εντός της χώρας που αναγνώρισε το καθεστώς και το δικαίωμα να ταξιδεύουν εκτός της χώρας αυτής·
- το δικαίωμα άσκησης μισθωτής ή ανεξάρτητης δραστηριότητας, καθώς και τη δυνατότητα παρακολούθησης μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης·

- την πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα για τα παιδιά και σε μαθήματα επανακατάρτισης για τους ενήλικους·
- την πρόσβαση στην ιατρική και ψυχολογική περίθαλψη και σε κάθε άλλη μορφή απαιτούμενης βοήθειας, ειδικότερα για τις κατηγορίες των ατόμων που έχουν ειδικές ανάγκες (ανήλικοι, γυναίκες που έχουν υποστεί βιασμό κ.λπ.)·
- την παροχή κατάλληλης στέγασης·
- την πρόσβαση σε προγράμματα που διευκολύνουν την ενσωμάτωση στην κοινωνία και σε εκείνα που διευκολύνουν την οικειοθελή επιστροφή στη χώρα καταγωγής τους.

Τελικές διατάξεις

Κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να διορίσει ένα εθνικό σημείο επαφής του οποίου τα στοιχεία κοινοποιεί στην Επιτροπή.

Τη 10η Οκτωβρίου 2006, το αργότερο, τα κράτη μέλη υιοθετούν τα αναγκαία για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας μέτρα. Τη 10η Απριλίου 2008, το αργότερο, η Επιτροπή θα υποβάλει στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας προτείνοντας, ενδεχομένως, τροποποιήσεις. (Παπαθεοδώρου Θ. Π. , 2007)

4.2.4 Κανονισμός Δουβλίνο II

Σύμφωνα με τον κανονισμό του Δουβλίνο II, η εξέταση κάθε αιτήματος ασύλου γίνεται μόνο στην πρώτη χώρα υποδοχής των αιτούντων άσυλο. Βασικός σκοπός είναι να οριστεί υπεύθυνο ένα κράτος - μέλος, όσο το δυνατόν συντομότερα το οποίο θα εξετάζει την αίτηση ασύλου, θα ορίζει προθεσμίες για το κάθε στάδιο της διαδικασίας αλλά και θα τις αξιολογεί προκειμένου να γίνει δεκτή η αίτηση. Αποσκοπεί τέλος, στην αποτροπή των καταχωρήσεων των αιτήσεων για πολιτικό άσυλο σε περισσότερο από μια χώρες.

Ειδικότερα, η εφαρμογή του ανωτέρου συστήματος αποσκοπεί στην αποφυγή της αναζήτησης του ευνοϊκότερου κράτους υποδοχής και στην

διασφάλιση της εξέτασης του αιτήματος ασύλου από ένα και μόνο κράτος μέλος. Σε περίπτωση που κάποιο κράτος υποδείξει κάποιο άλλο μέλος ως υπεύθυνο για τον αιτούντα άσυλο, τότε σύμφωνα με την αρχή της μη- επαναπροώθησης, το δεύτερο κράτος μέλος οφείλει να αναλάβει τη μετακίνηση του αιτούντα άσυλο στην πρώτη χώρα εισόδου.

1. Υπάρχει περίπτωση ένα κράτος μέλος να έχει αναλάβει τη διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου ή μπορεί να του ζητηθεί να αναλάβει εκ νέου τον αιτούντα άσυλο εάν βρεθεί σε κάποια άλλη χώρα χωρίς να έχει λάβει άδεια για αυτό. Ο αιτών άσυλο αποστέλλεται στη χώρα που έχει ήδη ξεκινήσει τη διαδικασία εξέτασης της αίτησης. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι τα ανήλικα τέκνα δε μπορούν να διαχωριστούν από το γονέα ή κηδεμόνα που έχει υποβάλλει αίτηση για άσυλο. (Περράκης Στ., Μάστακας Π., 2005)

Σύμφωνα με τον κανονισμό του Δουβλίνου II, έχουν θεσπιστεί ορισμένα κριτήρια που πρέπει να πληρούνται και να εφαρμόζονται ανάλογα με την κατάσταση που επικρατεί τη χρονική στιγμή που υποβάλλει αίτηση ο αιτών άσυλο:

2. Κριτήρια σχετικά με την αρχή της ενότητας των οικογενειών. Σε περίπτωση που ο αιτών άσυλο είναι ανήλικος τότε, υπεύθυνο κράτος μέλος για την εξέταση της αίτησης είναι το κράτος που βρίσκεται νόμιμα ένα μέλος της οικογένειας του ανηλίκου, εφόσον αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον του ανηλίκου. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει μέλος της οικογένειας, τότε υπεύθυνο είναι το κράτος μέλος όπου έχει υποβάλλει την αίτηση ο ανήλικος. Τέλος, σε περίπτωση που κάποιο μέλος της οικογένειας έχει λάβει άδεια παραμονής σε κάποια χώρα ως πρόσφυγας, τότε το ίδιο το κράτος θα είναι υπεύθυνο για την αίτηση ασύλου του ανηλίκου.
3. Κριτήρια που σχετίζονται με την έκδοση αδειών διαμονής ή θεώρηση στον αιτούντα άσυλο. Το κράτος που χορήγησε άδεια διαμονής ή θεώρησης στον αιτούντα άσυλο είναι υπεύθυνο και για τη διαδικασία εξέτασης της αίτησης. Εάν ο αιτών έχει στην κατοχή του περισσότερες

από μια άδειες, τότε υπεύθυνο είναι αυτό που χορήγησε το πιο μακροχρόνιο δικαίωμα διαμονής είτε αυτό που εξέδωσε τη θεώρηση που έχει την απώτερη λήξη ισχύος.

4. Κριτήρια που σχετίζονται με την παράνομη είσοδο ή διαμονή σε κράτος μέλος. Σε περίπτωση που ο αιτών άσυλο διαβεί παράνομα τα σύνορα ενός κράτους μέλους, τότε αυτό ευθύνεται για την εξέταση. Η ευθύνη αυτή αίρεται 12 μήνες μετά την παράνομη διάβαση των συνόρων. Μόνο όταν έχει αποδειχθεί ότι ο αιτών άσυλο διέμενε σε κράτος τουλάχιστον για πέντε μήνες πριν υποβάλλει την αίτησή του, το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης.
5. Κριτήρια που σχετίζονται με νόμιμη είσοδο σε κράτος μέλος. Εάν ο αιτών άσυλο είναι υπήκοος τρίτης χώρας σε κράτος μέλος, τότε εκείνο θα είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης.
6. Αίτηση στο χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα. Όταν κάποιος υπήκοος τρίτης χώρας υποβάλλει αίτηση σε χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα κράτους μέλους, τότε το κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για την εξέταση του ασύλου. (Περράκης Στ., Μάστακας Π., 2005)

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Η παρούσα ερευνητική εργασία υπήρξε το αποτέλεσμα της εκδήλωσης του προσωπικού μας ενδιαφέροντος για τις συνθήκες ζωής των προσφύγων στην Πάτρα καθώς και την διερεύνηση των υπηρεσιών και φορέων που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στους πρόσφυγες.

Ακόμα, οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί για το εν λόγω θέμα είναι περιορισμένες σε αριθμό και αυτός είναι ένας ακόμα λόγος που μας ώθησε να επιλέξουμε το συγκεκριμένο θέμα, καθώς ευελπιστούμε, η ερευνητική μας εργασία να αποτελέσει ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια άλλων ερευνητών (Καλτσούνη Χ. Ν., 2006)

5.2 ΓΙΑΤΙ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στην εν λόγω εργασία θα χρησιμοποιήσουμε την ποιοτική έρευνα έναντι της ποσοτικής. Ο λόγος που επιλέγουμε την ποιοτική έρευνα έγκειται στο γεγονός ότι πρόκειται για ένα πάρα πολύ λεπτό ζήτημα εφόσον έχουμε να κάνουμε με εκπατρισμένους ανθρώπους. Η ποιοτική έρευνα θα μας βοηθήσει να εκμαιεύσουμε πληροφορίες που δεν θα περιορίζονται μέσα σε λίγες γραμμές ενός ερωτηματολογίου. Αντιθέτως, τα άτομα που συμμετέχουν στην έρευνα μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα δεδομένου ότι πολλοί από αυτούς αντιμετωπίζουν δυσκολία στην έγγραφη αποτύπωση της ξένης γλώσσας. Επίσης, μπορούμε να ελέγξουμε τα δεδομένα μας και να κατανοήσουμε σε βάθος τα όσα διηγούνται οι

συνεντευξιαζόμενοι., καθώς και να διευκρινίσουμε απαντήσεις που ενδεχομένως να προκύπτει κάποια ασάφεια. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ποιοτική έρευνα μας δίνει την δυνατότητα να αξιολογούμε ακόμα και τα μη λεκτικά μηνύματα των συνεντευξιαζόμενων .

Το προσφυγικό ζήτημα είναι ένα πολυδιάστατο θέμα μελέτης. Οι αφηγήσεις των συνεντευξιαζόμενων περιγράφονται ποικιλοτρόπως· είναι πολύ πιο «ζωντανές» και πολλές φορές παραστατικές. Τέλος, κατά την διάρκεια της συνέντευξης μπορεί να προκύψει κάποιο θέμα προς συζήτηση, που ωστόσο ερευνητής δεν είχε συμπεριλάβει στον θεματικό άξονα της συνέντευξης. Εντούτοις, ο ερευνητής έχει την ευελιξία να κατευθύνει την συνέντευξη έτσι ώστε να έχει πρόσβαση σε σημαντικές πληροφορίες που θα αποβούν πολύτιμες για την εξέλιξη της έρευνάς του.

5.3 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.3.1 Πλεονεκτήματα

1. Η διερεύνηση στην ποιοτική έρευνα χαρακτηρίζεται από λεπτομέρεια και βάθος. (Ιωσηφίδης Θ. , 2003).
2. Υπάρχει πιθανότητα να οδηγήσει στην εξέταση διαδικασιών, φαινομένων και συμπεριφορών που δεν είχαν προνοηθεί από πριν. (Ιωσηφίδης Θ. , 2003).
3. Είναι η διερεύνηση της εμπειρίας των κοινωνικών υποκειμένων. Ο ερευνητής αποκτά σαφή αντίληψη και βλέπει τον κόσμο μέσα από τα μάτια και την κατανόηση των κοινωνικών υποκειμένων. (Ιωσηφίδης Θ. , 2003).

4. Επιδιώκεται η αποφυγή των *a priori* κρίσεων . (Ιωσηφίδης Θ. , 2003).
5. Δίνει την δυνατότητα στον ερευνητή να διευκρινίσει τις απαντήσεις του συνεντευξιζόμενου. (Ιωσηφίδης Θ. , 2003)

5.3.2 Μειονεκτήματα

1. «Συνήθως αφορά μικρά δείγματα» .(Ιωσηφίδης Θ. , 2003).
2. Η δυνατότητα γενίκευσης και σύγκρισης είναι σχεδόν αδύνατη. (Ιωσηφίδης Θ. , 2003).
3. Είναι αρκετά εξαρτημένη από τις ικανότητες επικοινωνίας του ερευνητή και τις προσωπικές του αντιλήψεις. (Ιωσηφίδης Θ. , 2003).
4. Τα χαρακτηριστικά του υπό μελέτη φαινομένου μπορεί να τροποποιηθούν με την συμμετοχή ή την εμπλοκή του ερευνητή. (Ιωσηφίδης Θ. , 2003).

5.4 Ο ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΟΧΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σκοπός της έρευνας και οι επιμέρους στόχοι διαμορφώθηκαν με βάση την βιβλιογραφική ανασκόπηση, όπου μελετήσαμε το προσφυγικό ζήτημα αλλά και με βάση την ερευνητική διαδικασία όπου θα ερευνηθήκαν οι συνθήκες διαβίωσης³ των προσφύγων που διαμένουν στην πόλη της Πάτρας του Νομού Αχαΐας κατά την χρονική περίοδο Ιανουάριος 2010- Μάιος 2010. Βασικός σκοπός της ερευνητικής εργασίας είναι η διερεύνηση των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων. Συγκεκριμένα ερευνήσαμε με ποιόν τρόπο εξασφαλίζουν την τροφή και το ρουχισμό τους, πως προστατεύονται από τις δύσκολες καιρικές συνθήκες, που μένουν, πως αντιμετωπίζουν τα προβλήματα υγείας που εμφανίζουν, κατά την παραμονή τους στην Πάτρα και τέλος αν εργάζονται εδώ .

Τα αποτελέσματα της έρευνας θα δώσουν μια σαφή εικόνα σχετικά με τα

---

³ Ως συνθήκες διαβίωσης ορίζονται η ανεύρεση στέγης και εργασίας, η εξασφάλιση τροφής και ενδυμασίας αλλά και η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

προβλήματα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες κατά τη διάρκεια παραμονής τους στην πόλη μας.

Ειδικότερα οι στόχοι της ερευνητικής μας εργασίας είναι:

- Η ανάδειξη των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων στη χώρα καταγωγής τους.
- Να μελετήσουμε πως είχαν φανταστεί τις συνθήκες που επικρατούσαν στην Ελλάδα (και συγκεκριμένα στην Πάτρα).
- Να ερευνήσουμε ποιες ήταν οι συνθήκες με τις οποίες ήρθαν αντιμέτωποι εδώ.
- Η διερεύνηση των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων στην Πάτρα και συγκεκριμένα σχετικά με την ανεύρεση στέγης και εργασίας, την εξασφάλιση τροφής και ενδυμασίας και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
- Η ενημέρωση σχετικά με τον αριθμό των προσφύγων, που διαμένουν στην Πάτρα, οι οποίοι έχουν κάνει αίτηση για άσυλο.

5.5 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ/ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Μέσα από την ανασκόπηση της ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας, γύρω από το προσφυγικό ζήτημα προέκυψαν οι κύριες υποθέσεις και τα ερευνητικά ερωτήματα που θα επιχειρηθεί να διερευνηθούν με τη συγκέντρωση του απαραίτητου ερευνητικού υλικού.

Οι υποθέσεις αποτελούν επεξεργασμένες εικασίες, γενικές διατυπώσεις για σχέσεις μεταξύ εμπειρικών και λογικών καταστάσεων, οι οποίες διατυπώνονται με τρόπο αυθαίρετο, αλλά έχουν θεωρητικό υπόβαθρο. Είναι όμως απόλυτα σημαντικό και ουσιώδες να εμφανίζεται σχέση ανάμεσα στα στοιχεία του υπό μελέτη θέματος. Οι υποθέσεις μπορούν να είναι είτε δηλωτικές είτε ερωτηματικές (να τίθενται δηλαδή με τη μορφή ερωτήματος) (Καλτσούνη, Ν.2006).

Αρχική υπόθεση της ερευνητικής μας προσπάθειας αποτέλεσε το γεγονός ότι το προσφυγικό ζήτημα στην Πάτρα έχει λάβει εκρηκτικές διαστάσεις τα

τελευταία χρόνια. Η έρευνα επιδιώκει να απαντήσει σε ερευνητικά ερωτήματα που αφορούν:

1. Ποιες είναι οι συνθήκες διαβίωσης στις χώρες προέλευση των προσφύγων;
2. Ποιες είναι οι απόψεις των προσφύγων για τις συνθήκες διαβίωσης στην Ελλάδα;
3. Ποιος είναι ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες τα προβλήματα στέγης, ένδυσης, εργασίας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης;
4. Πόσοι από τους πρόσφυγες, που θα συμμετάσχουν στην έρευνα, έχουν κάνει αίτηση για άσυλο και πόσες από αυτές έχουν εγκριθεί ή απορριφθεί;

Οι παραπάνω ερευνητικές υποθέσεις και ερωτήματα θα εξεταστούν από τα εμπειρικά δεδομένα, μαζί με τις άμεσες επεξηγήσεις που θα προκύψουν για μια επαρκή αξιολόγηση των ερευνητικών υποθέσεων που θα τεθούν σε δοκιμασία. Ειδικότερα, διερευνώνται μέσα από τις ερωτήσεις της ημιδομημένης συνέντευξης που θα λάβει χώρα στην έρευνα. Μέσω των απαντήσεων της συνέντευξης, γίνεται προσπάθεια να καλυφθούν όσο το δυνατόν καλύτερα τα ερωτήματα για την παρούσα έρευνα.

5.6 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ανάλογα το θέμα αλλά και το είδος της έρευνας εξαρτάται ποιοι θα αποτελέσουν τα υποκείμενα της έρευνας. Σύμφωνα με τον Robson(2007) ως πληθυσμός ορίζεται η ολότητα των στοιχείων από την οποία έχουν επιλεγεί τα μέλη του δείγματος.

Μερικές φορές πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ του πληθυσμού-στόχου και του προσβάσιμου πληθυσμού. Ο πληθυσμός-στόχος είναι όλος ο πληθυσμός για τον οποίο ενδιαφέρεται ο ερευνητής προκειμένου να πραγματοποιήσει την έρευνά του, ενώ ο προσβάσιμος πληθυσμός, είναι εκείνος όπου πληρεί τα κριτήρια επιλογής και είναι προσβάσιμος για τον ερευνητή.

Στην εν λόγω εργασία θα χρησιμοποιήσουμε ως πληθυσμό τους πρόσφυγες που διαμένουν προσωρινά στον Δήμο Πατρέων του νομού Αχαΐας κατά την περίοδο Ιανουάριος 2010 – Μάιος 2010.

5.7 ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ (SAMPLING)

Ένα εξαιρετικά σπουδαίο βήμα της ερευνητικής διεργασίας είναι η δειγματοληψία, καθώς από αυτή εξαρτάται εάν το δείγμα θα είναι αντιπροσωπευτικό του συνολικού πληθυσμού και εάν ο ερευνητής θα είναι σε θέση να συμπεράνει ότι τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να γενικευτούν σε όλον τον πληθυσμό της. (Σαχίνη- Καρδάση Α. , 2007)

Συγκεκριμένα, η δειγματοληψία αναφέρεται στην λήψη ενός τμήματος από κάποιο ευρύτερο σύνολο. Είναι χρήσιμη είτε γιατί δεν μπορούμε για λόγους οικονομικούς να μελετήσουμε ολόκληρο το σύνολο, είτε γιατί δεν υπάρχει λόγος να μελετήσουμε ολόκληρο το σύνολο από την στιγμή που μπορούμε να μελετήσουμε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα. (Ψαρρού Κ.Μ., Ζαφειρόπουλος Κ. , 2001)

Όλοι οι ερευνητές χρησιμοποιούν δειγματοληψία επειδή αυτός είναι ο λογικός τρόπος για να εφαρμόζεται η έρευνα σε ένα μικρότερο αλλά αντιπροσωπευτικό δείγμα του ευρύτερου συνόλου του πληθυσμού.

Οι μέθοδοι δειγματοληψίας κατηγοριοποιούνται σε δύο κατηγορίες: Α) Δειγματοληψία πιθανότητας, όπου κάθε άτομο έχει την ίδια πιθανότητα να συμπεριληφθεί στο δείγμα ν και Β) Δειγματοληψία μη πιθανοτήτων όπου δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος τρόπος για τον υπολογισμό της πιθανότητας κάθε ατόμου να συμμετέχει με τις ίδιες ευκαιρίες στο δείγμα της έρευνας. Η δειγματοληψία πιθανότητας χωρίζεται σε τέσσερις υποκατηγορίες. Αυτές είναι η απλή τυχαία δειγματοληψία, η συστηματική δειγματοληψία, η δειγματοληψία κατά στρώματα και η δειγματοληψία κατά δεσμίδες. Ενώ η δειγματοληψία μη πιθανοτήτων χωρίζεται σε δύο υποκατηγορίες, αυτές της σκόπιμης δειγματοληψίας και της δειγματοληψίας χιονοστιβάδας. (Καλτσούνη Χ.Ν. , 2006)

Στην παρούσα ερευνητική εργασία χρησιμοποιήσαμε δειγματοληψία μη πιθανοτήτων και συγκεκριμένα χρησιμοποιήσαμε το διαθέσιμο ή βολικό δείγμα εφόσον υπήρχαν δυσκολίες στην εξεύρεση προσφύγων για την υλοποίηση της έρευνας είτε επειδή μετακινούνται συνεχώς είτε επειδή δεν ήταν διαθέσιμοι να συμμετάσχουν στην διαδικασία της έρευνας. Ειδικότερα, το δείγμα της έρευνας μας αποτέλεσαν 10 πρόσφυγες όπου διαμένουν προσωρινά στην πόλη της Πάτρας.

5.8 ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.8.1 Η συνέντευξη

Η συνέντευξη αποτελεί ένα είδος συζήτησης και συνομιλίας με τον συνεντευξιζόμενο, που όμως στηρίζεται στην εμπειρική κατανόηση του πως νοιώθει ο πελάτης. (Μάνου Ν. , 1997) Με αυτόν τον ορισμό διαπιστώνει κανείς τις ομοιότητες που υπάρχουν μεταξύ της συνέντευξης και της συνομιλίας. Σύμφωνα με τον Kadushin (1990) και οι δύο έχουν ένα πρόσωπο με πρόσωπο αλληλεπίδραση, δηλαδή καθ' όλη την διάρκεια της συνέντευξης ή της απλής συνομιλίας τα άτομα αλληλοεπηρεάζονται και διαχέουν ο ένας τον άλλον με μηνύματα επικοινωνίας. Επίσης, τόσο στην συνέντευξη όσο και στην συνομιλία συγκαταλέγονται τα χαρακτηριστικά της λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας.

Η τεχνική της συνέντευξης είναι μία δεξιότητα που απαιτεί ιδιαίτερα λεπτούς χειρισμούς καθώς ο κοινωνικός λειτουργός έρχεται αντιμέτωπος με πολύ προσωπικές στιγμές του πελάτη. Σκοπός της συνέντευξης δεν είναι απλά η συλλογή και η καταγραφή δεδομένων, αλλά η βαθειά κατανόηση του πως νοιώθει ο πελάτης. Πολλές φορές ο κοινωνικός λειτουργός καλείται να παρακάμψει τους μηχανισμούς άμυνας του πελάτη και να ερευνήσει σε βάθος την αφήγηση του. Δίνει ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο με τον οποίο μιλάει ο πελάτης, ποια θέματα συζητάει, σε ποια δίνει έμφαση και ποια φαίνεται να αποφεύγει, στον τρόπο με τον οποίο φαίνεται να αντιδρά ακόμα και η στάση του σώματος και η μη λεκτική επικοινωνία παρέχουν πολλές και ουσιώδης πληροφορίες στον συνεντευκτή. (Cohen L., Manion L., 2000)

Η συνέντευξη αποτελεί αδιαμφισβήτητα το μέσο για την προσέγγιση των συναισθημάτων του πελάτη και την βαθύτερη κατανόηση των προβλημάτων του ερωτώμενου. Προκειμένου να παραχθούν οι ζητούμενες πληροφορίες για τον πελάτη, ο συνεντευκτής καλείται να επιλέξει το είδος (ο τύπος) της συνέντευξης. Στο ένα άκρο βρίσκεται η δομημένη συνέντευξη, η οποία αποτελείται από προκαθορισμένες ερωτήσεις βασισμένες σε θεματικούς άξονες που είναι εκ των προτέρων οργανωμένη. Ο συνεντευκτής ακολουθεί αυστηρά τη σειρά των ερωτήσεων, ενώ δεν του επιτρέπεται η τροποποίηση αυτών. Στο άλλο άκρο, βρίσκεται η μη δομημένη ή ελεύθερη συνέντευξη, η οποία αποτελείται από κάποιες θεματικές ενότητες που ωστόσο η τροποποίηση τους είναι στην ευχέρεια του συνεντευκτή. Η μη δομημένη συνέντευξη είναι ιδιαίτερα απαιτητική και εναπόκειται κυρίως στην ικανότητα του συνεντευκτή να εξασφαλίσει μία ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης και να κάνει τον ερωτώμενο να αισθανθεί άνετα και να εκφράσει τις απόψεις και τα συναισθήματα του. Στο μέσο των δύο άκρων, βρίσκεται η ημι-δομημένη συνέντευξη που «χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων, αλλά παρουσιάζει πολύ περισσότερη ευελιξία ως προς τη σειρά των ερωτήσεων, ως προς την τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με τον ερωτώμενο και ως προς την προσθαφαίρεση ερωτήσεων και θεμάτων για συζήτηση». (Ιωσηφίδης, 2003, σελ.40) Η ημι-δομημένη συνέντευξη προσθέτει στον συνεντευκτή ευελιξία και προσαρμοστικότητα στον τρόπο που θέτει τις ερωτήσεις και ευκαμπτότητα στον τρόπο συλλογής των δεδομένων.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, επιλέξαμε την ημι-δομημένη συνέντευξη καθώς θεωρήσαμε ότι θα είναι αποτελεσματικότερη με τους πρόσφυγες. Σκοπός μας είναι οι ερωτώμενοι να νοιώσουν ελεύθεροι να θίξουν ζητήματα ή και προβληματισμούς ή και να εκφράσουν τα συναισθήματά τους, που ωστόσο δεν έχουν καλυφθεί από τις ερωτήσεις.

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε σε προσχεδιασμένο άξονα ανοικτών και κλειστών ερωτήσεων, που αποτελεί πιο ολοκληρωμένο τρόπο προσέγγισης της κοινωνικής πραγματικότητας που θέλουμε να ερευνήσουμε. Ερωτήσεις κλειστής μορφής θα χρησιμοποιηθούν καθώς οι κωδικοποιημένες απαντήσεις διευκολύνουν την ποσοτικοποίηση των στοιχείων, ενώ ανοιχτής μορφής ερωτήσεις επιλέχθηκαν για να δοθεί έμφαση στις αφηγήσεις των

προσφύγων, που θα στοιχειοθετήσουν τα κυριότερα συμπεράσματα και θα εμπλουτίσουν τη στατιστική μας ανάλυση.

Οι ερωτήσεις που αποτελούν το περιεχόμενο της συνέντευξης είναι οι εξής μορφής:

- 1) Οι *περιγραφικές ερωτήσεις* ζητούν από τον συμμετέχοντα να δώσει μια γενική περιγραφή για το «τι συνέβη» ή «πώς είναι η κατάσταση». Είναι ερωτήσεις γενικού τύπου που δίνουν πληροφορίες για την ζωή του ερωτώμενου.
- 2) Οι *δομικές ερωτήσεις* αφορούν το πώς οργανώνει ο συμμετέχοντας τη γνώση του και να δηλώσει τις κατηγορίες μέσα από τις οποίες ορίζει τον κόσμο.
- 3) Οι *ερωτήσεις αντίθεσης* ζητούν από τον συμμετέχοντα να κάνει συγκρίσεις ανάμεσα σε γεγονότα και εμπειρίες.
- 4) Οι *ερωτήσεις αξιολόγησης* έχουν να κάνουν με τα συναισθήματα του συμμετέχοντα για κάποιο θέμα ή κάποιο άλλο πρόσωπο.
(Κουλάκογλου, 1998)

5.8.2 Ποιοτικά δεδομένα υπό μορφή κειμένου

Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων που έχουν συλλεγεί από το ερευνητικό πεδίο, αποτελεί το κρίσιμο και αποφασιστικό στάδιο από το οποίο θα προκύψει η θεωρητικοποίηση, ο έλεγχος τυχόν υποθέσεων καθώς και τα γενικά και ειδικά συμπεράσματα του ερευνητικού εγχειρήματος. Οι μορφές που μπορεί να έχουν τα ποιοτικά δεδομένα είναι είτε οπτικοακουστικές, είτε βίντεο είτε φωτογραφίες κ.α. Τα δεδομένα υπό μορφή κειμένου προέρχονται από μια σειρά από μεθόδους άντλησης πληροφοριών μια εκ των οποίων είναι και η συνέντευξη (Ιωσηφίδης, 2003). Στην περίπτωση λοιπόν της συνέντευξης η παρουσίαση συνήθως περιλαμβάνει μια σειρά από συμβάσεις που διευκολύνουν τον ερευνητή να αναπαραστήσει τη συνέντευξη. Οι συμβάσεις αυτές μπορεί να έχουν διαφορές από ερευνητή σε ερευνητή, με την προϋπόθεση να είναι ακριβείς και να έχουν την ίδια σημασία για όλο το ποιοτικό υλικό. Μερικές από αυτές τις συμβάσεις είναι οι ακόλουθες (Dunn, 2000:74):

- // Δηλώνει προσωρινή διακοπή της συνέντευξης για κάποιον λόγο: Χρησιμοποιείται επίσης για να δηλώσει διακοπή
- **ΑΒΓ** Τα αρχικά του προσώπου που παραχωρεί συνέντευξη, συνήθως με κεφαλαία και έντονα γράμματα
- **—** Όταν χρησιμοποιείται στο αριστερό περιθώριο δηλώνει διακοπή από κάποιον άλλο ομιλητή που δεν προσδιορίζεται
- **Σς** Σε περίπτωση ομαδικών συνεντεύξεων ή ομάδας εστίασης δηλώνει την ταυτόχρονη έκφραση του ίδιου πράγματος από πολλούς συμμετέχοντες
- **Ε** Σε περίπτωση ομαδικών συνεντεύξεων ή ομάδα εστίασης δηλώνει την ταυτόχρονη έκφραση του ίδιου σχολίου από πολλούς συμμετέχοντες
- ... Δηλώνει παύση
- ..... Δηλώνει μεγάλης διάρκειας παύση
- **_** δηλώνει απότομο κλείσιμο δίχως να υπάρχει διακοπή
- **( )** Δηλώνει αδιευκρίνιστο λόγο
- Υπογραμμισμένο κείμενο Δηλώνει ένταση συναισθημάτων ή νοήματος
- *Πλάγιο κείμενο* Δηλώνει ένταση φωνής
- **[ ]** Περιλαμβάνει μη λεκτική επικοινωνία, π.χ χειρονομίες, κινήσεις, εκφράσεις.

5.8.3 Παρατήρηση και Συμμετοχική παρατήρηση

Μία από τις συνηθέστερες μεθόδους συλλογής ποιοτικών δεδομένων είναι η παρατήρηση (observation). Θεωρείται μία από τις απλούστερες μεθόδους καθώς μπορεί κανείς πολύ εύκολα να συλλέξει πληροφορίες με την άμεση παρατήρηση. Συνιστάται στην οργανωμένη και συστηματική παρατήρηση κοινωνικών συμπεριφορών, διαδικασιών και πλαισίων, κοινωνικής αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας. (Ιωσηφίδης Θ. , 2003)

Βασικό χαρακτηριστικό της παρατήρησης είναι η άμεση άντληση της πληροφορίας για ατομικές ή κοινωνικές συμπεριφορές , η κατανόηση του κοινωνικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δρουν τα υποκείμενα της έρευνας, καθώς και η δυνατότητα διεξαγωγής ερευνητικής δουλειάς σε φυσικά

περιβάλλοντα. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι η διαδικασία της παρατήρησης δεν παύει να έχει κάποιες δυσκολίες κατά την πραγματοποίησή της. Είναι μία αρκετά επίπονη και χρονοβόρα διαδικασία που απαιτεί ιδιαίτερη εμπειρία αλλά και προσήλωση από την πλευρά του ερευνητή-παρατηρητή, προκειμένου να μην «χάσει» σημαντικές λεπτομέρειες, κυρίως μη λεκτικής επικοινωνίας, που θα αποβούν μοιραίες για την εξέλιξη της ερευνητικής διαδικασίας. (Ιωσηφίδης Θ. , 2003)

Τέλος, πρέπει κανείς να λάβει υπόψην του ότι πολλές φορές τα άτομα που γνωρίζουν ότι βρίσκονται υπό παρατήρηση, παύουν να συμπεριφέρονται φυσιολογικά, θέτοντας έτσι σε κίνδυνο την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων της έρευνας. Ωστόσο, είναι στην ευχέρεια του ερευνητή-παρατηρητή για το αν θα ενημερώσει τα υποκείμενα της έρευνας ότι βρίσκονται υπό παρατήρηση. Εύλογα όμως αναρωτιέται κανείς περί παραβίασης των ηθικών αρχών της έρευνας. Το θέμα της απόκρυψης έχει προκαλέσει πολλή συζήτηση στους επιστημονικούς κύκλους. (Σαχίνη-Καρδάση Α., 2007)

Στην συμμετοχική παρατήρηση, ο ερευνητής-παρατηρητής προσπαθεί να γίνει μέλος της υπό παρατήρησης ομάδας. Αυτό περιλαμβάνει όχι μόνον την φυσική παρουσία του και μοίρασμα των εμπειριών αλλά και την είσοδο του στον κοινωνικό και συμβολικό κόσμο της ομάδας μέσω της εκμάθησης των συνηθειών τους όπως είναι για παράδειγμα, η κοινή γλώσσα και η μη λεκτική επικοινωνία. (Robson C. , 2007)

«Η συμμετοχική παρατήρηση επιτρέπει τη συστηματική παρατήρηση κοινωνικών συμπεριφορών, φαινομένων και διαδικασιών στο “ φυσικό” κοινωνικό περιβάλλον με συμμετοχή του ερευνητή στις κοινωνικές διαδικασίες και διεργασίες που ερευνά και με συνεχή αλληλεπίδραση ερευνητή και ερευνώμενων». (Ιωσηφίδης, 2003, σελ.50)

Σύμφωνα με τον Bailey, στο βιβλίο των L. Cohen & L. Manion, 1994 (σελ.157-158) «ένα από τα πλεονεκτήματα της συμμετοχικής παρατήρησης είναι ότι στις μελέτες παρατήρησης οι ερευνητές μπορούν να διακρίνουν τη

συνεχιζόμενη συμπεριφορά ενόσω αυτή λαμβάνει χώρα και μπορούν να κρατήσουν κατάλληλες σημειώσεις σχετικά με τα προεξέχοντα χαρακτηριστικά της».

Με βάση διαφορετικά κριτήρια μπορούμε να διακρίνουμε δύο μεθόδους παρατήρησης: Την δομημένη και την μη δομημένη μέθοδο παρατήρησης.

5.9 ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΤΕΛΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Πριν ακόμα υλοποιηθεί η έρευνα, κατά την διάρκεια του σχεδιασμού της, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η εκ των προτέρων εύρεση του τόπου και χρόνου που θα τελεστούν οι συνεντεύξεις. Οι άνθρωποι που συμφωνούν να δώσουν μία συνέντευξη χρήζουν κάποια διακριτικότητα. Ο χώρος συνεπώς θα πρέπει να διασφαλίζει εχεμύθεια πληροφοριών, ηχομόνωση, διακριτικότητα συναδέλφων, έτσι ώστε να μην διακόπτον κατά την διάρκεια της συνέντευξης, ακόμα και διακοπή τηλεφωνημάτων που μπορούν να προδιαθέσουν αρνητικά τον συνεντευξιαζόμενο. (Δημοπούλου_Λαγωνίκα Μ. , 2006)

Ο φυσικός χώρος και οι συνθήκες κάτω από τις οποίες υλοποιείται η συνέντευξη επηρεάζουν την πορεία αυτής, καθώς ο συνεντευξιαζόμενος μπορεί να αισθάνεται άβολα και αμήχανα και κατά συνέπεια μα μην μπορεί να εκφραστεί ελεύθερα. Ακόμα, ο χώρος όπου θα πραγματοποιηθούν οι συνεντεύξεις θα πρέπει να διασφαλίζει στον ερευνητή μία καλή οπτική εικόνα με τον κάθε συνεντευξιαζόμενο προκειμένου να μπορεί να αξιολογεί ακόμα και τα μη λεκτικά μηνύματα που εκπέμπει ο καθένας από αυτούς, καθώς η γλώσσα του σώματος όπου περιέχει πολλά μηνύματα, κάποιες φορές και ασυνείδητα επηρεάζει την επαφή και επικοινωνία μεταξύ του συνεντευκτή και του συνεντευξιαζόμενου. (Δημοπούλου- Λαγωνίκα, 2006)

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να τηρούνται κάποιες συστάσεις από την πρώτη κιόλας επαφή με τα υποκείμενα της έρευνας. Ο ερευνητής οφείλει να συστήνεται και εξηγεί λεπτομερώς τον σκοπό της έρευνάς του, καθώς επίσης με ποιόν τρόπο θα χειριστεί τις πληροφορίες που θα δώσουν οι συνεντευξιαζόμενοι. Ο ερευνητής οφείλει να διευκρινίζει εκ των προτέρων εάν οι απόψεις που θα καταγραφούν θα είναι ανώνυμες ή μπορούν να διατίθενται. Καλό θα ήταν ακόμα, να ενημερώσει

τα άτομα από τα οποία επρόκειτο να πάρει συνέντευξη για το πόσο χρόνο πρόκειται να διαρκέσει η συνέντευξη. (Bell J. , 2005)

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο Ιανουάριος 2010-Μάιος 2010 και πραγματοποιήθηκαν στους χώρους της Κίνησης Υπεράσπισης Προσφύγων και μεταναστών και του Περιφερειακού Οργανισμού Μετανάστευσης, αλλά και στον ελαιώνα που βρίσκεται πίσω από την οδό Κανελλοπούλου. Τέλος, η διάρκεια των συνεντεύξεων ήταν κατά προσέγγιση τρία τέταρτα.

5.10 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα και συμπεριλήφθηκαν στην επεξεργασία των δεδομένων, έπρεπε να συγκεντρώνουν συγκεκριμένα κριτήρια, προκειμένου να διασφαλιστεί η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της μελέτης. Αν δεν πληρούσαν τα συγκεκριμένα κριτήρια αποκλείονταν από την ποιοτική ανάλυση. Θα πρέπει να αναφερθεί στο σημείο αυτό, ότι λήφθηκε ιδιαίτερη φροντίδα πριν από τη διεξαγωγή κάθε συνέντευξης, να ικανοποιηθούν τα κριτήρια που είχαμε θέσει και οι πρόσφυγες είχαν ενημερωθεί για τους σκοπούς και στόχους της έρευνας. Η διεργασία αυτή επέτρεψε να μην αποκλειστούν άτομα και δεδομένα με τη λήψη των συνεντεύξεων.

Τα κριτήρια που είχαμε θέσει λοιπόν ήταν τα ακόλουθα:

- § Οι συμμετέχοντες την έρευνα, συμμετείχαν ηθελημένα και είχαν ενημερωθεί από πριν διεξοδικά για τη μεθοδολογία και τους σκοπούς της έρευνας.
- § Οι συμμετέχοντες θα έπρεπε να μιλούν στην ελληνική ή αγγλική γλώσσα.
- § Οι απαντήσεις των ερωτώμενων θα έπρεπε να στηρίζονται στον άξονα της συνέντευξης, έχοντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα της ευελιξίας.
- § Η διαδικασία της συνέντευξης θα έπρεπε να βασίζεται στην αρχή της αυτοδιάθεσης των συνεντευξιαζόμενων.
- § Οι χώρες προέλευσης των προσφύγων θα έπρεπε να ήταν μία εκ των παρακάτω: Σουδάν, Σομαλία ή Αφγανιστάν.

5.11 ΘΕΜΑΤΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Σύμφωνα με τον Ιωσηφίδη Θ. (2003) θέματα ηθικής και δεοντολογίας προκύπτουν σε όλα τα είδη κοινωνικής έρευνας, ποιοτικής ή ποσοτικής. Η τήρηση του κώδικα δεοντολογίας χρήζει ιδιαίτερης σημασίας κατά την διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας λόγω της άμεσης επαφής που υπάρχει μεταξύ του συνεντευκτή και του συνεντευξιζόμενου και που πολλές φορές ο ερευνητής εμπλέκεται μακροπρόθεσμα σε διάφορες πτυχές της ζωής των κοινωνικών υποκειμένων.

Γενικότερα, τα θέματα ηθικής και δεοντολογίας είναι ιδιαίτερα σημαντικά σε επιστήμες που εμπλέκονται στην μελέτη των ανθρωπίνων υπάρξεων. Καθοριστικό ρόλο παίζουν τα μέσα που χρησιμοποιεί ο εκάστοτε ερευνητής, προκειμένου να επιτύχει τους σκοπούς του. Φυσικά, σε καμία περίπτωση δεν δικαιολογείται, η χρήση κάθε δυνατού μέσου που όμως θα θίγει τα ερευνητικά υποκείμενα. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η συναίνεση των συμμετεχόντων στην ερευνητική διαδικασία.

Μερικές φορές, γίνεται διαχωρισμός μεταξύ του όρου «Δεοντολογία» και «Ηθική». Αν και οι δύο έννοιες ασχολούνται με το τι είναι καλό ή κακό, σωστό ή λάθος, κατά την διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας ωστόσο, η δεοντολογία θεωρείται ότι αναφέρεται σε γενικές αρχές περί του τι πρέπει να κάνει ο ερευνητής, ενώ η ηθική θεωρείται συνήθως ότι εγείρει ζητήματα περί του τι είναι σωστό ή λαθεμένο. (Collin R. , 2007)

Όταν χρησιμοποιούνται ανθρώπινα υποκείμενα στις κοινωνικές έρευνες πρέπει να καταβάλλεται μεγάλη προσπάθεια για την προστασία των δικαιωμάτων τους. Επίσης, οι κώδικες της ηθικής και της δεοντολογίας διέπονται από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- 1) Επιστημονική αντικειμενικότητα: Ο ερευνητής έχει την πλήρη επίγνωση των αξιών αλλά και των προκαταλήψεών του και

προσπαθεί να παράγει αποτελέσματα χωρίς καμία επεξεργασία έτσι ώστε να προκύπτει αναλλοίωτο το αποτέλεσμα της έρευνας.

- 2) Ολοκλήρωση στην παρουσίαση της ερευνητικής διαδικασίας. Ο ερευνητής δεν αποκρύπτει δεδομένα προκειμένου να τροποποιήσει την έκβαση της έρευνας, ούτε ενεργεί με γνώμονα το προσωπικό του όφελος.
- 3) Δικαιοσύνη στην αναγνώριση συνεισφοράς άλλων στην ερευνητική διαδικασία. Ο ερευνητής οφείλει να επιβραβεύει τα άτομα τα οποία συνετέλεσαν για την ομαλή διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας είτε πρόκειται για κάποια δημοσίευση είτε για άτυπες, προφορικές συνεντεύξεις/ πληροφορίες.
- 4) Λεπτότητα στην εφαρμογή διαδικασιών και διεργασιών ώστε να προστατεύονται τα δικαιώματα των ατόμων που συμμετέχουν στην ερευνητική διαδικασία. Ο ερευνητής εργάζεται προκειμένου να διασφαλίσει στα άτομα που εμπλέκονται στην έρευνα την ανωνυμία, καθώς οι τελευταίοι μοιράζονται με τον ερευνητή πληροφορίες από την ιδιωτική ή κοινωνική τους ζωή. Επιπρόσθετα, ο ερευνητής οφείλει να προστατέψει τα υποκείμενα της έρευνας από κάθε είδους απάτη ή εκμετάλλευση, ηθική και πνευματική βλάβη και διείσδυση σε προσωπικά τους ζητήματα.
- 5) Διαφάνεια στην έκθεση του σκοπού, των διαδικασιών, των μεθόδων και των ευρημάτων. Το δικαίωμα των ατόμων να λάβουν πληροφορημένες, εκούσιες αποφάσεις για την συμμετοχή τους σε μία μελέτη είναι απόλυτα συνυφασμένο με την διαφάνεια ολόκληρης της ερευνητικής διαδικασίας. Ο ερευνητής οφείλει να παρουσιάζει τα δεδομένα ως έχουν, χωρίς κανένα ίχνος επεξεργασίας και παραποίησης.
- 6) Διεύρυνση του σώματος της επιστημονικής γνώσης, μέσω δημοσιεύσεων και παρουσιάσεων των ερευνητικών ευρημάτων. Η έρευνα

πρέπει να αποφέρει χρήσιμα αποτελέσματα που θα μπορούν να φανούν βοηθητικά σε άλλους ερευνητές.

- 7) Θάρρος στην δημόσια διευκρίνιση κάθε παρεξήγησης των ερευνητικών ευρημάτων. Ο ερευνητής οφείλει να προάγει την αλήθεια των ερευνητικών του ευρημάτων και να προβεί σε οποιαδήποτε δημόσια διευκρίνιση του ζητηθεί. (Σαχίνη-Καρδάση Α. , 2007)

5.12 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για την διεξαγωγή της παρούσας ερευνητικής εργασίας υπήρξαν ιδιαίτερα μεγάλες δυσκολίες που έπρεπε να αντιμετωπιστούν προκειμένου να υλοποιηθούν οι συνεντεύξεις με τους πρόσφυγες. Αρχικά, ήταν αδύνατη η εξεύρεση του χώρου όπου θα διεξάγονταν οι συνεντεύξεις καθώς πολύ λίγες υπηρεσίες ή φορείς που βρίσκονται στην Πάτρα ασχολούνται με την προστασία των δικαιωμάτων των προσφύγων. Κατόπιν άτυπων συζητήσεων και συνεργασίας με πρόσωπα-κλειδιά υπήρξε πρόσβαση στον χώρο της Κίνησης Υπεράσπισης Προσφύγων και μεταναστών/στριών και στον Περιφερειακό Οργανισμό Μετανάστευσης. Παρόλα ταύτα οι χώροι δεν ήταν κατάλληλα διαμορφωμένοι προκειμένου να διεξαχθούν ομαλά οι συνεντεύξεις χωρίς να αποσπάται η προσοχή των συνεντευξιαζόμενων και χωρίς να νοιώθουν αμήχανα ότι κάποιος τρίτος παρακολουθεί την συνέντευξη. Κάποιες φορές μάλιστα, γίνονταν παράλληλα και μαθήματα εκμάθησης της Ελληνικής γλώσσας, όπου εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς την φασαρία που επικρατούσε στον χώρο. Ωστόσο, παρά τις δυσκολίες που υπήρχαν οι πρόσφυγες φάνηκαν ιδιαίτερα πρόθυμοι να μας μιλήσουν παρά τις αντίξοες συνθήκες που επικρατούσαν. Μερικοί μόνο από αυτούς έδειχναν να αποσυντονίζονται κάποιες φορές από την παρουσία των άλλων και εκεί έπρεπε να επέμβουμε δυναμικά εμείς επαναφέροντάς τους διακριτικά στην διαδικασία της συνέντευξης.

Εκτός από τους χώρους που μας παραχώρησαν οι ανωτέρω φορείς, συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν και στον ελαιώνα, που βρίσκεται πίσω από την οδό Κανελλοπούλου, όπου οι καιρικές συνθήκες κατά το χρονικό διάστημα

Ιανουάριος 2010-Μάιος 2010 μας εμπόδισαν να υλοποιήσουμε ομαλά τις συνεντεύξεις.

Άλλος ένας ανασταλτικός παράγοντας ήταν η δυσκολία γλωσσικής επικοινωνίας που αντιμετωπίσαμε με την πλειονότητα των προσφύγων. Οι περισσότεροι από αυτούς δεν γνώριζαν ούτε την ελληνική ούτε την αγγλική γλώσσα., ενώ όσοι γνώριζαν έστω τη μια από τις δύο γλώσσες, παρουσίαζαν δυσκολία στον τρόπο έκφρασής τους. Για το λόγο αυτό έπρεπε να αποκλείσουμε κάποια άτομα από την ερευνητική διαδικασία και κατά συνέπεια χρειάστηκε περισσότερος χρόνος για την ολοκλήρωσή της.

Τέλος, καταλυτικός παράγοντας για τη διεξαγωγή της έρευνας ήταν οι οικονομικοί πόροι που δαπανήθηκαν για τις μετακινήσεις προς τους χώρους που πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις καθώς και για την τύπωση του έντυπου υλικού που χρειαστήκαμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΩΝ

Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων είναι μια διαδικασία που εσωκλείει όλες τις δραστηριότητες της νοηματοδότησης, κατηγοριοποίησης και θεωρητικοποίησης του ποιοτικού υλικού που έχει στα χέρια του ο ερευνητής με σκοπό να απαντήσει στα ερευνητικά ερωτήματα που έχει θέσει, να επεξεργαστεί τα δεδομένα, να κατανοήσει το κοινωνικό φαινόμενο το οποίο μελετά και να παράγει τα αποτελέσματα της έρευνας (Ιωσηφίδης Θ. , 2003).

Σύμφωνα με τους Huberman και Miles (1994), απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάλυση του ποιοτικού υλικού είναι η σωστή διαχείριση των δεδομένων. Η διαχείριση αυτή περιλαμβάνει μια συνεπή και συστηματική διαδικασία για τη συλλογή, την αποθήκευση και την ανάκτηση του ερευνητικού υλικού. Σκοπός της σωστής διαχείρισης είναι η διασφάλιση της συλλογής υψηλής ποιότητας δεδομένων αλλά και της αντικειμενικής παραγωγής αυτών. Σημαντικό είναι επίσης η ευκολία πρόσβασης που έχει ο ερευνητής στα δεδομένα και η τεκμηρίωση των αναλυτικών διαδικασιών που εφαρμόστηκαν.

Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων, σύμφωνα με τους Huberman και Miles (1994), περιλαμβάνει τρεις διαδικασίες. Αυτές είναι οι εξής:

- Περιορισμός των δεδομένων (Data reduction). Κατά τη διαδικασία αυτή γίνεται απαραίτητος περιορισμός των δεδομένων προκειμένου να συλλέξει ο ερευνητής δεδομένα που κατά την κρίση του είναι καταλληλότερα για να απαντήσουν τα ερευνητικά ερωτήματα και εξυπηρετούν τους σκοπούς της έρευνας.
- Παρουσίαση των δεδομένων (Data display). Κατά την παρουσίαση των δεδομένων περιλαμβάνονται όλες οι απαραίτητες διαδικασίες και τεχνικές που αποσκοπούν στην σωστή οργάνωση των πληροφοριών που

έχει συλλέξει ο ερευνητής. Σκοπός είναι η διευκόλυνση του ερευνητή έτσι ώστε να μπορεί πιο εύκολα να επεξεργαστεί και να αναλύσει τα δεδομένα.

- Έλεγχος και απόδοση νοήματος στα δεδομένα (Conclusion drawing and verification). Ίσως αυτό είναι το βασικότερο στάδιο της αναλυτικής διαδικασίας, καθώς αποδίδεται νόημα στα ποιοτικά δεδομένα. Ο ερευνητής δηλαδή, προχωρά στη δόμηση του ερευνητικού και θεωρητικού πλαισίου έχοντας ως στόχο του την απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα και γενικότερα την κατανόηση των υπό έρευνα κοινωνικών φαινομένων, διαδικασιών ή συμπεριφορών.

Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων είναι αναμφισβήτητα το κρισιμότερο στάδιο της ερευνητικής διαδικασίας καθώς εκεί προκύπτει η θεωρητικοποίηση, ο έλεγχος τυχόν υποθέσεων και τα γενικά και ειδικά συμπεράσματα της έρευνας. Στην ποιοτική ανάλυση των δεδομένων μας, επιλέξαμε να ακολουθήσουμε τη θεματική ανάλυση κατά άξονα ενδιαφέροντος. Η θεματική ανάλυση κατά άξονα ενδιαφέροντος είναι ένας τρόπος ταξινόμησης και ανάγνωσης του υλικού της συνέντευξης με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας. Η ανάλυση των δεδομένων που συγκεντρώνονται μέσα από διαδικασία κατηγοριοποίησης επιτρέπει τη μετατροπή του λεκτικού περιεχομένου των συνεντεύξεων σε συνοπτικά ευρήματα, τα οποία στη συνέχεια ερμηνεύονται με ποιοτικούς όρους. Τα ευρήματα όμως μπορούν και να μετατραπούν σε ποσοτικοποιημένα στοιχεία και να ερμηνευτούν αναλόγως (Ιωσιφίδης Θ. , Σπυριδάκης Μ. , 2006).

Οι θεωρητικές υποθέσεις δεν προηγούνται αλλά έπονται της εμπειρικής έρευνας, με άλλα λόγια η κατασκευή της θεωρίας βασίζεται και θεμελιώνεται στα εμπειρικά δεδομένα. Στόχος της προσέγγισής μας δεν είναι η μόνο η επιβεβαίωση ή η διάψευση υποθέσεων και η απάντηση ερωτημάτων στο ερευνητικό πεδίο αλλά και η διατύπωση θεωρητικών προτάσεων που ερμηνεύουν κοινωνικές διαδικασίες και φαινόμενα μέσα σε συγκεκριμένα χωρικά, κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια και προκύπτουν από τα εμπειρικά δεδομένα (Robson, 2007).

Στην παρούσα ερευνητική διαδικασία επιλέχθηκαν τέσσερις άξονες που είχαν ως βάση τους τον κεντρική θεματολογία της έρευνας. Αυτοί είναι οι εξής:

- 1) Ανάδειξη των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων στη χώρα καταγωγής τους.
- 2) Διερεύνηση των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων στην Πάτρα και συγκεκριμένα σχετικά με την ανεύρεση στέγασης και εργασίας, την εξασφάλιση τροφής και ενδυμασίας και την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
- 3) Μελέτη του ζητήματος της εργασίας των προσφύγων στην Πάτρα.
- 4) Ενημέρωση σχετικά με τον αριθμό των προσφύγων, που διαμένουν στην Πάτρα, οι οποίοι έχουν κάνει αίτηση για άσυλο.

Ανάλυση πρώτου άξονα: 1) Ανάδειξη των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων στη χώρα καταγωγής τους.

- What were the living conditions in your country? / Ποιες ήταν οι συνθήκες διαβίωσης στη χώρα σου, πως είναι εκεί η κατάσταση;
- What made you leave your country? / Τι σε έκανε να φύγεις από τη χώρα σου;

Ο συγκεκριμένος άξονας επιχειρεί να ανιχνεύσει τις συνθήκες διαβίωσης που επικρατούν στις χώρες προέλευσης των προσφύγων (Σουδάν-Σομαλία-Αφγανιστάν), αλλά και τους λόγους οι οποίοι τους ανάγκασαν να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους.

Η ολότητα των προσφύγων στην ερώτηση «Ποιες ήταν οι συνθήκες στη χώρα σου, πως είναι εκεί η κατάσταση», απάντησε ότι οι χώρες καταγωγής τους βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση και οι ίδιοι έχουν βρεθεί αντιμέτωποι με έντονα και τραυματικά γεγονότα. Έχουν βιώσει τον πόλεμο από πολύ κοντά καθώς υπήρξαν μάρτυρες βίαιων περιστατικών. Συγκεκριμένα περιγράφουν σκηνές με ακρωτηριασμένους ανθρώπους, βόμβες να εκρήγνυνται δίπλα τους και

να αντικρίζουν τα πτώματα των δικών τους ανθρώπων. Τα βιώματα αυτά τους έχουν δημιουργήσει συναισθήματα φόβου, τρόμου, ανασφάλειας και αβεβαιότητας για το μέλλον αλλά και για την σωματική τους ακεραιότητα.

Ακολούθως, παρατίθενται ορισμένες από τις απαντήσεις των προσφύγων που δόθηκαν για την συγκεκριμένη ερώτηση:

- § « Έχουμε πόλεμο...δεν είναι καλά. Φοβάσαι συνέχεια. Περπατάς και βόμβες πέφτουν δίπλα σου»
- § «Τι να πω, μόνο πόλεμο έχει και ανθρώπους να πεθαίνουν. Ούτε νερό, ούτε φαγητό τίποτα»
- § «Είναι πολύ δύσκολα εκεί. Γίνεται συνέχεια πόλεμος.....περπατάς και βλέπεις σκοτωμένοι άνθρωποι, χωρίς χέρια και πόδια»
- § «Κάθε μέρα πόλεμοι. Κάθε βράδυ βόμβες.... Άνθρωποι σκοτώνονται, έχω δει άνθρωποι χωρίς κεφάλι. Φάρμακα, ηλεκτρικό τίποτα.....»
- § « *You don't want to know. It's totally terrifying. Every day you feel scared about your life...* »
- § «*Too bad and difficult. Every day you feel scared about your life. You are not sure about your safety when walking around the street*»

Στην ερώτηση «Τι σε έκανε να φύγεις από τη χώρα σου», η πλειοψηφία των ερωτώμενων (7 στους 10) απάντησε ότι ο φόβος που αισθάνονταν αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη για να εγκαταλείψουν τη χώρα τους. Ένιωθαν αιχμάλωτοι στο τόπο τους και αναζητούσαν την ελευθερία τους σε μια ξένη χώρα ελπίζοντας ότι το μέλλον θα μπορούσε να τους επιφυλάξει ένα καλύτερο μέλλον, ξεκινώντας μία καινούργια ζωή.

- § «*Ηθελα να πάω κάπου και να είμαι...ξέρεις free, κατάλαβες. Δε μπορούσα να μείνω εκεί*»
- § «*Αυτά που σου λέω. Είναι άσχημα εκεί όλο φόβος.....*
- § «*Φόβος για ζωή μου. Θέλω κάτι καλύτερο για μένα*»
- § «*Θέλω να ζήσω καλά και όχι άλλο φόβο*»
- § «*Bad living conditions, as said. You can't live like that. We are not free because we scared about our lives. It's really hard to feel the experience*

of war. Have you ever been in a similar situation? Only them you can understand»

§ «I'm only 19 years old. I wish a better future for me. A good job, a family, a good life in general»

Ανάλυση δεύτερου άξονα: 2) Ποιος είναι ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες τα προβλήματα στέγης, ένδυσης, εργασίας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης;

- Could you please inform us about your living conditions here?/Θα ήθελες να μας πεις για τη ζωή σου εδώ, πως είναι δηλαδή η ζωή σου εδώ;
- Where are you living?/ Που μένεις;
- Are you living alone or with others?/Μένεις και με άλλους ή μόνος σου;
- How you protect yourself under the bad weather conditions?/Πως προστατεύεσαι από το δύσκολο καιρό;
- We suppose it is difficult to find food. How do you deal with this issue?/ Υποθέτουμε ότι είναι δύσκολο να βρεις φαγητό. Τι κάνεις για αυτό το θέμα;
- Have you ever been in the difficult situation of stealing something?/Έχεις αναγκαστεί ποτέ να κλέψεις κάτι που χρειαζόσουν;
- Where did you find your clothes?/Τα ρούχα σου που τα βρίσκεις ;
- Have you ever face problems with your health?/ Έχεις αντιμετωπίσει προβλήματα με την υγεία σου;
- What was it?/Τι ακριβώς ;
- What did you do about it?/Τι έκανες για αυτό;

Στόχος του συγκεκριμένου άξονα είναι αποτυπώσει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσής τους στην Πάτρα.

Όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης που περιγράφουν οι πρόσφυγες για την Πάτρα, γίνεται λόγος για έντονες δυσκολίες ως προς τον τρόπο επιβίωσής τους και ως προς την επιθυμία τους να φύγουν από την χώρα. Ακόμα, αναφέρεται μία προκατειλημμένη συμπεριφορά από μέρος των ντόπιων προς τους πρόσφυγες.

- «Άσχημα και εδώ. Όχι σαν Αφγανιστάν αλλά δύσκολα»
- «Θέλω να φύγω, δεν είναι καλά εδώ. Ο κόσμος δεν είναι καλός εδώ»
- «It's much better from my country. But there are problems too. We don't have money, food...anything»
- «It's quite difficult but I'm trying to survive »
- «Δεν είναι καλά. Φοβούνται ότι κάνουμε κακό. Γιατί άνθρωποι είμαστε και εμείς...»

Στην ερώτηση που αφορά στον τόπο διαμονής τους στην Πάτρα οι 7 από τους 10 ερωτηθέντες ανέφεραν ότι μένουν στον ελαιώνα κοντά στην οδό Κανελλοπούλου. Μόνο τρεις από αυτούς έχουν βρει κατάλυμα το οποίο μοιράζονται και με άλλους πρόσφυγες.

- «Με τα παιδιά εδώ που βλέπεις»
- «Εδώ μένω δεν έχω να πάω σε σπίτι»
- «Μένω με μια κοπέλα σπίτι της»
- «Δεν έχουμε σπίτι μένουμε όπου βρούμε, καταλαβαίνεις;»
- « I'm living with some other people in an old house»

Ως προς το υποερώτημα του δεύτερου άξονα «Πως προστατεύεσαι από το δύσκολο καιρό» οι περισσότεροι πρόσφυγες (7 στους 10) απάντησαν ότι βρίσκονται αντιμέτωποι κάτω από αντίξοες καιρικές συνθήκες. Για να ανταπεξέλθουν την κατάσταση αυτή ανάβουν φωτιές για να προστατευτούν από το κρύο, αναζητούν κάποιο υπόστεγο ή κάθονται κάτω από τα δέντρα για να

αποφύγουν τη βροχή. Ενώ όσοι μένουν σε κάποιο σπίτι δεν αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες.

- «Πάω στα δέντρα κάτω, τι άλλο να κάνω, σου είπα δεν έχω σπίτι...κρύο πολύ»
- «.....Ανάβουμε φωτιά για κρύο αλλά για βροχή δε μπορείς να κάνεις κάτι. Δύσκολα πολύ»
- «*I suppose I'm lucky because we've found this house, some others have no place to stay*»
- «Όταν βρέχει, ψάχνω για...ζέρεις...πως το λένε...(υπόστεγο), αλλιώς εδώ στα δέντρα»
- «Μένω με μια κοπέλα, σπίτι της»

Στην ερώτηση «Υποθέτουμε ότι είναι δύσκολο να βρεις φαγητό. Τι κάνεις για αυτό το θέμα», υπήρξε ομοφωνία ως προς την απάντησή τους. Συγκεκριμένα ανέφεραν ότι η ανεύρεση φαγητού αποτελεί για αυτούς ένα πολύ δύσκολο κομμάτι της καθημερινής επιβίωσής τους. Λαμβάνοντας υπόψιν ότι πολλοί από αυτούς έχουν μέρες να βρουν φαγητό αναγκάζονται να αναζητούν τροφή σε κάδους σκουπιδιών. Επίσης, 4 στους 10 ερωτώμενους ανέφεραν ότι υπάρχουν μερικοί ντόπιοι οι οποίοι κατά καιρούς τους δίνουν τρόφιμα.

- «Δεν έχουμε φαγητό. Αν μας δώσουν ή από σκουπίδια»
- «Πολύ, που να βρεις; δίνουν καμιά φορά αλλά δε τρώμε κάθε μέρα»
- «*Ναι. Πολύ. Τρώω 2-3 φορές βδομάδα, αν βρω. Ψάχνουμε σκουπίδια, κάποιος δίνουν καμιά φορά*»
- «*Sure. There are some local people who give us food*»
- «*Of course. We don't have money to buy food. We are searching for food from rubbish*»

Όσον αφορά το αν οι ερωτηθέντες έχουν βρεθεί ποτέ σε κάποια δύσκολη κατάσταση η οποία τους ανάγκασε να κλέψουν κάτι οι 8 στους 10 απάντησαν αρνητικά ενώ ένας παραδέχτηκε ότι το έχει κάνει μια φορά.

- «*Never*»
- «*Fortunately no*»
- «*Όχι, δεν έχω κάνει τέτοιο*
- «*Όχι*»
- «*Μια φορά πήρα από Super Market κάτι ...Δε θυμάμαι τι ...Μη πεις τίποτα. Είχα μέρες να φάω..... καταλαβαίνεις;*»

Αξιίζει να σημειωθεί ότι ένας ερωτώμενος φάνηκε να θέλει να αποφύγει την απάντηση.

- «*.....Όχι .....Τι άλλο θες να ρωτήσεις;*»

Στην ερώτηση «Τα ρούχα σου που τα βρίσκεις», 3 ανέφεραν ότι μέλη από την Κίνηση Υπεράσπισης Προσφύγων Μεταναστών και Μεταναστριών, τους παρέχουν ρουχισμό.

- «*Η Κίνηση μας δίνει ρούχα και... πως το λένε ...για κρύο (κουβέρτα)*

Ωστόσο, η πλειονότητα των ερωτηθέντων (7 στους 10) απάντησαν ότι βρίσκουν ρουχισμό είτε σε κάδους σκουπιδιών είτε τους δίνουν ντόπιοι.

- «*Σε σκουπίδια μόνο που άλλου ή αν μας φέρει κάποιος*»
- «*Βρίσκω στο δρόμο, φέρνουν κιόλας*»
- «*Some people give us some clothes*»
- «*The people I mentioned before they give us clothes too*»

Ως προς το υποερώτημα «Έχεις αντιμετωπίσει προβλήματα με την υγεία σου», η πλειοψηφία των προσφύγων (8 άτομα), απάντησαν ότι δεν έχουν αντιμετωπίσει κάποιο πρόβλημα υγείας όσο καιρό βρίσκονται στην Πάτρα. Μόνο δύο στους δέκα ανέφεραν ότι εμφάνισαν πρόβλημα στην υγεία τους και χρειάστηκε να απευθυνθούν σε νοσοκομείο.

- «*Είχα βγάλει κάτι... allergy... ξέρεις πάνω μου. Πήγα νοσοκομείο, μου έδωσαν φάρμακο και πέρασε*»

- «Είχα πυρετό για καιρό. Με βοηθούσαν τα παιδιά, πήγα σε νοσοκομείο και μου έδωσαν φάρμακο»

Ανάλυση τρίτου άξονα: 3) Η μελέτη του ζητήματος της εργασίας των προσφύγων στην Πάτρα.

- As long as you been in Patras, have you ever worked here?/ Όσο καιρό είσαι στην Πάτρα έχεις δουλέψει;
- How were the working conditions?/ Πως ήταν οι συνθήκες εργασίας;
- How much money did you earn?/ Πόσα χρήματα έπαιρνες;

Ο συγκεκριμένος άξονας επιχειρεί να μελετήσει τον αριθμό των προσφύγων που έχουν εργαστεί στην Πάτρα, όσο καιρό βρίσκονται εδώ, τι είδους εργασία έχουν παράγει αλλά και ποιες ήταν οι εργασιακές συνθήκες κάτω από τις οποίες έχουν εργαστεί. Όσον αφορά το υποερώτημα «Όσο καιρό είσαι στην Πάτρα έχεις δουλέψει», οι απαντήσεις των ερωτώμενων που ήταν αρνητικές άγγιζαν τις 8 στις 10.

Αντίθετα, αυτοί που απάντησαν ότι έχουν εργαστεί στην Πάτρα (2 άτομα), ανέφεραν ότι έχουν απασχοληθεί ο ένας σε αγροτικές δουλειές και ο άλλος σαν ελαιοχρωματιστής. Ωστόσο, και οι δύο ήταν ικανοποιημένοι από τις εργασιακές συνθήκες και η αμοιβή τους χαρακτηρίστηκε χαμηλή.

- «Καλά είναι. Δίνουν φαγητό και νερό»
«10 ευρώ μια μέρα»
- «It was good. But it was needed to work very hard every day»
«10 € per day. Sometimes they give me both clothes or food»

Ανάλυση τέταρτου Άξονα: 4) Η ενημέρωση σχετικά με τον αριθμό των προσφύγων, που διαμένουν στην

Πάτρα, οι οποίοι έχουν υποβάλει αίτημα για πολιτικό άσυλο.

Στον τελευταίο άξονα επιχειρούμε να αναδείξουμε τον αριθμό των ατόμων που έχουν υποβάλει αίτημα για πολιτικό άσυλο στην Πάτρα, και αν ναι, πόσες από τις αιτήσεις έχουν εγκριθεί ή απορριφθεί.

- Are you an asylum seeker?/ Έχετε κάνει αίτηση ασύλου;
- If so, which was the decision/ Αν ναι, ποια ήταν οι απόφαση;
- If not, why?/Γιατί όχι;

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν στον συγκεκριμένο άξονα, αναδεικνύουν το μηδενικό αριθμό των ατόμων που έχουν υποβάλει αίτηση για πολιτικό άσυλο. (0 στους 10). Ο λόγος για τον οποίο δεν επιθυμούν να κάνουν αίτηση, έγκειται στο γεγονός ότι επιδιώκουν να φύγουν από την χώρα είτε επειδή κάποιος τους περιμένει είτε για να βρουν εργασία είτε επειδή έχουν απογοητευτεί από τις συνθήκες που επικρατούν στην Ελλάδα.

- «*Because I want to leave from Greece in order to find a job*»
- «*Θέλω να φύγω σου είπα, τι να κάνω εδώ, άνθρωποι δεν είναι καλοί*»
- «*Έχω έναν φίλο στην Γερμανία που θέλω να πάω για να βρω δουλειά*»
- «*Θα φύγω, δεν μένω εδώ, δεν θέλω*»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ/ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

7.1 Παρουσίαση Αποτελεσμάτων έρευνας

Τα αποτελέσματα της έρευνας κρίνονται ως ικανοποιητικά, ενώ η πλειοψηφία των ερευνητικών υποθέσεων επιβεβαιώθηκε πλήρως. Επιπλέον, απαντήθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα που αρχικά τέθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας. Ειδικότερα, τα αποτελέσματα της έρευνας είναι τα εξής:

- 1) Οι ηλικίες των ερωτηθέντων προσφύγων κυμαίνονται από 19 έως 27 ετών.
- 2) Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 3 Αφγανοί, 2 Σουδανοί και 5 Σομαλοί.
- 3) Η πλειονότητα των προσφύγων έχει τελειώσει το σχολείο στην χώρα τους. Μόνο 2 από τους 10 δεν έχουν τελειώσει ακόμα τις σχολικές τους υποχρεώσεις.
- 4) Μόνο ο ένας από τους δέκα έχει πτυχίο Πανεπιστημίου (στον κλάδο των οικονομικών)
- 5) Οι μισοί από το δείγμα της έρευνας δεν συνέχισαν την εκπαίδευσή τους τελειώνοντας το σχολείο γιατί εργάζονταν. Ενώ τέσσερις από τους δέκα δεν έχουν τελειώσει το σχολείο.
- 6) Ως προς τις συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων στις χώρες προέλευσής τους η ολότητα των ερωτηθέντων ανέφερε ότι επικρατεί πόλεμος και συχνά γίνονται μάρτυρες βίαιων σκηνών και εκρηκτικών επιθέσεων.
- 7) Οι λόγοι που τους οδήγησαν να εγκαταλείψουν τις χώρες τους είναι οι άσχημες συνθήκες που επικρατούν, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα συναισθήματα φόβου, απελπισίας, και αβεβαιότητας που τους κατακλύζουν.

- 8) Όλοι οι πρόσφυγες έχουν οικογένεια αλλά οι περισσότεροι από τους μισούς έχουν χάσει τουλάχιστον ένα μέλος της οικογένειάς τους.
- 9) Η πλειοψηφία των οικογενειών των προσφύγων βρίσκεται στην χώρα προέλευσής τους. Μόνο δύο από τις οικογένειες των προσφύγων διαμένουν σε κάποια άλλη χώρα.
- 10) Στις περισσότερες από τις περιπτώσεις οι ερωτώμενοι δεν έχουν συχνή επικοινωνία με τις οικογένειές τους.
- 11) Τα διάστημα παραμονής τους στην Πάτρα κυμαίνεται από ε μήνες ως και ενάμιση χρόνο.
- 12) Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων γνώριζε εκ των προτέρων για την κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα αναφορικά με την αντιμετώπιση των προσφύγων. Μόνο δύο από αυτούς είχαν άγνοια για αυτή την κατάσταση.
- 13) Η ολότητα των προσφύγων ανέφερε ότι αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες κατά τη διάρκεια παραμονής τους στην Πάτρα.
- 14) Οι 7 στους 10 πρόσφυγες διαμένουν στον ελαιώνα, πίσω από την οδό Κανελλοπούλου. Δύο μόνο από αυτούς μένουν σε εγκαταλελειμμένα σπίτια, μαζί με άλλους πρόσφυγες, ενώ ένας μένει στο σπίτι μιας ντόπιας κοπέλας.
- 15) Για την αντιμετώπιση των άσχημων καιρικών συνθηκών αναφέρουν ότι προσπαθούν να προστατευτούν από το κρύο ανάβοντας φωτιά και αναζητούν κάποιο υπόστεγο ή κάθονται κάτω από τα δέντρα για να αποφύγουν τη βροχή. Μόνο τρεις από τους δέκα πρόσφυγες δεν έχουν αντιμετωπίσει ιδιαίτερες δυσκολίες σε αυτό το ζήτημα.
- 16) Αξίζει να σημειωθεί ότι όλοι οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν πρόβλημα στην ανεύρεση φαγητού και αναγκάζονται να ψάχνουν σε κάδους απορριμμάτων εκτός από τις λίγες φορές που ντόπιοι τους δίνουν τρόφιμα.

Εξαίρεση αποτελεί ο πρόσφυγας που μένει με τη φίλη του και του καλύπτει τις βασικές ανάγκες.

- 17) Μόνο ένας στους δέκα παραδέχτηκε ότι έχει βρεθεί στην άσχημη θέση να κλέψει καθώς όπως ανέφερε είχε πολλές μέρες να φάει φαγητό. Αξιοσημείωτο είναι ότι ένας πρόσφυγας φάνηκε να προσπαθεί να αποφύγει να δώσει απάντηση σε αυτό το ερώτημα.
- 18) Η ολότητα του δείγματος να ενημέρωσε ότι τον ρουχισμό τους τον προμηθεύονται από χορηγίες είτε της Κίνησης Υπεράσπισης Προσφύγων και μεταναστών/στριών είτε από ντόπιους κατοίκους. Μερικοί από τους ερωτώμενους ανέφεραν ότι αναζητούν ρουχισμό και σε κάδους απορριμμάτων.
- 19) Περισσότεροι από τους μισούς ανέφεραν ότι δεν έχουν αντιμετωπίσει κάποιο πρόβλημα υγείας κατά την παραμονή τους στην Πάτρα. Ωστόσο, δύο από τους πρόσφυγες αναγκάστηκαν να απευθυνθούν το νοσοκομείο της πόλης για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα υγείας που εμφάνισαν.
- 20) Ο ένας από τους δύο προαναφερθέντες πρόσφυγες παρουσίασε συμπτώματα αλλεργίας και ο άλλος πυρετού, τα οποία και οι δύο αντιμετώπισαν με φαρμακευτική αγωγή που τους δόθηκε από νοσοκομείο της Πάτρας.
- 21) Οι πρόσφυγες οι οποίοι έχουν εργαστεί στην Πάτρα ήταν δύο σε αριθμό και συγκεκριμένα ο ένας απασχολήθηκε σε αγροτικές εργασίες και ο άλλος απασχολήθηκε ως ελαιοχρωματιστής.
- 22) Οι δύο πρόσφυγες από το δείγμα μας, οι οποίοι έχουν εργαστεί στην Πάτρα φάνηκαν αρκετά ικανοποιημένοι με τις παρούσες εργασιακές συνθήκες, καθώς εκτός από το μεροκάματο οι εργοδότες, κάποιες φορές, τους παρείχαν φαγητό ή και ρούχα.
- 23) Σε καμία από τις περιπτώσεις των προσφύγων δεν έχει γίνει αίτηση για πολιτικό άσυλο. Οι λόγοι για τους οποίους δεν έχει υποβληθεί αίτηση,

έχουν να κάνουν είτε με το γεγονός ότι οι πρόσφυγες επιθυμούν να φύγουν από την χώρα είτε γιατί κάποιος τους περιμένει σε άλλη χώρα.

24) Η πλειοψηφία των ερωτώμενων επιδιώκει να εγκατασταθεί σε κάποια Ευρωπαϊκή χώρα, εκτός από 3 άτομα, τα οποία δεν έχουν αποφασίσει ακόμα για τον προορισμό τους.

25) Παραπάνω από τους μισούς πρόσφυγες ανέφεραν ότι δεν τους περιμένει κάποιο δικό τους πρόσωπο σε άλλη χώρα.

7.2 Συζήτηση

Μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση της εργασίας μας καθώς και την διεξαγωγή της έρευνας, διαπιστώνεται ότι το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα και ειδικότερα στην πόλη της Πάτρας, έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια.

Οι πρόσφυγες έχουν βιώσει στις χώρες καταγωγής τους βίαιες καταστάσεις και έντονες τραυματικές εμπειρίες, επιβαρύνοντας έτσι τον ψυχικό τους κόσμο. Έχουν έλθει αντιμέτωποι με τον πόλεμο και ενδεχομένως με όσα αυτός συνεπάγεται. Όλα αυτά τα βιώματα τους οδήγησαν στο να εγκαταλείψουν τη χώρα τους αναζητώντας καταφύγιο σε έναν άλλο τόπο. Ερχόμενοι στη χώρα υποδοχής δεν έχουν να αντιμετωπίσουν μόνο τις αντικειμενικές δυσκολίες της προσαρμογής σε ένα νέο περιβάλλον, αλλά παράλληλα τις απώλειες του πολιτισμού, της χώρας, της επαγγελματικής και κοινωνικοοικονομικής τους κατάστασης και κατά συνέπεια της προσωπικής τους ταυτότητας.

Επίσης, οι απώλειες ενδεχομένως να αφορούν τον αποχωρισμό από αγαπημένα πρόσωπα, προβλήματα επικοινωνίας, αντιμετώπισης φαινομένων ρατσισμού, κοινωνικής απομόνωσης και μελλοντικής αβεβαιότητας. Οι αντικειμενικές δυσκολίες τις οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν αφορούν στην κάλυψη των βασικών αναγκών που είναι απαραίτητες για την επιβίωσή τους.

Η έρευνα που διενεργήσαμε επιβεβαιώνει την βιβλιογραφική μας αναζήτηση μέσα από την καταγραφή των απόψεων των ίδιων των προσφύγων.

Ειδικότερα, αναφέρθηκαν έντονες δυσκολίες ως προς τον τόπο διαμονής τους, την ανεύρεση τροφής και ρουχισμού, την κάλυψη των ιατροφαρμακευτικών αναγκών αλλά και την εύρεση εργασίας.

Τέλος, αναφέρθηκαν στον προκατειλημμένο τρόπο με τον οποίο τους αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της πόλης. Ωστόσο, γεγονός είναι ότι μια μερίδα του ντόπιου πληθυσμού προσφέρει στους πρόσφυγες σημαντική βοήθεια ως προς την κάλυψη κάποιων βασικών τους αναγκών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ**8.1 Συμπεράσματα**

Το έναυσμα για την ενασχόλησή και διερεύνηση του προσφυγικού ζητήματος, δόθηκε με αφορμή το ότι ενώ ζούμε σε μια χώρα δημοκρατική η οποία υποστηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, βλέπουμε ότι στην πραγματικότητα υφίσταται καταπάτηση αυτών. Το γεγονός αυτό κεντρίζει ιδιαίτερα το ενδιαφέρον μας, σε συνάρτηση με το ότι ως εν δυνάμει κοινωνικοί λειτουργοί είμαστε ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι απέναντι στις ευπαθείς ομάδες όπου ως «διαφορετικοί» καταπατώνται τα δικαιώματά τους και οι αξίες τους.

Η εν λόγω εργασία προσεγγίζει το προσφυγικό ζήτημα στην Πάτρα όπως αυτό παρουσιάζεται μέσα από τις αφηγήσεις των ίδιων των προσφύγων για όσα έχουν βιώσει. Μέσω της εργασίας προέκυψαν βασικά ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις.

Βασική υπόθεση της ερευνητικής μας προσπάθειας ήταν να αναδειχθούν οι απόψεις των προσφύγων για τις συνθήκες διαβίωσης που επικρατούν στην Πάτρα. Επιπλέον, ένα ακόμα βασικό ερευνητικό ερώτημα αναφερόταν στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες τα προβλήματα στέγασης, ένδυσης, εργασίας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης που παρουσιάζονται εδώ.

Τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα απαντήθηκαν από τους πρόσφυγες και επιβεβαίωσαν τις αρχικές ερευνητικές υποθέσεις της έρευνας. Συγκεκριμένα, ο τρόπος ζωής των προσφύγων περιγράφεται ως μια αέναη προσπάθεια για επιβίωση, περιγράφοντας διεξοδικά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στον τρόπο ανεύρεσης στέγης, τροφής, ρουχισμού αλλά και στον τρόπο κάλυψης των ιατροφαρμακευτικών αναγκών. Σε όλους τους βασικούς τομείς που εκπληρώνουν τις ανάγκες τους, υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις που δυσχεραίνουν την κατάστασή τους. Ειδικότερα, όσον αφορά την ανάγκη κάλυψης της τροφής και του ρουχισμού, προέκυψε ότι οι πρόσφυγες τα αναζητούν σε κάδους απορριμμάτων, ενώ υπάρχει και μία μερίδα του τοπικού πληθυσμού που κατά διαστήματα τους ενισχύει στους προαναφερθέντες τομείς.

Σχετικά με την κατάσταση υγείας τους, η πλειονότητα των προσφύγων δεν έχει αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα υγείας κατά την διαμονή τους εδώ.

Ωστόσο, μόνο λίγοι από αυτούς χρειάστηκαν να επισκεφτούν το νοσοκομείο της πόλης, όπου εκεί τους χορήγησαν φαρμακευτική αγωγή. Αναφορικά με το εργασιακό κομμάτι, προέκυψε ότι ο αριθμός των προσφύγων που εργάζεται στην Πάτρα είναι περιορισμένος. Οι εργασιακές συνθήκες αναφέρθηκαν καλές και κάποιες φορές οι εργοδότες πέραν της αμοιβής τους παρείχαν φαγητό αλλά και ρούχα.

Επιπρόσθετα, αναφερόμενοι στις συνθήκες που επικρατούν στις χώρες προέλευσης τους, προκύπτει το συμπέρασμα ότι εκτυλίσσονται σε μόνιμη βάση πολεμικές συγκρούσεις και οι άνθρωποι εκεί βρίσκονται σε διαρκή κίνδυνο για την ζωή τους και έχουν βιώσει τραυματικές εμπειρίες.

Ένα ακόμα ερευνητικό ερώτημα που απαντήθηκε αφορά στον αριθμό των προσφύγων που έχουν υποβάλλει αίτηση για άσυλο. Από τις απαντήσεις που δόθηκαν διαπιστώθηκε ότι κανένας από τους ερωτηθέντες πρόσφυγες δεν έχει υποβάλλει αίτηση για πολιτικό άσυλο στην Ελλάδα. Αυτό φανερώνει ακόμα πιο έντονα το πόσο δυσαρεστημένοι είναι με τις παρούσες συνθήκες που επικρατούν και επιθυμούν να εγκατασταθούν σε κάποια άλλη χώρα, που θα τους αποδέχεται και δεν θα βασιίζεται σε ρατσιστικές και στερεοτυπικές αντιλήψεις.

8.2 Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Στο σημείο αυτό θα επιχειρήσουμε να διατυπώσουμε προτάσεις που πιθανόν να ανοίξουν νέους ερευνητικούς ορίζοντες στο μέλλον και να δοθούν απαντήσεις για το πολυδιάστατο προσφυγικό ζήτημα, που τόσο έντονα ταλανίζει την πόλη μας, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια.

1. Κατά την υλοποίηση της έρευνας δημιουργήθηκαν προβλήματα που θα μπορούσαν να εξεταστούν διεξοδικότερα σε μελλοντικές έρευνες καθώς δεν έχουν διεξαχθεί πολλές για το συγκεκριμένο θέμα στην Πάτρα, παρά το γεγονός ότι το προσφυγικό ζήτημα μας απασχολεί όλο και πιο έντονα.
2. Σκόπιμο θα ήταν επίσης, η πολύπλευρη ενημέρωση των πολιτών προκειμένου να επιτευχθεί η ευαισθητοποίησή τους. Βασικός

στόχος είναι η εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων και των στερεοτυπικών αντιλήψεων που διακατέχουν τους περισσότερους από εμάς.

3. Οι υπηρεσίες υποστήριξης των προσφύγων που υπάρχουν στην Πάτρα είναι ελάχιστες ενώ τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι πολλά. Για να αντιμετωπιστούν λοιπόν, αυτά τα προβλήματα είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν και άλλοι φορείς και υπηρεσίες που θα αναλάβουν να υπερασπιστούν τα δικαιώματα των προσφύγων και θα τους βοηθήσουν να ενταχθούν ομαλά στην τοπική κοινωνία, διασφαλίζοντάς τους πρωτίστως ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης.
4. Τέλος, αλλά ιδιαιτέρως σημαντικό θα ήταν η δημιουργία κέντρου φιλοξενίας για τους πρόσφυγες στην Πάτρα. Μια τέτοια ενέργεια θα αναβάθμιζε το ποιοτικό επίπεδο της ζωής τους καθώς θα καλύπτονταν οι βασικές τους ανάγκες αλλά και δικαιώματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Bell J. , (2005). *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας. Οδηγός για φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες*. Αθήνα: Gutenberg
- 2) Βεργέτη Μ. , (1993). «Σύντομη ιστορική αναδρομή» στο *Πολιτικοί πρόσφυγες από τις Ανατολικές χώρες*. Αθήνα: ΓΓΑΕ
- 3) Bruce B. , (1999). *Qualitative Research Methods for the social sciences*. California: State University
- 4) Γιαννακού Τ. , (2000). *Η προσφυγική οικογένεια στην Ελλάδα*. Τα χαρακτηριστικά και η προσαρμογή της στο *Κοινωνική Εργασία*, τ.58, σσ.51-52
- 5) Γαβηλίδου Μ. , Λαμπροπούλου Π. , Αγγελάκος Κ. , (2008). *Ερμηνευτικό Λεξικό Νέας Ελλάδας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- 6) Γιωτσίδη Β. , (2000). *Εφαρμογή της διαπολιτισμικής συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας σε πρόσφυγες και μετανάστες*. Η περίπτωση της Ελλάδας. Αθήνα: Έλλην
- 7) Claudious P. , (2007). *Η συνεργασία των κοινωνικών υπηρεσιών*. Μία συγκριτική μελέτη σε κοινωνικές υπηρεσίες της Ελλάδας και της Γερμανία στο *Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών*, τ.64, σσ.
- 8) Cohen L. , Manion L. , (2000). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- 9) Δημοπούλου-Λαγωνίκα (2006). *Μεθοδολογία Κοινωνικής Εργασίας*. *Μοντέλα παρέμβασης*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα
- 10) Έμκε-Πουλοπούλου Η. , (2007). *Η μεταναστευτική πρόκληση*. Αθήνα: Παπαζήση
- 11) Ζαϊμάκης Γ. , (2002). *Κοινοτική εργασία και τοπικές κοινωνίες*. Ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- 12) Ζαφειρόπουλος Κ. , Ψαρρού Μ. , (2004). *Επιστημονική έρευνα*. *Θεωρία και εφαρμογές στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Τυπωθήτω

- 13) Howard B. , Blance G. , (2003). Συμμετοχική παρατήρηση και συνέντευξη: Μία σύγκριση στο Η ποιοτική παράδοση στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα: Νήσος
- 14) Θεοδωρόπουλος Χ. , (1995). *Η ένταξη των πολιτικών προσφύγων στην Ελληνική κοινωνία*. Αθήνα: ΙΔΜΑ
- 15) Ιακώβου Γ. , (1995). *Η προστασία των προσφύγων: Η κοινωνική και οικονομική διάσταση της προστασίας των προσφύγων*. Αθήνα: Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες
- 16) Ιωσηφίδης Θ. , Σπυριδάκης Μ. , (2006). *Ποιοτική Κοινωνική έρευνα, Μεθοδολογικές προσεγγίσεις και ανάλυση δεδομένων*. Αθήνα: Κριτική
- 17) Ιωσηφίδης Θ. , (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική επιστημονική βιβλιοθήκη
- 18) Καίσαρη Τ. , (1998). *Κοινωνική εργασία με τις κοινότητες προσφύγων στα αστικά κέντρα*. Αθήνα: Ύπατη Αρμοστεία για τους πρόσφυγες
- 19) Κατσορίδου- Παπαδοπούλου Χ. , (1993). *Κοινωνική εργασία με ομάδες. Μία μορφή προσέγγισης για συνεργασία και δράση*. Αθήνα: Έλλην
- 20) Κουλάκογλου, Κ. (1998) *Ψυχομετρία και Ψυχολογική Αξιολόγηση*. Αθήνα, Παπαζήση
- 21) Κυριαζή Ν. , (1999). *Η Κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- 22) Λαμπρίδης Ε. , (2004). *Σtereότυπο, Προκατάληψη, Κοινωνική Ταυτότητα*. Αθήνα: Gutenberg
- 23) Μπαμπινιώτης Γ. , (2004). *Ερμηνευτικό Λεξικό*. Αθήνα: Κέντρο Λεξιλογίας
- 24) Mason J. , (2003). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Επιμέλεια Κυριαζή Ν., Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- 25) Morgenstern F. , (1996). *The right of asylum*. London: Sage
- 26) Πάγκαλος Χ. , Παπαδοπούλου Δ. , (2006), *Μετανάστευση και ένταξη μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*. Αθήνα: Gutenberg
- 27) Παπαθεοδώρου Π. , (2007). *Νομικό καθεστώς αλλοδαπών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- 28) Περράκης Σ. , Μάστακας Π. , (2005). *Άσυλο-Πρόσφυγες*. Αθήνα: Σάκκουλα Αντ.

- 29) Πουλοπούλου Η. , (1990), «Μετανάστες και πρόσφυγες στην Ελλάδα» στο *Εκλογή*, τ.85, σσ.232-242
- 30) Ρούκουνας Ε. , (1995). *Διεθνής Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας
- 31) Robson, C. (2007). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg.
- 32) Rouhauser J. , (1992). «Ρατσισμός και ξενοφοβία. Ομάδα πρωτοβουλίας κατά του ρατσισμού» στο *Κοινωνική Εργασία*, τ. 26, σ 34-36
- 33) Σάκκουλα Ν. , (2001). *Επετηρίδα Δικαίου προσφύγων και αλλοδαπών*. Αθήνα-Κομοτηνή: Ελληνικά Γράμματα
- 34) Σαχίνη-Καρδάση Α. , (2007). *Μεθοδολογία έρευνας. Εφαρμογές στον χώρο της υγείας*. Αθήνα: Βήτα Ιατρικές εκδόσεις
- 35) Σπαθανά Ε. , (1998). *Νομική συνδρομή σε πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνικό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες
- 36) Silverman, D. (2000). *Doing qualitative research: a practical handbook*. London: Sage.
- 37) Τελώνη Δ. , (2006). Σημειώσεις στο μάθημα της Δεοντολογίας.
- 38) Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, (2000). *Οι πρόσφυγες του κόσμου 1997-1998. Προβλήματα και Στρατηγικές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

ΠΗΓΕΣ ΙΝΤΕΡΝΕΤ

- 1) Λάμπρου Γ. , (2010). Κανένας άνθρωπος δεν είναι Λαθραίος. <http://Kinisiyperaspisis.blogspot.com/>. Πρόσβαση την 12/01/2010, 13:45
- 2) Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης. Http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/IOM/IOM_tool_gr.pdf . Πρόσβαση στις 12/01/2010, 13:55
- 3) Καταστατικό. Http://www.politesendrasi.gr/index.php?option=com_content&view=article?id=357&Itemid=7. Πρόσβαση στις 12/01/2010, 14:15

- 4) Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός.
[Http://www.redcross.gr/default.asp?pid=7&la=1](http://www.redcross.gr/default.asp?pid=7&la=1). Πρόσβαση στις 12/01/2010, 14: 25
- 5) Πρόσφυγες, Μετανάστες, Μετανάστευση και Παλινοστούντες.
[Http://www.antigone.gr/en/progects/Files/ACID_gr.pdf](http://www.antigone.gr/en/progects/Files/ACID_gr.pdf). Πρόσβαση την 15/03/2010, 19:32
- 6) Σομαλία: Σπαράσσεται από την αναρχία και το χάος.
[Http://www.msf.gr/index.php?option=comcontent&task=view&id=4138&Itemid=115](http://www.msf.gr/index.php?option=comcontent&task=view&id=4138&Itemid=115). Πρόσβαση την 17/05/2010, 19:32
- 7) Σομαλία, οι ψαράδες που έγιναν πειρατές.
[Http://www.makthes.gr/news/world/37209](http://www.makthes.gr/news/world/37209). πρόσβαση στην 17/05/2010
- 8) Αφρική>Σουδάν. [Http://news.pathfinder.gr/countries/africa/sudan.html](http://news.pathfinder.gr/countries/africa/sudan.html).
[Πρόσβαση την 17/05/2010](#)
- 9) Σουδάν.
[Http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%AC%CE%BD](http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%AC%CE%BD)
. Πρόσβαση την 22/06/2010, 12:52
- 10) Οι Ταλιμπάν θα πρέπει να διωχθούν για εγκλήματα πολέμου.
[Http://www.ilissia.wordpress.com./2010/8/14/](http://www.ilissia.wordpress.com./2010/8/14/). Πρόσβαση την 06/09/2010
- 11) Αφγανιστάν: νεκρός από πυρά διαδηλωτών.
[Http://www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathremote_1_1010912010-354713](http://www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathremote_1_1010912010-354713). Πρόσβαση την 17/05/2010, 16:01
- 12) Η Ελλάδα χώρα εισόδου για πρόσφυγες.
[Http://www.thessaloniki.indymedia.org/el/index.shtml](http://www.thessaloniki.indymedia.org/el/index.shtml)
- 13) Έλλειψη κοινωνικής ασφάλισης αιτούντων άσυλο και προσφύγων.
[Http://www.multeci.gr/tr/78/html](http://www.multeci.gr/tr/78/html). Πρόσβαση την 21/03/2010, 18:13
- 14) Προβλήματα προσφύγων στη χώρα εισόδου. [Http://www.amnesty.org/wp-content/uploads/2009/AMNedipoFINAL.pdf](http://www.amnesty.org/wp-content/uploads/2009/AMNedipoFINAL.pdf). Πρόσβαση την 04/04/2010, 10:25
- 15) Ελληνική Νομοθεσία. [Http://synigoros.gr/allodapoi_nomoi.html](http://synigoros.gr/allodapoi_nomoi.html). Πρόσβαση την 03/09/2010, 21:26

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συνεντεύξεις

1^η Συνέντευξη

- 1. Ποιο είναι το όνομά σου;**

Η.Α

- 2. Πόσο χρονών είσαι;**

Είμαι 26 χρονών

- 3. Από πού είσαι;**

Από το Αφγανιστάν

- 4. Πήγες σχολείο στο Αφγανιστάν;**

Ναι

- 5. Έχεις κάποιο πτυχίο;**

όχι

- 5.1 Αν ναι σε ποιόν τομέα;**

- 6. Πότε τελείωσες το Πανεπιστήμιο;**

- 6.1 Αν όχι, γιατί δεν σπούδασες;**

Γιατί δούλευα για να βοηθήσω τον πατέρα μου

- 7. Ποιες ήταν οι συνθήκες στη χώρα σου, πως είναι η κατάσταση εκεί;**

...Είναι πολύ δύσκολα εκεί. Γίνεται συνέχεια πόλεμος.....περπατάς και βλέπεις σκοτωμένοι άνθρωποι, χωρίς χέρια και πόδια

- 8. Τι σε έκανε να φύγεις από τη χώρα σου;**

Φόβος για ζωή μου. Θέλω κάτι καλύτερο για μένα

- 9. Έχεις οικογένεια;**

Έχω έναν αδερφό. Γονείς μου σκοτώθηκαν σε πόλεμο

- 9.1 που είναι ο αδερφός σου;**

Ζει στην Νορβηγία. Θέλω να πάω και εγώ εκεί. Να είμαστε μαζί και να δουλεύω

- 9.2 Πόσο συχνά μιλάς με τον αδερφό σου;**

Μία φορά το μήνα μιλάμε στο τηλέφωνο

10. Πόσο καιρό είσαι στην Πάτρα;

Είμαι 6 μήνες περίπου

11. Πως πιστεύεις ότι θα είναι στην Ελλάδα η κατάσταση;

Ήξερα ότι δεν ήταν καλά εδώ. Εγώ θα φύγω. Πάω Νορβηγία στον αδερφό μου

12. Θα ήθελες να μας πεις για τη ζωή σου εδώ, πως είναι δηλαδή η ζωή σου εδώ;

Άσχημα και εδώ. Όχι σαν Αφγανιστάν, αλλά δύσκολα

13. Που μένεις;

Εδώ που βλέπεις

13.1 Μένεις και με άλλους ή μόνος σου;

Με τα παιδιά εδώ που βλέπεις []

13.1.1 Πως προστατεύεσαι από το δύσκολο καιρό

Όταν βρέχει, ψάχνω για...ξέρεις...πως το λένε...(υπόστεγο), αλλιώς εδώ στα δέντρα

13.2 Υποθέτουμε ότι είναι δύσκολο να βρεις φαγητό. Πως αντιμετωπίζεις αυτό το θέμα;

Ναι. Πολύ. Τρώω 2-3 φορές βδομάδα, αν βρώ. Ψάχνουμε σκουπίδια, κάποιιοι δίνουν καμιά φορά

13.2.1 Έχεις αναγκαστεί ποτέ να κλέψεις κάτι που χρειαζόσουν;

Όχι

13.3 Τα ρούχα σου που τα βρίσκεις;

Βρίσκω στο δρόμο, φέρνουν κιόλας

13.4 Έχεις αρρωστήσει ποτέ;

Όχι

13.4.1 Τι ακριβώς;

—

13.4.2 Τι έκανες για αυτό;

—

14. Όσο καιρό είσαι στην Πάτρα έχεις δουλέψει;

Δουλεύω σε χωράφια με πατάτες, ντομάτες

14.1 Πως ήταν οι συνθήκες εργασίας;

Καλά είναι. Δίνουν φαγητό και νερό

14.2 Πόσα χρήματα έπαιρνες;

10 ευρώ μια μέρα

15. Έχεις κάνει αίτηση για άσυλο;

Όχι

15.1 Αν ναι ποια ήταν η απόφαση;

_____

15.2 Γιατί όχι;

Θα φύγω. Θα κάνω στην Νορβηγία

16. Που θέλεις να πας;

_____

17. Σε περιμένει κάποιος σε άλλη χώρα;

_____

18. Θα ήθελες να πεις κάτι;

Όχι

2^η Συνέντευξη

1. Ποιο είναι το όνομά σου;

F.M

2. Πόσο χρονών είσαι;

Είμαι 26 χρονών

3. Από πού είσαι;

Είμαι από τη Σομαλία

4. Πηγες σχολείο στη Σομαλία;

Ναι

5. Έχεις κάποιο πτυχίο;

Ναι έχω

5.1 Σε ποιόν τομέα;

Οικονομικά

6. Πότε τελείωσες το Πανεπιστήμιο;

Το 2008

6.1 Αν όχι γιατί δεν σπούδασες ;

-----

7. Ποιες ήταν οι συνθήκες στη χώρα σου, πως είναι εκεί η κατάσταση;

*Κάθε μέρα πόλεμοι. Κάθε βράδυ βόμβες.... Άνθρωποι σκοτώνονται, έχω δει
άνθρωποι χωρίς κεφάλι. Φάρμακα, ηλεκτρικό τίποτα.....*

8. Τι σε έκανε να φύγεις από τη χώρα σου;

Θέλω να ζήσω καλά και όχι άλλο φόβο

9. Έχεις οικογένεια;

*Ο μπαμπάς μου και μαμά μου σκοτώθηκαν σε πόλεμο..... Ο αδερφός μου μόνο
ζει σε Τυνησία, δουλεύει εκεί*

9.1 Που είναι η οικογένειά σου τώρα;

9.2 Πόσο συχνά μιλάς με τον αδερφό σου;

Περίπου μια φορά την εβδομάδα

10. Πόσο καιρό είσαι στην Πάτρα;

Έχω 1 χρόνο και 5 μήνες, έμεινα λίγο Αθήνα... ένα μήνα

11. Πως πιστεύεις θα είναι στην Ελλάδα η κατάσταση;

Ήξερα ότι δεν είναι καλά, το ήξερα...

12. Θα ήθελες να μας πεις για τη ζωή σου εδώ, πως είναι δηλαδή η ζωή σου εδώ;

Θέλω να φύγω, δεν είναι καλά εδώ. Ο κόσμος δεν είναι καθόλου καλός, κανένας

13. Που μένεις;

Μένω με μια κοπέλα, σπίτι της

13.1 Μένεις και με άλλους ή μόνος σου;

13.1.1 Πως προστατεύεσαι από το δύσκολο καιρό;

13.2.Φαγητό τρως στην κοπέλα σου; Πως αντιμετωπίζεις αυτό το θέμα;

Τρώω στην κοπέλα, αφού εκεί μένω

13.2.1 Έχεις αναγκαστεί ποτέ να κλέψεις κάτι που χρειαζόσουν;

Όχι, δεν έχω κάνει τέτοιο

13.3 Τα ρούχα σου που τα βρίσκεις ;

Μου δίνει η κοπέλα

13.4 Έχεις αρρωστήσει ποτέ;

Όχι

13.4.1 Τι ακριβώς ;

13.4.2 Τι έκανες για αυτό;

13.5 Όσο καιρό είσαι στην Πάτρα έχεις δουλέψει;

Όχι δεν έχω κάνει δουλειά

13.5.1 Πως ήταν οι συνθήκες εργασίας;

13.5.2 Πόσα χρήματα έπαιρνες ;

-----

14. Έχεις κάνει αίτηση για άσυλο;

Όχι τι να το κάνω, να φύγω θέλω

14.1 Αν ναι, ποια ήταν οι απόφαση;

14.2 Γιατί όχι;

Θέλω να φύγω σου είπα, τι να κάνω εδώ, άνθρωποι δεν είναι καλοί

15. Που θέλεις να πας;

Γαλλία θέλω να πάω

15.1 Γιατί στη Γαλλία, σε περιμένει κάποιος εκεί;

Ναι είναι ένας φίλος μου εκεί, αλλά πάω πιο πολύ γιατί μου αρέσει η Γαλλία, κουλτούρα, κατάλαβες και οι άνθρωποι δεν είναι όπως εδώ

16. Θα ήθελες να πεις κάτι;

Όχι τίποτα

3^η Συνέντευξη

1. What is your full name?

A. R

2. How old are you?

19

3. Where are you from?

Somalia

4. Did you go to school in your country?

Yes, but I hasn't finished it yet

5. Have you got a university degree?

5.1 If so, in which field?

----

6. When did you graduate from University/School?

6.1 If not, why did you not study furthermore?

-----

7. What were the living conditions in your country?

Too bad and difficult. Every day you feel scared about your life. You are not sure about your safety when walking around the street.

8. What made you live your country?

I'm only 19 years old. I wish a better future for me. A good job, a family, a good life in general.

9. Do you have a family?

I've had only a brother

9.1 Where is your brother now?

Here he is

9.2 How often do you contact with your brother?

-----

10. How long have you been in Patras?

I' m here about 3 months

11. How did you imagine the conditions in Greece?

No, I didn't know anything about the conditions here. But I don't care because I want to leave

12. Could you please inform us about your living conditions here?

It' s quite difficult but I' m trying to survive...

13. Where are you living?

I'm lining in an old house with my brother and some other people

13.1 Are you living alone or with others?

13.1.1 How you protect yourself under the bad weather conditions?

While I'm staying here I haven't deal with such bad weather conditions

13.2 We suppose it is difficult to find food. How do you deal with this issue?

Sure. There are some local people who give us food sometimes

13.2.1 Have you ever been in the difficult situation of stealing something?

Fortunately not

13.3 Where did you find your clothes?

The people I mentione before they give us clothes too

13.4 Have you ever face problems with your health?

No

13.4.1 What was it?

_____

14.4.2 What did you do about it?

_____

13.5 As long as you been in Patra, have you ever worked here?

13.5.1 How were the working conditions?

13.5.2How much money did you earn?

-----

14. Are you an asylum seeker?

No

14.1 If so, which was the decision?

_____

14.2 If not, why?

Because I don't know if I'll stay here. My brother will decide

15. Which is your final destination?

_____

16. Did anybody wait for you another place?

No we are alone

17. Is there anything you would like to add?

No

Άρθρα

Δραματική παραμένει η κατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 27 ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2010 11:33

Καταστροφική χαρακτηρίζει την κατάσταση των προσφύγων που επαναπροωθούνται στην Ελλάδα βάσει της διάταξης Δουβλίνο II το δίκτυο Welcome to Europe, έπειτα από επιτόπιες έρευνες που διενήργησε τον Ιούνιο και Ιούλιο. Παρά τις περί του αντιθέτου διαβεβαιώσεις της ελληνικής κυβέρνησης, σύμφωνα με την έκθεση, η κατάσταση των προσφύγων που επαναπροωθούνται στην Ελλάδα έχει χειροτερέψει. Το δίκτυο υποστηρίζει ότι ουσιαστικά δεν υπάρχει σύστημα ασύλου στη χώρα μας, ενώ ακόμη και οι παλαιότεροι, ελλιπείς κανονισμοί, απλά δεν εφαρμόζονται. Όσοι επαναπροωθούνται στην Ελλάδα στη βάση του Δουβλίνο II (η χώρα εισόδου στην ΕΕ είναι αρμόδια για τη διαδικασία παροχής ασύλου) καταλήγουν στο δρόμο και αναζητούν τροφή ψάχνοντας στα σκουπίδια. Ιδιαίτερα απελπιστικές ήταν οι εικόνες που αντίκρισαν οι συνεργάτες του δικτύου στην Αθήνα, όπως δήλωσε στη ΝΒ ο εκπρόσωπος Τύπου του Welcome to Europe Μπερντ Κασπάρεκ. Η κατάσταση των προσφύγων έχει επιδεινωθεί ακόμη περισσότερο λόγω της οικονομικής κρίσης με αποτέλεσμα να παλεύουν καθημερινά για την επιβίωσή τους, σύμφωνα με τον ίδιο. Οι περισσότεροι από αυτούς προσπαθούν εκ νέου να εγκαταλείψουν την Ελλάδα αναζητώντας ένα καλύτερο αύριο σε χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης. Η έρευνα του δικτύου διαπιστώνει ότι το Δουβλίνο II έχει ως αποτέλεσμα πολλοί πρόσφυγες να περιφέρονται ακόμη και χρόνια στους δρόμους της Ευρώπης στην προσπάθειά τους να βρουν ένα ασφαλές καταφύγιο και από φόβο επαναπροώθησης στην Ελλάδα. Δεδομένης της παντελούς απουσίας ελάχιστων στάνταρ για την παροχή ασύλου στην Ελλάδα, σύμφωνα πάντα με την έκθεση, η διάταξη Δουβλίνο II συνιστά συστηματική παραβίαση της Συνθήκης της Γενεύης για τους Πρόσφυγες. Αυτή απαγορεύει την επαναπροώθηση σε χώρες, όπου υπάρχει ο κίνδυνος υποτιμητικής ή απάνθρωπης αντιμετώπισης, όπως αυτή ορίζεται στο Άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Τον Ιούλιο η Ελλάδα καταδικάστηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων

Δικαιωμάτων για παραβίαση του συγκεκριμένου άρθρου στην περίπτωση ενός Παλαιστίνιου πρόσφυγα. «Οι χώρες της κεντρικής Ευρώπης αδιαφορούν για την καθημερινή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», λέει η εκπρόσωπος του δικτύου Μαρτίνα Μάουερ. Η έκθεση του Welcome to Europe στηρίζεται σε έρευνες που έκανε στην Αθήνα και την Πάτρα τον Ιούνιο και Ιούλιο του 2010. Οι συνεργάτες του δικτύου συνομίλησαν με αρκετούς πρόσφυγες και κατέγραψαν τα όσα τους περιέγραψαν. Το Welcome to Europe, όπως αναφέρεται σε σχετικό δελτίο Τύπου του δικτύου, ιδρύθηκε το 2009 ως έκφραση της εντεινόμενης δυσαρέσκειας και του αποτροπιασμού έναντι της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής. Τάσσεται δε υπέρ μιας ριζικής αλλαγής της ευρωπαϊκής πολιτικής στην κατεύθυνση μιας ισότιμης αντιμετώπισης των προσφύγων που θα σέβεται τους ανθρώπους, οι οποίοι έρχονται στην Ευρώπη αναζητώντας ασφάλεια και ένα καλύτερο αύριο.

<http://news4you.gr>

Η Καμπούλ της Πάτρας

«Ζούμε απ' τα σκουπίδια, στον δρόμο και δεν μας δίνουν ούτε ένα χαρτί έστω για να γίνουμε δεύτερης κατηγορίας πολίτες. Γι' αυτό, το μόνο που θέλω είναι να διασχίσω αυτή τη θάλασσα».

Πόσο απέχει η Σομαλία από το Αφγανιστάν; Στον παγκόσμιο χάρτη η Ανατολική Αφρική, εκείνο το αυτάκι που καλύπτει η Σομαλία, γειτονεύει με τη Νότια Ασία: παρεμβάλλεται ο Ινδικός Ωκεανός που γίνεται Αραβική Θάλασσα στη διπλανή ήπειρο και μετά, ανάμεσα σε Ιράν και Πακιστάν, προβάλλει σκαρφαλωμένο το Αφγανιστάν. Το ερώτημα όμως δεν είναι γεωγραφικό. Πάμε πάλι. Πόσο απέχει η Καμπούλ από το Μογκαντίσου; Αν συγκρίνουμε το προσδόκιμο ζωής, τρία χρόνια: από τα 44 που ζει κατά μέσο όρο ένας Αφγανός

μέχρι τα 47 που ζει ένας Σομαλός. Από ιστορικής πλευράς βρίσκονται ακόμη πιο κοντά: πάνω από μία 20ετία πολέμων και εμφύλιων συρράξεων σπαράζουν τους ανθρώπους και στις δύο χώρες. «Οι συγκρούσεις στο Αφγανιστάν και στη Σομαλία πυροδοτούν αύξηση στον αριθμό των αιτούντων άσυλο» τιτλοφορείται επί λέξει η τελευταία ενημέρωση της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Ωστόσο, το ερώτημα είναι ελληνοκεντρικό. Πόσο απέχει η Καμπούλ από το Μογκαντίσου; Δύο το πολύ τρία χιλιόμετρα. Οση είναι η απόσταση από τη μία μέχρι την άλλη άκρη του λιμανιού της Πάτρας.

Στη μια πλευρά της παραλιακής προς το Ρίο βρίσκεται η μικρή «Καμπούλ», το πρόχειρο αφγανοχώρι που εδώ και κάμποσα χρόνια στεγάζει «προσωρινά» απόκληρους με το βλέμμα στραμμένο στη Δύση. Σε παραπήγματα.

Στη λεωφόρο μέχρι το λιμάνι της Πάτρας τα αυτοκίνητα σχηματίζουν ουρά για την παράκαμψη-είσοδο στο λιμάνι. Πάνω στο πεζοδρόμιο ένα περιπολικό. Συχνά πυκνά εμφανίζεται μια κλούβα. Σμάρια πιτσιρικάδων κάθονται στις μάντρες της παραλιακής, κάτω από τα δέντρα της, σουλατσάρουν πέρα δώθε. Στα φανάρια ή στο πήξιμο της κυκλοφορίας ξεπηδούν και επιχειρούν να ανοίξουν τις πόρτες στις καρότσες των φορτηγών. Σφυρίγματα και κυνηγητό. Ατελείωτο σουλάτσο έξω από το λιμάνι. Πάνω κάτω. Μερικά έχουν κολλήσει τα μούτρα τους στα κάγκελα της περιφραξης που τελειώνει με αγκαθωτό συρματόπλεγμα. Αλλά, που μόλις έχουν σκαρφαλώσει τρέχοντας κυνηγημένα πάνω από το λιμάνι προς τις γραμμές του τρένου, κάθονται στην πλαγιά και καρφώνουν την κίνηση μέσα στο λιμάνι μέχρι την επόμενη έφοδο. Το παιχνίδι ξένοι κι αστυνόμοι δεν έχει τελειωμό. Όπως οι άνθρωποι που βλέπουν τα πλοία να περνούν, να ρίχνουν άγκυρα, να φορτώνουν και να φεύγουν. Δεν τα κοιτούν απλώς. Τα παρακολουθούν. Στέκονται στη σειρά, ο ένας δίπλα στον άλλο, με το πρόσωπο να αντικρίζει τη θάλασσα σε όλο το μέτωπο της παραλιακής. Από τη μία άκρη του λιμανιού ώς την άλλη.

Στην άλλη πλευρά οι άνθρωποι που βλέπουν τα πλοία να περνούν αλλάζουν χρώμα. Είναι μαύροι. Σομαλοί. Κάθονται σε κανέναν βράχο, ακουμπούν σε κάποιο δέντρο στο πάρκινγκ, δίπλα στο λούνα παρκ. Κοιμούνται κατάχαμα, χειμωνιάτικα, κόντρα στον παγωμένο αέρα που φέρνει η θάλασσα κι ας μην έχει νυχτώσει ακόμη. Στο «Μογκαντίσου» δεν έχει ούτε σκηνές ούτε καλύβες ούτε τίποτε. Μόνο κανένα χαρτόκουτο ή ρούχο αραιά και πού, διάσπαρτο στην παραλία, να το συγκρατούν πέτρες. «Τι μπορείτε να κάνετε για

μας» είναι η πρώτη κουβέντα που μας λένε. Μάλλον τίποτε, σκεφτόμαστε. «Να μεταφέρουμε τη φωνή σας» τους λέμε διστακτικά. «Ζούμε απ' τα σκουπίδια, στο δρόμο και δεν μας δίνουν ούτε ένα χαρτί έστω για να γίνουμε δεύτερης κατηγορίας πολίτες εδώ. Γι' αυτό, το μόνο που θέλω είναι να διασχίσω αυτή τη θάλασσα» λέει ο Ανταμς που άνοιξε την κουβέντα. Γιατί έφυγες από τη Σομαλία, τον ρωτάμε ενώ τριγύρω μας μαζεύονται καμιά 20αριά άτομα που λες και ξεφύτρωσαν από τη γη. «Στην πατρίδα μου εδώ και χρόνια πολεμάνε διάφορες φυλές μεταξύ τους για το ποια θα επικρατήσει κάνοντας τη ζωή μας αβίωτη» λέει. Κάποιος δίπλα του μεταφράζει τη συνομιλία μας στους υπόλοιπους.

Τι θέλεις; «Θέλω να ζω χωρίς φόβο. Θέλουμε χαρτιά ή να μπορέσουμε να φύγουμε από 'δώ. Δε θέλουμε ροζ κάρτες και τέτοια. Αυτοί που έχουν ροζ κάρτα κοιμούνται μαζί μας κάτω από τα δέντρα. Και κάνει κρύο εδώ». Ποια ήταν η ελπίδα σου όταν έφυγες από τη γη σου; «Δεν χρειάζομαι τα λεφτά. Εχω όμως ανάγκη να εγκατασταθώ κάπου. Θέλω ένα μέρος να ζω ειρηνικά». Στα 20 του χρόνια, είναι ήδη έξι μήνες στη χώρα μας και υπολογίζει σε καμιά 200αριά τους συμπατριώτες του που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση, σκαλωμένοι στην Πάτρα. Ρωτά τον Γιάννη Λάμπρου από την Πρωτοβουλία κατοίκων, που συμπαραστέκεται στους πρόσφυγες και μας συνοδεύει, αν υπάρχει κάποιο σχολείο για να μάθουν τη γλώσσα. «Μας αρέσει εδώ» λέει. «Ο κόσμος είναι καλός μαζί μας. Μας βοηθάει. Μας δίνει φαγητό. Και κανένα γλυκό καμιά φορά» παίρνει τον λόγο ένας συμπατριώτης του για να ευχαριστήσει αυτούς που τους έχουν σταθεί και να ρωτήσει πώς τους βλέπει η τοπική κοινωνία. Ελπίζουν να περάσουν απέναντι και δεν τους νοιάζει που δεν έχουν λεφτά για τους λαθρέμπορους. Θα περάσουν στη ζούλα: έτσι έφτασαν ως εδώ, έτσι πέρασαν στην Ιταλία και μερικοί συμπατριώτες τους. Πόσο απέχει η «Καμπούλ» από το «Μογκαντίσου»;

Δυο βαλίτσες κι ένα ξύλινο κουτί πάνω σε κιτριτισμένες γαλλικές εφημερίδες της δεκαετίας του '70. Ενα εύθραυστο ανθρωπάκι από σύρμα ντυμένο με αποφόρια και τα χέρια του λυγισμένα, στη στάση που σημαίνει «περάστε»: «καλώς ήρθατε και αντίο» ο τίτλος του. Δυο εγκαταστάσεις του Βλάσση Κανιάρη, σχόλια για τη μετανάστευση, από την έκθεση που είδαμε λίγο καιρό πριν στην Αθήνα. Από τότε που και οι Έλληνες μετανάστευαν μέχρι σήμερα που η Ελλάδα υποδέχεται ξανά πρόσφυγες όλα έχουν αλλάξει. Σαν να έχει περάσει πάνω από αιώνας. Απόγονοι Ελλήνων προσφύγων πρωταγωνιστούν στις

διαμαρτυρίες για την πραγματικά άνιση κατάσταση που έχει δημιουργηθεί στην πόλη και οξύνεται από την αδράνεια κάθε αρμόδιας αρχής. Στην αυτοσχέδια «Καμπούλ» χρέη βαλίτσας εξυπηρετούν μαύρες σακούλες σκουπιδιών: εκεί φυλάνε τα υπάρχοντά τους οι Αφγανοί πρόσφυγες. Στο άυλο «Μογκαντίσου» δεν υπάρχουν αποσκευές, οι άνθρωποι δεν έχουν τίποτα παρά μόνο αυτά που φορούν. Και οι μεν και οι δε στέκονται κατά μήκος της παραλιακής, λες και είναι στην άκρη του κόσμου, αβοήθητοι και ευάλωτοι. Ατενίζουν τη θάλασσα με λαχτάρα και θαρρούν ότι είναι το μόνο εμπόδιο που τους απέμεινε στον δρόμο για μια αξιοπρεπή ζωή. Όπως φεύγουμε, οι φηγούρες που μικραίνουν πίσω μας θυμίζουν όλο και πιο πολύ τα συρμάτινα ανθρωπάκια του Κανιάρη.

*Ευχαριστούμε τον Νασίμ που μας βοήθησε να μιλήσουμε με τους Αφγανούς πρόσφυγες

Μετανάστευση και πρόσφυγες: Η εμπειρία της Πάτρας

Χρήστος Καραπιέρης 16 Απρίλιος, 2008

Το τελευταίο διάστημα γίνονται συνεχείς αναφορές στα ΜΜΕ σχετικά με το φαινόμενο της μετανάστευσης. Προσωπικά αρνούμαι να δω τη μετανάστευση ως πρόβλημα, όπως ολοένα και συχνότερα αναφέρεται, καθώς η μετακίνηση πληθυσμών είναι ένα διεθνές φαινόμενο και ως τέτοιο αξίζει να αναλύεται. Παρακάτω

θα γίνει αναφορά στην κατάσταση που επικρατεί στην Πάτρα, όχι τόσο με τους νόμιμα εισερχόμενους οικονομικούς μετανάστες, αλλά με τους αλλοδαπούς πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και τα άτομα δίχως έγγραφα.

Η Πάτρα αποτελεί ειδική περίπτωση καθώς είναι το μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας προς την υπόλοιπη Ευρώπη. Η πόλη, όπως και ολόκληρη η Ελλάδα, είναι για την πλειοψηφία των αλλοδαπών ενδιάμεσος σταθμός στο ταξίδι προς τη δική τους γη της επαγγελίας. Η τελευταία εξαρτάται από την πιθανή ύπαρξη συγγενών, από την ύπαρξη οργανωμένης κοινότητας ομοεθνών τους ή απλά, από τις παραπλανητικές υποσχέσεις που τα οργανωμένα κυκλώματα διακίνησης σκόπιμα δίνουν.

Αυτή τη στιγμή ο αριθμός των αλλοδαπών χωρίς έγγραφα υπολογίζεται στα 1.000 με 1.200 άτομα, στην πλειοψηφία τους αφγανικής καταγωγής. Ο αριθμός διαρκώς αυξομειώνεται, καθώς υπάρχουν εβδομάδες που μπορεί να διαφύγουν 50 ή και περισσότεροι προς Ιταλία. Από αυτούς που επέλεξαν να ζήσουν στην Πάτρα, τον τελευταίο χρόνο έχουν υποβάλλει αίτημα ασύλου περίπου 200 άτομα. Παράλληλα, περισσότεροι από 100 ανήλικοι έχουν μεταφερθεί σε ειδικά κέντρα υποδοχής για αιτούντες άσυλο ανά την Ελλάδα στο πλαίσιο του προγράμματος ενημέρωσης και νομικής στήριξης που έχει ανατεθεί στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό (ΕΕΣ) από το υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Αν και η μετακίνηση πληθυσμών δεν είναι «πρόβλημα», τουλάχιστον στην Ελλάδα, συναντάμε αρκετά προβλήματα. Τα κυριότερα, όπως αυτά τουλάχιστον εντοπίζονται στην εργασία με τον πληθυσμό των αλλοδαπών, Αφγανών κυρίως, χωρίς έγγραφα στην Πάτρα είναι τα παρακάτω:

Οι άνθρωποι αυτοί φεύγουν από το, ευρισκόμενο εδώ και 30 χρόνια σε εμπόλεμη κατάσταση, Αφγανιστάν και φτάνουν στην Πάτρα μεταφερόμενοι από κυκλώματα λαθροδιακινητών. Τα κυκλώματα σκόπιμα δεν τους ενημερώνουν για την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα και την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση.

Εδώ, έχουν νομικά παγιδευτεί, διότι οι διακινητές τους έχουν αποσπάσει τα επίσημα έγγραφα ταυτότητας και μένουν με μοναδική νόμιμη επιλογή να ζητήσουν άσυλο εδώ, καθώς μετά το σύμφωνο του Δουβλίνου κάθε πολίτης τρίτης χώρας δικαιούται να ζητήσει άσυλο μόνο στη χώρα εισόδου στην ΕΕ. Η

μετακίνησή τους σε άλλη χώρα της ΕΕ είναι παράνομη και σε περίπτωση σύλληψής τους επιστρέφονται στην Ελλάδα. Ενώ, η απέλασή τους είναι ανέφικτη λόγω της εμπόλεμης κατάστασης στο Αφγανιστάν.

Αφού φτάσουν στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου ή τον Εβρο, μέλη των κυκλωμάτων διακίνησης τούς μεταφέρουν στην Πάτρα. Είναι φυσικά «αξιοπερίεργο» πώς κάνουν ολόκληρη αυτή τη διαδρομή ανενόχλητοι. Σύμφωνα με δήλωση των ιδίων, το δύσκολο είναι να φτάσουν στην Ελλάδα. Μετά, εύκολα θα διαφύγουν παράνομα πληρώνοντας το αντίστοιχο αντίτιμο.

Σημαντικό πρόβλημα έχει υπάρξει η έλλειψη ή παρεμπόδιση ενημέρωσης αυτών των ανθρώπων των νόμιμων δικαιωμάτων τους. Από τη στιγμή που ο ΕΕΣ προσέλαβε Αφγανό διερμηνέα, ο οποίος μετέφερε ακριβώς τις πληροφορίες που δίναμε, οι αιτήσεις ασύλου αυξήθηκαν. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει, κατά την άποψή μου, πως στο παρελθόν μεταφέρονταν λανθασμένα (σκοπίμως ή όχι) τα λόγια των συνεργατών του ΕΕΣ ή άλλων αρχών, φορέων και ΜΚΟ σε αυτούς.

Ένα ακόμη καίριο πρόβλημα είναι η διαβίωσή τους σε έναν τον άτυπο, παράνομο καταυλισμό της Πάτρας, όπου οι συνθήκες είναι απάνθρωπες. Θεωρώ ότι η άποψη πως ένας επίσημος καταυλισμός «νομιμοποιεί» και διαιωνίζει την κατάσταση δεν ευσταθεί, καθώς ο λόγος για τον οποίο τόσο μεγάλος αριθμός μεταναστών φτάνει στην Πάτρα δεν είναι η ύπαρξη καταυλισμού αλλά η βεβαιότητα ότι αργά ή γρήγορα θα περάσουν στην Ιταλία. Παράλληλα, οι κίνδυνοι από την ύπαρξη του ήδη υπάρχοντος καταυλισμού είναι τόσο οι άθλιες και επικίνδυνες εν δυνάμει και για τη δημόσια υγεία συνθήκες διαβίωσης, όσο και η πλήρης αδυναμία ελέγχου των τεκταινομένων εκεί. Υπάρχει βεβαιότητα ότι στον καταυλισμό διεξάγονται παράνομες δοσοληψίες όπως εμπορεία ναρκωτικών, λαθροδιακίνηση ανθρώπων, πορνεία και ίσως (αν και κάτι τέτοιο δεν μας έχει καταγγελθεί) εμπόριο οργάνων.

Τέλος, οφείλουμε να έχουμε υπ' όψη μας πως το ποσοστό θετικής έκβασης των αιτημάτων ασύλου στην Ελλάδα είναι τόσο μικρό¹, που αν και πολλοί αρχικά επιθυμούν να νομιμοποιήσουν το καθεστώς τους ως πρόσφυγες, στη συνέχεια αλλάζουν γνώμη. Πρακτικά, σε όποιον ζητήσει άσυλο, χορηγείται το ειδικό δελτίο αιτούντος άσυλο αλλοδαπού (ροζ κάρτα), το οποίο ανανεώνεται ανά έξι

μήνες έως το αίτημά του να απορριφθεί, εκτός αν περιλαμβάνεται στο μικρό ποσοστό στο οποίο αναγνωρίζεται το προσφυγικό καθεστώς.

Λύσεις στα προβλήματα που αναφέρθηκαν μπορούν να δοθούν. Καταρχήν, πρέπει να δοθεί βοήθεια στις χώρες προέλευσης για να εξασφαλιστούν εκεί καλύτερες και ασφαλέστερες συνθήκες διαβίωσης. Ταυτόχρονα, η χάραξη μίας ενιαίας ευρωπαϊκής μεταναστευτικής - προσφυγικής πολιτικής είναι απαραίτητη, καθώς είναι πρακτικά αδύνατο για την Ελλάδα να διαχειριστεί έναν τόσο μεγάλο αριθμό ανθρώπων.

Όσον αφορά στην περίπτωση της Πάτρας, η δημιουργία ξεχωριστών ανθρώπινων χώρων φιλοξενίας για τους ανήλικους και τους αιτούντες άσυλο μπορεί να αποτελέσει τη λύση, μαζί με τη δημιουργία χώρου όπου θα ενημερώνονται όλοι οι υπόλοιποι για τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις και τη νομοθεσία Ελλάδας και ΕΕ. Τα παραπάνω όμως θα πρέπει να συνδυαστούν με αυστηρά μέτρα πάταξης των κυκλωμάτων λαθροδιακίνησης και εκμετάλλευσης ανθρώπων.